Syn. 8. 63. 192

APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

F. 47 10.75

Autore Joanne Juello, olim Episcopo Sarisburiensi.

ROM. 1. 16.

Non enim me pudet Evangelii Christi: potentia siquidem est Dei ad salutem omni credenti, &c.

LONDINI,
Ex Officina *R. Y.* impensis ANNÆ BOLER. 1637.

144.502

D. JOANNI JUELLO EPISCOPO SARISBURIENSI, P. Martyr S.D.

OPerâ Episcopi Londinensis, amplissimi Præsul, & Domine quotidie mihi etiam atque etiam observande, allatum est exemplum tuæ Apologiæ pro Anglicana Ecclesia, quæ neque à me, neque à nostris antea fuerat visa. In tuis quidem postremis illam proditurum potiùs innuisti quàm significaveris: Sed tantùm itineris hactenus conficere non potuit, ut priùs ad nos quàm circiter Cal. Sextiles pervenerit. Hinc tu animo tuo metiaris, quantum damnum ob locorum distantiam subinde faciamus. Ea verò non tantùm mihi, cui omnia tua probantur, & mirificè placent, Apologia Ecclesiæ Anglicanæ.

cent, omnibus modis & numeris satisfecit; verumetiam Bullingero, ejúsque filiis & generis, nec non Gualthero & Vuolphio, tam sapiens, mirabilis, & eloquens visa est, ut ejus laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrantur hoc tempore quicquam perfectius editum fuisse. Hanc ingenio tuo felicitatem, hanc ædificationem Ecclesiæ, hoc Angliæ decus vehementer gratulor, téque obtestor, ut quam ingressus es viam pergas tuis vestigiis premere. Etenim bonam licèt habeamus causam, tamen præ hostium numero pauci sunt qui eam tueantur: & illi jam ita videntur experrecti, ut bonitate styli, & argutis sophismatis multum se probent imperitæ multitudini. Loquor autem de Staphylis, Hosiis, & pleriisque aliis hujus farinæ scriptoribus, qui hoc tempore mendaciorum Papæ strenuos patronos agunt. Quare cum in Apologia tua illa doctissima & elegantissima tantum spei de te concitaveris, certò scias, omnes bonos & doctos jam sibi polliceri, Veritatem Evangeli-

cam

cam te vivo non esse ab hostibus impunè lacessendam. Ego verò plurimùm lætor, quòd illum diem viderim, quo factus sis parens tam illustris & elegantis filii. Largiatur Deus cœlestis Pater pro suâ bonitate, ut sobole non absimili frequenter augearis.

APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

VEtus illa est querela à primis usque Patriarcharum & Prophetarum ducta temporibus, & omnis memoriæ literis & testimoniis confirmata, Veritatem in terris peregrinam agere, & inter ignotos facilè inimicos & calumniatores invenire. Id etsi aliis incredibile fortasse videri possit, si qui sunt qui ista minus attentè observaverint, præsertim cùm hominum universum genus ipso naturæ ductu, sine magistro, suâ sponte sit appetens, veritatis: & Christus ipse Servator noster, cùm inter homines versaretur, quasi nomine ad exprimendam omnem vim divinam, aptissimè voluerit

Tertul. in Apologetico.

appellari Veritas: nos tamen qui in sacris Scripturis versati sumus, quique legimus & vidimus, quid omnibus piis omnium ferè temporum, quid Prophetis, quid Apostolis, quid sanctis martyribus, quid Christo ipsi acciderit, quibus illi probris, maledictis, contumeliis, cùm viverent, veritatis unius causâ vexati fuerint; videmus id non tantùm non esse novum aut incredibile, sed etiam receptum jam & omnibus temporibus usitatum. Imò illud multò potiùs mirum atque incredibile videri posset, si pater mendaciorum & hostis omnis veritatis diabolus, nunc tandem repentè mutaret ingenium, & speraret veritatem aliter quàm mentiendo posse opprimi, aut aliis nunc artibus, quàm quibus ab initio semper usus est, inciperet regnum suum stabilire. Ex omni enim memoria vix ullum tempus invenire possumus, vel crescentis, vel constitutæ, vel renascentis religionis, quo non veritas atque innocentia indignis modis ab hominibus, & contumelio-

Joan. 8.

liosissimè acciperetur. Videt, scilicet, Diabolus, veritate incolumi, se incolumem esse, & sua tueri non posse.

Nam, ut ne quid de veteribus Patriarchis & Prophetis commemoremus, quorum, uti diximus, nulla pars ætatis fuit à contumeliis & probris libera; scimus fuisse olim quosdam, qui dicerent, & publicè prædicarent, veteres Judæos, quos non dubitamus fuisse cultores unius & veri Dei, numinis loco aut suem, aut asinum coluisse, & omnem illam religionem nihil aliud fuisse, quàm sacrilegium & contemptum omnium numinum. Scimus Filiũ Dei & Servatorem nostrum Jesum Christũ, cùm doceret veritatem, habitum fuisse pro præstigiatore, pro malefico, pro Samaritano, pro Beelzebub, pro seductore populi, pro homine bibulo & vorace. Et quis nescit, quæ dicta olim fuerint in acerrimum præconem, atque assertorem veritatis, divum Paulum: illum modò hominem seditiosum esse, militem conscribere,

Cornel. Tacitus. Tertul. in Apologet. cap. 7. C. Plinius.

Joan. 8, 9, 10. Mar. 11.

secessionem facere; modò esse hæreticum, modò insanire, modò contentionis atque animi causâ in Legem Dei blasphemum esse, & Patrum instituta contemnere? Quis nescis, divum Stephanum, statim cùm penitus intimis animi sensibus veritatem accepisset, & eam cepisset liberè, sicut debuit, & fortiter prædicare, & præ se ferre, statim vocatum esse in judicium capitis, quasi qui contumelias nefariè dixisset in Legem, in Mosen, in Templum, in Deum? Aut quis nescit fuisse olim, qui sacras Scripturas arguerent vanitatis, quòd in illis dicerent contraria, & planè pugnantia contineri; & Apostolos Christi singulos inter se, Paulum verò ab omnibus dissensisse? Et ne longum sit omnia colligere (id enim esset infinitum) quis nescit, quæ olim convicia jacta fuerint in patres nostros, qui primi cœperunt agnoscere & profiteri nomen Christi, illos inter se conspirare, & occulta consilia inire contra Rempublicam, & eâ causâ antelucanis horis inter se in tenebris

Act. Epiphanius.

Marcion ex Tertulliano. Ælius è Lactantio.

Eusebius lib. 5 cap. 1. Tertull. 3. Apologet. 1. 2, 3, & 7, 8, 9.

nebris convenire, occidere pueros infantes, explere se humanis carnibus, & ferali ritu bibere humanum sanguinem; postremò, extinctis luminibus, adulterium inter se, & incestum promiscuè perpetrare, & fratres cum sororibus, filios cum matribus, sine reverentia sanguinis, sine pudore, sine discrimine concumbere, homines impios, sine religione ulla, sine Deo, hostes humani generis, indignos luce, indignos vitâ?

Ista tum omnia dicebantur in populum Dei, in Christum Jesum, in Paulum, in Stephanum, in eos omnes quicunque primis temporibus amplexi sunt veritatem Evangelii, & se passi sunt, odioso tum in vulgus nomine, appellari Christianos. Et quamvis ea non essent vera, id tamen Diabolus satis putabat sibi fore, si effecisset saltem, ut crederentur esse vera, útque Christiani publico omnium odio laborarent, & ab omnibus ad exitium quærerentur. Itaque Reges & Principes, Tertull. in Apolog. ca. 2.

hujusmodi

hujuſmodi tum perſuaſionibus inducti, occidêre Prophetas Dei ad unum omnes: Eſaiam ad ſerram, Hieremiam ad lapides, Danielem ad leones, Amos ad vectem, Paulum ad gladium, Chriſtum ad crucem, Chriſtianos omnes ad carceres, ad equuleos, ad furcas, ad rupes, ad præcipitia, ad beſtias, ad ignes condemnare; & rogos ingentes ex illorum vivis corporibus, tantùm ad uſum nocturni luminis, & ad ludibrium inflammare; eóſque non alio loco numerare, quàm quo ſordes viliſſimas, & catharmata ac ludibria totius mundi. Sic videlicet ſemper accepti ſunt auctores & profeſſores veritatis.

Sueton. Tranquil. in Neronc.

Quo nos animo æquiore ferre debemus, quicunque profeſſionem Evangelii Jeſu Chriſti ſuſcepimus, ſi in eadem cauſa ad eundem tractamur modum; utque olim patres noſtri, ita nos quoque hodie, nullo noſtro merito, tantùm quia docemus & profitemur veritatem, conviciis, contumeliis, mendaciis exagitamur.

2 Tim. 4.

Clamant

Clamant hodiè passim nos omnes esse hæreticos, discessisse à fide, & novis persuasionibus atque impiis dogmatis Ecclesiæ consensum dissipavisse : nos veteres & jam olim damnatas hæreses ab inferis redivivas restituere, & novas sectas, atque inauditos furores disseminare: jam etiam in contrarias factiones & sententias distractos esse, nec ullo pacto potuisse unquam inter nos ipsos convenire : esse homines impios, & Gigantum more, Deo ipsi bellum facere, & prorsus sine omni numinis curâ cultúque vivere : nos omnia rectè facta despicere: non virtutis disciplinâ uti ullâ, non legibus, non moribus, non fas, non jus, non æquum, non rectum colere: ad omnia flagitia laxare fræna, & populum ad omne genus licentiæ atque libidinis provocare: nos id agere & quærere, ut monarchiæ & regnorum status evertantur, & omnia ad popularem temeritatem, & imperitæ multitudinis dominationem redigantur : nos ab Ecclesia catholica tumultuosè defeciſſe

feciſſe,& nefario ſchiſmate orbem terrarum concuſſiſſe, & pacem communem, atque otium Eccleſiæ publicum conturbâſſe: utque
Num.16. olim Dathan & Abiron ab Aarone & Moſe,ita nos hodie à Romano Pontifice ſine ulla ſatis juſta cauſa feceſſionem feciſſe; priſcorum Patrum & veterum Conciliorum autoritatẽ pro nihilo putare; cæremonias antiquas à patribus & proavis noſtris multis jam ſeculis, bonis moribus, & melioribus temporibus approbatas, temerè & inſolenter abrogâſſe, & noſtrâ tantùm privatâ autoritate; injuſſu ſacri & Oecumenici Concilii, novos in Eccleſiam ritus invexiſſe;atque iſta nos omnia, non religionis cauſâ, ſed contentionis tantùm ſtudio feciſſe: Se autem nihil prorſus immutâſſe, omnia verò ut ab Apoſtolis tradita,& ab antiquiſſimis Patribus approbata fuerint, ad hunc uſque diem per tot ſecula retinuiſſe.

Néve res calumniis tantùm agi, & ad invidiam noſtram in angulis ſolùm jactari videretur,ſubornati

ornati sunt à Romanis Pontificibus homines quidam satis diserti, & non indocti, qui ad causam desperatam accederent, & eam libris & longis orationibus exornarent; ut cùm eleganter & copiosè ageretur, homines imperiti possent, in ea aliquid esse, suspicari. Videbant, scilicet, ubique terrarum causam suam inclinare, artes suas jam videri, & minoris putari, & præsidia sua in singulos dies labefactari & omnino causam magnopere egere patrocinio. Eorum autem, quæ ab illis in nos dicuntur, partim manifestè falsa sunt, & ipsorum, à quibus dicuntur, judicio condemnata; partim, etsi falsa sunt illa quoque, tamen speciem veri aliquam & similitudinem præ se ferunt, ut in illis incautus lector (maximè verò, si accedat istorum composita & elegans oratio) facilè circumvenire, & errare possit; partim verò sunt ejusmodi, ut ea nos non tanquam crimina refugere, sed tanquam rectè, atq; optimâ ratione facta, agnoscere, & profiteri debeamus. Nam, ut

uno

uno verbo quod res est dicamus, isti omnia nostra, etiam ea, quæ ne ipsi quidem negare possunt rectè atque ordine esse facta, calumniantur; & quasi nihil à nobis aut fieri aut dici rectè possit, ita dicta nostra, factáque omnia malitiosè depravant. Simpliciùs quidem & candidiùs agendum erat, si verè agere voluissent. Nunc autem nec verè, nec Christiano more, modóque, sed obscurè & veteratorie, mendaciis nos oppugnant: & cæcitate populi & insciti, atque ignorantiâ Principum, ad odium nostri & ad opprimendam veritatem abutuntur. Est hæc potestas tenebrarum, & hominum stupore magis imperiræ multitudinis, & tenebris, quàm veritate aut luce fidentium, utque Hieronymus ait, clausis oculis veritati perspicuè contradicentium. Nos verò Deo Optimo Maximo gratias agimus, eam esse causam nostram, in quam isti cùm cuperent, nullam contumeliam possent dicere, quæ non eadem in sanctos Patres, in Prophetas, in Apostolos, in Petrum,

in

in Paulum, in Christum ipsum torqueri posset.

Jam verò si istis ad maledicendum disertis & eloquentibus esse licet, nos in optima nostra causa, ad verè respondendum, haud sanè convenit esse mutos. Negligere enim quid de se, suâque causâ, quamvis falsè & calumniosè dicatur, præsertim cùm id ejusmodi sit, ut in eo Dei majestas & religionis negotium violetur, hominum est dissolutorum, & ad injurias divini nominis securè atque impiè conniventium. Etsi enim aliæ injuriæ sæpe magnæ ab homine modesto & Christiano ferri ac dissimulari possint, tamen hæreseos notam qui dissimulet, eum Ruffinus negare solebat esse Christianum. Faciemus ergo nunc id, quod omnes leges, quod vox naturæ ipsa jubet fieri, quódq; Christus ipse in simili causa contumeliis appetitus fecit, ut istorum criminationes propulsemus, ut causam innocentiámque nostram modestè, & verè tueamur. Nam Christus quidem, cùm à Pharisæis accusaretur,

cusaretur veneficii, quasi consuetudinem haberet cum Dæmonibus, & illorum ope multa faceret; Ego (inquit) Dæmonium non habeo, sed glorifico Patrem meum; vos autem affeciſtis me ignominia. Et Paulus, cùm à Festo Proconsule contemneretur ut insanus, Ego, inquit, optime Feste, non insanio, ut tu putas, sed veritatis & sobrietatis verba loquor. Et Christiani veteres cùm pro homicidis, adulteris, inceſtis, rerum publicarum perturbatoribus ad populum traducerentur, & viderent hujusmodi criminationibus in dubium vocari posse religionem quam profitebantur, maximè verò, si tacere viderentur, & quodammodo crimen agnoscere; ne ea res Evangelii cursum impediret, habuerunt orationes, scripserunt libros supplices, apud Imperatores & Principes verba fecerunt, ut seſe suósque publicè defenderent.

Joan. 8. 1

Act. 26.

Quadratus. Justinus. Melito. Tertul. aliique.

Nos verò cùm proximis iſtis viginti annis, tot millia nostrorum fratrum inter exquiſitiſſimos cruciatus teſtimonium dixerint veritati,

ritati, & Principes, cùm frænare cuperent Evangelium, multa moliendo nihil egerint, & totius jam propè terrarum orbis ad aspiciendam lucem oculos incipiat aperire, satis jam dictam & defensam putamus esse causam nostram: cúmque res ipsa satis pro se loquatur, non multum opus esse verbis. Nam si Pontifices ipsi vellent, aut etiam si possent, rem ipsam secum, & inuria progressúsque Religionis nostræ cogitare, quemadmodum sua penè omnia, nullo impellente, sine ulla humana ope ceciderint; nostra verò, invitis ab initio Imperatoribus, invitis tot Regibus, invitis Pontificibus, invitis propè omnibus, incrementa ceperint, & paulatim in omnes terras propagatæ fuerint, atq; etiam postremò in Regum jam aulas & palatia pervenerint, vel hæc ipsa satis illis magna indicia esse possent, Deum ipsum pro nobis propugnare, & ipsorum conatus de cœlo ridere, & eam esse vim veritatis, quam nec humanæ vires, nec inferorum portæ possunt convellere.

vellere. Non enim insaniunt hodie tot civitates liberæ, tot Reges, tot Principes, qui à sede Romana defecerunt, & se potiùs ad Christi Evangelium adjunxerunt.

Neque tamen si pontificibus otium hactenus nunquam fuit de istis rebus attentè & seriò cogitandi, aut si nunc aliæ illos curæ impediunt, & diversè distrahunt, aut si ista studia vulgaria & levia esse putant, & nihil ad dignitatem Pontificiam pertinere, idcircò causa nostra debet videri deterior? aut si illi quod vident, videre fortè nolunt, & veritatem agnitam potiùs oppugnant, idcircò nos habendi statim sumus pro hæreticis, qui illorum voluntati non obsequimur? Quòd si Pius Pontifex is esset, non dicimus, quem se tantopere dici cupit, sed si is omnino esset, qui nos vel fratres suos, vel omnino homines esse duceret, rationes priùs nostras, & quid à nobis, quid contra nos dici posset, diligenter expendisset: ac non ita temerè cæcis tantùm præjudiciis, bonam partem orbis terrarum,

Pius 4.

tot

tot doctos & pios viros, tot Respub. tot Reges, tot Principes in Bulla sua, qua nuper simulabat Concilium, inauditos, indictâ causâ, condemnasset.

Verùm, ne, quia ad hunc modum publicè ab illo notati sumus, tacendo videamur crimen confiteri, & præsertim quia in publico Concilio, in quo ille nemini mortalium jus esse vult ferendi suffragii, sententiæque dicendæ; nisi jurato, addictóque potestati suæ, audiri nullo modo possumus (id enim proximis comitiis Tridentinis nimiùm experti sumus, cùm Principum Germaniæ, & liberarum civitatum legati & theologi prorsus ab omni conventu excluderentur: neque adhuc oblivisci possumus, Julium tertium ante decem annos diligenter cavisse rescripto suo, ne quis nostrorum hominum in Concilio audiretur, nisi si quis fortè esset, qui vellet palinodiam canere, & mutare sententiam) vel eâ maximè causâ visum est nobis rationem fidei nostræ scripto reddere, & ad

ea,

ea, quæ nobis publicè objecta sunt, verè, ac publicè respondere, ut orbis terrarum videre possit, partes, & fundamenta ejus doctrinæ, cui tot boni viri postposuerunt vitam suam, utque omnes intelligant cujusmodi tandem homines illi sint, quidque de Deo & Religione sentiant, quos Romanus Episcopus, antequam vocarentur ad dicendam causam, non satis consideratè, nullo exemplo, nullo jure, tantùm quòd illos audiret à se suisque in aliqua parte Religionis discrepare, condemnavit pro hæreticis.

Et quamvis D. Hieronymus in suspitione hæreseos neminem velit esse patientem; nos tamen nec acerbè, aut dicaciter agemus, nec efferemur iracundiâ, quanquam nec acerbus, nec dicax videri debet, qui vera dicit. Istam eloquentiam libentiùs relinquimus adversariis nostris, qui quicquid in nos dicunt, quantumvis id acerbè aut contumeliosè dictum sit, tamen satis modestè & appositè dictum putant; verène an falsò, nihil

hil curant. Nobis his artibus opus non eſt, qui veritatem defendimus.

Quòd ſi docemus ſacroſanctum Dei Evangelium, & veteres Epiſcopos, atque Eccleſiam Primitivam nobiſcum facere; nóſque non ſine juſta cauſa & ab iſtis diſceſſiſſe, & ad Apoſtolos, veteréſque catholicos Patres rediiſſe; idque non obſcurè, aut vafrè, ſed bonâ fide coram Deo, verè, ingenuè, dilucidè, & perſpicuè facimus: ſi illi ipſi qui noſtram doctrinam fugiunt, & ſeſe Catholicos dici volunt, apertè videbunt omnes illos titulos antiquitatis, de quibus tantopere gloriantur, ſibi excuti de manibus, & in noſtra cauſa plus nervorum fuiſſe quàm putârint, ſperamus, neminem illorum ita negligentem fore ſalutis ſuæ, quin ut velit aliquando cogitationem ſuſcipere, ad utros potiùs ſe adjungat. Certè quidem, niſi quis planè animo obdurierit, & audire nolit, eum non pœnitebit animum ad defenſionem noſtram advertere, & quid à nobis, quámque ad religionem Chriſtianam

anam convenienter, aptéque dicatur, attendere.

Nam quòd nos appellant hæreticos, est illud crimen ita grave, ut nisi videatur, nisi palpetur, nisi manibus digitísque teneatur, credi facilè de homine Christiano non debeat. Est enim hæresis destitutio salutis, abjectio gratiæ Dei, discessio à corpore & spiritu Christi. Sed fuit hoc semper istis, & illorum patribus familiare ac solenne, ut si qui essent, qui de illorum erroribus quererentur, & religionem cuperent restitutam, eos statim quasi novatores rerum & homines factiosos, condemnarent pro hæreticis Christus enim non aliâ causâ dictus est Samaritanus, quàm quòd ad novam quandam religionem, & ad hæresim defecisse putaretur. Et Paulus Apostolus Christi vocatus est in judicium, ut causam diceret de hæresi. Ego quidem (inquit) juxta hanc viam, quam isti vocant hæresim, colo patrium Deum, credens omnibus quæ scripta sunt in Lege, & in Prophetis. Act. 24.

Breviter,

Breviter, universa ista religio, quam hodie profitentur homines Christiani, primis temporibus ab ethnicis hominibus secta dicta est, hæresis. His istis vocibus semper impleverunt aures Principum; ut cùm illi opinione præjudicatâ nos odissent, & quicquid à nobis diceretur, haberent pro factione & hæresi, à re ipsa, & à cognitione causæ abducerentur. Sed quantò crimen illud gravius est & atrocius, tantò argumentis majoribus & clarioribus probari debuit; hoc præsertim tempore, postquam homines cœperunt minus istorum oraculis habere fidei, & in illorum doctrinam diligentius inquirere, quàm solebant. Aliter enim nunc institutus est populus Dei, atque olim fuit, cùm omnia Pontificum Romanorum dicta haberentur pro Evangelio, & omnis religio ab illorum tantùm autoritate penderet. Extant hodie sacræ literæ, extant scripta Apostolorum & Prophetarum, ex quibus & omnis veritas, & doctrina Catholica probari possit,

Tertull. in Apologet.

2 Tim.

& omnis hæresis refutari.

Cùm nihil horum ab istis proferatur, tamen nos hæreticos appellari, qui nec à Christo, nec ab Apostolis, nec à Prophetis defecerimus, injuriosum est & peracerbum. Hoc gladio Christus rejecit Diabolum, cùm ab illo tentaretur: his armis evertenda & profliganda est omnis altitudo, quæ sese attollit adversùs Deum. Omnis enim scriptura, inquit Paulus, divinitùs inspirata, utilis est ad docendum, ad refutandum, ad instituendum, ad arguendũ, ut vir Dei perfectus sit, & ad omne opus bonum instructus. Sic semper pii Patres contra hæreticos non aliunde quàm è sacris Scripturis pugnaverunt. Augustinus cùm disputaret adversùs Petilianum, hæreticum Donatistam, Ne, inquit, audiantur inter nos hæc verba; Ego dico, aut tu dicis: Sic potiùs dicamus, Hæc dicit Dominus: ibi quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram. Et Hieronymus, Omnia, inquit, ea quæ absq; testimonio scriptorum, quasi

2 Cor. 10. 5.
2 Tim. 3. 16, 17.

De unitate Eccles. cap. 3.

Eadem sententia habetur contra Maximum, Arrianorum Episcopum, lib. 3. cap. 14.

In primum cap. Aggei.

tradita

tradita ab Apostolis, asseruntur, percutiuntur gladio Dei. Ambrosius etiam ad Gratianum Imperatorem, Interrogentur, inquit, Scripturæ, interrogentur Apostoli, interrogentur Prophetæ, interrogetur Christus. Non dubitabant, videlicet, tum temporis catholici Patres & Episcopi, religionem nostram satis è divinis Scripturis probari posse: nec unquam illi quenquam habere ausi sunt pro hæretico, cujus errorem non possent ex iisdem illis Scripturis perspicuè & liquidò coarguere. Nos quidē, ut cum D. Paulo respondeamus, juxta hanc viam, quam isti appellant hæresin, colimus Deum, & Patrem Domini nostri Jesu Christi, & recipimus omnia, quæ aut in Lege, aut in Prophetis, aut in Apostolorum libris scripta sunt. Act. 24. 14.

Quare si nos sumus hæretici, si isti sunt (quod appellari volunt) catholici, cur non faciunt id, quod vident Patres, catholicos viros, semper fecisse? Cur nos è sacris Scripturis non convincunt? Cur nos ad illarum examen non

revocant? Cur nos non offendunt à Christo, à Prophetis, ab Apostolis, à sanctis Patribus discessisse? Quid hærent? Quid fugiunt? Est Dei causa. Cur eam dubitant permittere verbo Dei? Quòd si nos sumus hæretici, qui omnes nostras controversias referimus ad sacras literas, quíq; ad illas ipsas voces, quas scimus à Deo ipso consignatas esse, provocamus, & illis alia omnia, quæcunque possunt ab hominibus excogitari, postponimus: quid istos, quos tandem homines aut quales convenit appellari, qui sacrarum Scripturarum, hoc est, Dei ipsius judicium reformidant, & sua illis somnia & frigidissima commenta anteponunt, & traditionum suarum causà, Christi atque Apostolorum instituta aliquot jam secula violârunt? Aiunt, Sophoclem, Poetam tragicum, cùm jam senex esset, & accusaretur apud judices à filiis suis pro deliro & fatuo, quasi qui rem suam familiarem temerè profunderet, & opus jam habere videretur curatore, ut se purgaret eo crimine, venisse

nisse in judicium; & cùm pronunciâsset Oedipum Coloneũ, tragœdiã à se illis ipsis diebus cùm accusaretur, valde elaboratè & pereleganter scriptam, ultrò interrogâsse judices, num illud carmen videretur esse hominis delirantis?

Ita nos quoque, quoniam istis furere videmur, & ab illis traducimur pro hæreticis, quasi quibus nihil jam rei sit nec cum Christo, nec cum Ecclesia Dei, non alienum, aut inutile fore existimavimus, si apertè & liberè proponamus fidem nostram in qua stamus, et omnem illam spem quam habemus in Christo Jesu; ut omnes videre possint, quid nos de quaque parte religionis Christianæ sentiamus, et statuere secum ipsi possint, an ea fides, quam videbunt & verbis Christi, & Apostolorum scriptis, & catholicorum Patrum testimoniis, & multorum seculorum exemplis confirmatam, tantùm sit rabies quædam hominum furentium, et conspiratio hæreticorum?

Credimus ergo, unam quan-

dam naturam esse, & vim divinam, quam appellamus Deum, eámque in tres personas æquales distinctam esse, in Patrẽ, in Filium, in Spiritum sanctum, ejusdem omnes potestatis, ejusdem majestatis, ejusdem æternitatis, ejusdem divinitatis, ejusdem substantiæ. Et quamvis tres illæ personæ ita distinctæ sint, ut nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus sanctus aut Pater; Deum tamen esse unum, & illum unum creâsse cœlum, & terram, & omnia quæ cœli complexu continentur.

Credimus Jesum Christum filium unicum æterni Patris (quemadmodum jam olim ante omnia initia decretum fuerat) cùm veniſſet plenitudo temporis, ſuſcepiſſe carnem, & omnem naturam humanam, ex beata illa & pura virgine, ut indicaret hominibus arcanam & reconditam voluntatem Patris ſui, quæ abdita fuerat â ſeculis & generationibus; utque in humano corpore perageret myſterium redemptionis noſtræ, & peccata noſtra, & ſyngraphamillam

illam quæ erat ſcripta contra nos, affigeret ad crucem.

Eum credimus noſtrâ cauſâ eſſe mortuum, ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, tertiâ die vi divinâ rediiſſe ad vitam, & reſurrexiſſe, poſt quadraginta dies, ſpectantibus diſcipulis, aſcendiſſe in cœlum, ut impleret omnia, & corpus illud ipſum, in quo natus, in quo verſatus, in quo ludibrio habitus, in quo graviſſimos cruciatus, & dirum genus mortis paſſus fuerat, in quo reſurrexerat, in quo aſcenderat ad Patris dextram, ſupra omnem principatum & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro, in majeſtate & gloria collocâſſe; ibi eum nunc ſedere, & ſeſſurum eſſe, donec omnia perficiantur. Et quamvis majeſtas & divinitas Chriſti ubique diffuſa ſit, tamen corpus ejus, ut Auguſtinus ait, in uno loco eſſe oportere: Chriſtum corpori ſuo majeſtatem dediſſe, naturam tamen

Aug. tra. 50. in Joan.

Act. 3, 21.

Aug. tra. 30. in Joan.

men corporis non ademisse: neq; ita asserendum esse Christum Deum, ut eum negemus esse hominem; atque ait Martyr Vigilius, Christum humanâ suâ naturâ nos reliquisse, divinitate autem non reliquisse; eúmque, cùm absit à nobis per formam servi, tamen semper esse nobiscum per formam Dei.

Ad Dardan.

Contra Eutichem. li. 1.

Fulgentius ad Regem Thrasimundum.

Ab illo loco credimus Christum rediturum esse ad exercendum publicum illud judicium, tam de illis quos inveniet adhuc in corpore superstites, quàm de mortuis.

Credimus Spiritum Sanctum, qui est tertia persona in sacra Triade, illum verum esse Deum; non factum, non creatum, non genitum, sed ab utroque, Patre, scilicet, & Filio ratione quadam mortalibus incognitâ ac ineffabili, procedentem: illius esse, duritiem humani cordis emollire, cùm aut per salutiferam prædicationem Evangelii, aut aliâ quacunque ratione in pectora hominum recipitur: illum eos illuminare, & in agnitio-

agnitionem Dei, atque in omnem viam veritatis, & in totius vitæ novitatem, & perpetuam salutis ipem perducere.

Credimus, unam esse Ecclesiam Dei, eámque, non ut olim apud Judæos, in unum aliquem angulum aut regnum conclusam, sed catholicam atque universalem esse, & diffusam in totum terrarum orbem, ut nulla nunc natio sit, quæ possit verè conqueri, se excluſam esse, & non posse ad Ecclesiam & populum Dei pertinere: eam Ecclesiam esse regnum, esse corpus, esse Sponsam Christi, ejus regni Christum solum esse Principem, ejus corporis Christum solum esse caput, ejus Sponsæ Christum solum esse Sponsum: varios in Ecclesia esse ordines Ministrorum; alios esse Diaconos, alios Presbyteros, alios Episcopos, quibus institutio populi & religionis cura & procuratio commissa sit: neminem tamen unum nec esse, nec esse posse, qui summæ rerum universæ præsit; nam & Christum semper adesse Ecclesiæ suæ, & vi-

cario homine, qui ex asse in integrum succedat, non egere; & neminem mortalem posse existere, qui universam Ecclesiam, hoc est, omnes partes orbis terrarum, vel animo complecti, nedum ordine collocare, & rectè ac commodè administrare possit: Apostolos, ut Cyprianus ait, pari omnes inter se fuisse potestate; atq; hoc idem fuisse alios, quod Petrus fuit; omnibus ex æquo dictum fuisse, Pascite; omnibus, Ite in mundũ universum; omnibus, Docete Evangelium; & ut ait Hieronymus, Omnes episcopos, ubicunque tandem sint, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, ejusdem esse meriti, ejusdem sacerdotii: útque Cyprianus ait, Episcopatum unum esse, & ejus partem in solidũ teneri à singulis: et de sententia Niceni Concilii, Romanũ episcopũ nihilo plus juris in Ecclesiam Dei obtinere, quàm reliquas Patriarchas, Alexandrinũ, & Antiochenũ: Romanum verò episcopum, qui nunc ad se unũ omnia revocat, nisi officium faciat, nisi administret sacramenta,

De simplicitate prælatorum.

Ad Evagrium.

De simplicitate prælatorum.

nenta, nisi instituat populum, nisi moneat, nisi doceat, ne Episcopum quidem, aut omnino presbyterum jure dicendum esse. Episcopum enim, ut Augustinus ait, nomen es- 1 Tim. 3.
se operis, non honoris: ut ille se intelligat non esse Episcopum, qui velit præesse, & non prodesse; Caput verò Ecclesiæ totius, aut Universalem Episcopum, non magis aut illum, aut alium quemvis mortalem esse posse, quàm sponsum, quàm lucem, quàm salutem, quàm vitam Ecclesiæ. Hæc enim esse Christi unius privilegia, & nomina, & illi uni propriè atque unicè convenire: neque usquam quenquam Romanum Episcopum, ante Phocam Imperatorem (quem scimus, interfecto Imperatore Mauricio domino suo, per nefarium scelus ad Imperium adspirâsse) hoc est, ante sexcentesimum decimum tertium annum à Christo nato, unquam passum fuisse sese tam superbo nomine salutari. Concilium etiam Carthaginense disertè ca- Cap. 47.
visse, ne quis Episcopus, aut summus Pontifex, aut primus sacerdos diceretur;

retur: Episcopum verò Romanum, quoniam ita hodie dici vult, & alienam potestatem sibi vendicat, præterquam quòd apertè facit contra vetera Concilia, contráque Patres, (si Gregorio suo velit credere) nomen arrogans, profanum, sacrilegum, Antichristianum, sibi imponere; esse Regem superbiæ, esse Luciferum, qui se fratribus suis anteponat, abjecisse fidem, esse præcursorem Antichristi.

Gregor. li. 4. Epist. 76, 78, 80. Et lib. 7. Epist. 69.

Ministrum legitimè vocari oportere, & rectè atq; ordine præfici Ecclesiæ Dei: neminem autem ad sacrum Ministerium pro suo arbitrio et libidine posse se intrudere. Quo major nobis ab istis fit injuria, quibus nihil sæpius in ore est, quàm, apud nos nihil ordine, nihil decenter, omnia confusè ac perturbatè fieri; omnes apud nos esse Sacerdotes, omnes esse Doctores, omnes esse Interpretes.

Ministris à Christo datum esse dicimus ligandi, solvendi, aperiendi, claudendi potestatem. Ac solvendi quidem munus in eo situm esse, ut Minister, vel dejectis animis

animis & verè resipiscentibus, per Evangelii prædicationem, merita Christi, absolutionémque offerat, & certam peccatorum condonationem, ac spem salutis æternæ denunciet; aut ut eos qui gravi scandalo, & notabili, publicóque aliquo delicto fratrum animos offenderint, et sese à communi societate Ecclesiæ, et à Christi corpore quodammodo abalienârint, resipiscentes reconciliet, & in fidelium cœtum atque unitatem recolligat ac restituat. Ligandi verò illum claudendíque potestatem exercere dicimus, quoties vel incredulis & contumacibus regni cœlorum januam occludit, illísque vindictam Dei, & sempiternum supplicium edicit, vel publicè excommunicatos ab Ecclesiæ gremio excludit. Sententiam autem quamcunq; Ministri Dei ad hunc modum tulerint, Deus ipse ita comprobat, ut quicquid hîc illorũ operâ solvitur & ligatur in terris, idem ipse solvere & ligare velit, & ratum habere in cœlis. Clavis autem quibus aut claudere regnum cœlorum,

cœlorum, aut aperire possint, ut Chrysostomus ait, dicimus esse scientiam Scripturarum; ut Tertullianus, esse interpretationem Legis: ut Eusebius, esse verbum Dei. Accepisse autem discipulos Christi hanc potestatem, non ut audirent arcanas populi confessiones, ut captarent murmura, quod sacrificuli nunc omnes passim faciunt, atque ita faciunt, quasi in eo solo sita sit omnis vis atq; usus clavium; sed ut irent, ut docerent, ut publicarent Evangelium, ut essent credentibus odor vitæ ad vitam; ut essent incredulis atque infidelibus odor mortis ad mortem; ut piorum animi conscientiâ superioris vitæ & errorum consternati, postquam adspicere cœpissent lucem Evangelii, & in Christum credere, ut fores clave, ita illi verbo Dei aperirentur: impii autem & contumaces, quique nollent credere & redire in viam, quasi obserati & clausi relinquerentur, & proficerent, ut Paulus
2 Tim.3.13. ait, in deterius. Hanc esse rationem clavium; hoc pacto aut aperiri aut claudi

claudi hominum conſcientias; ſacerdotem quidē eſſe judicē, nullius tamen eum poteſtatis, ut ait Ambroſius, jus obtineret: idcirco Chriſtum his verbis increpuiſſe Scribas & Phariſæos, ut coargueret illorū in docendo negligentiam. Væ, inquit, vobis Scribæ & Phariſæi, qui abſtuliſtis claves ſcientiæ, & clauſiſtis regnum cœlorū coram hominibus. Cùmque clavis, qua aditus nobis aperitur ad regnum Dei, ſit verbum Evangelii, & interpretatio Legis & Scripturarum, ubi non ſit verbum, ibi dicimus non eſſe clavem: & cùm unum omnibus datum ſit verbum, unáq; ſit omnium clavis, unam eſſe miniſtrorū omnium, quod quidem ad aperiendum, aut claudendum attinet, poteſtatem: imò etiam Pontificem ipſum, (quamvis illi ſuaviter cantillentur illa verba à paraſitis ſuis, Tibi dabo claves regni cœlorum, acſi eæ illi uni, & præterea mortalium nemini convenirent) niſi id agat, ut hominum flectantur conſcientiæ, & ſuccumbant verbo Dei, negamus aut aperire, aut claudere, aut

De pœnitent. diſt. 1. cap. Verbum Dei.

Luc. 11. 52.

Mat. 23. 13.

Mat. 16. 19.

aut omnino habere claves. Et quamvis doceat, & instituat populum (quod utinam aliquando & verè faciat, & inducat aliquando animum, esse eam aliquam saltem partem officii sui) tamen ejus clavem nihilo aut meliorem aut majorem esse, quàm aliorum. Quis enim illum discrevit? Quis illum docuit doctiùs aperire, aut meliùs absolvere, quàm fratres suos?

Matrimonium in omni genere & statu hominum, in Patriarchis, in Prophetis, in Apostolis, in sanctis Martyribus, in Ministris Ecclesiarum, in Episcopis, sanctum & honorificum esse dicimus; et, ut Chrysostomus ait, fas & jus esse cum eo ad Cathedram Episcopalem ascendere; útque Sozomenus ait de Spiridione, & Nazianzenus de patre suo, Episcopum pium, & industrium nihilo deteriùs eâ causâ, imò meliùs etiam, & utiliùs versari in Ministerio. Legem autem illam quæ hominibus eam libertatem per vim adimat, & invitos adigat ad cælibatum, esse, ut divus Paulus ait, doctrinam dæmo-

In Titum primo, hom. 11. Theoph. ad Titum 10. Euclib. 18. cap. 5. In monodia sua super Basilium.

2 Tim. 4. 1, 3.

dæmoniorum; & ex eo (quod Epiſcopus Auguſtinus, Faber, Abbas, Panormitanus, Latomus, opus illud tripartitum quod adjunctum eſt ſecundo Tomo Conciliorum, aliique Pontificiarum partium ſatellites, réſque adeò ipſa, & omnes hiſtoriæ confitentur) incredibilem vitæ ac morum impunitatem in Miniſtris Dei, & horrenda flagitia eſſe conſecuta: & rectè dixiſſe Pium ſecundum, Romanum Epiſcopum, videre ſe multas cauſas, cur eripiendæ fuerint uxores Sacerdotibus, multò autem et plures videre, & graviores, cur ſint reddendæ? Platina in Pii 2. vita.

Recipimus et amplectimur omnes Canonicas Scripturas, & Veteris et Novi Teſtamenti: Deóque noſtro gratias agimus, qui eam lucem nobis excitârit, quam ſemper haberemus in oculis, ne vel humanâ fraude, vel inſidiis Dæmonum, ad errores et fabulas abduceremur; eas eſſe cœleſtes voces, per quas Deus voluntatem ſuam nobis patefeçerit; in illis ſolis poſſe hominum animos acquieſcere;

escere; in illis ea omnia, quæcunque ad nostram salutem sint necessaria, ut Origines, Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus docuerunt, cumulatè & plenè contineri; eas esse vim & potentiam Dei ad salutem; eas esse fundamenta Prophetarum & Apostolorum, in quibus ædificata sit Ecclesia Dei; eas esse certissimam normam ad quam ea, si vacillet aut erret, possit exigi, & ad quam omnis doctrina ecclesiastica debeat revocari; contra eas nec legem, nec traditionem, nec consuetudinem ullam audiendam esse; ne si Paulus quidem ipse, aut Angelus de cœlo veniat, & secus doceat.

Rom. 1. 16.

Gal. 1. 8.

Recipimus sacramenta Ecclesiæ, hoc est, sacra quædam signa, cæremonias, quibus Christus nos uti voluit, ut illis, mysteria salutis nostræ, nobis ante oculos constitueret, & fidem nostram, quam habemus in ejus sanguine, vehementiùs confirmaret, & gratiam suam in cordibus nostris obsignaret: eáque cum Tertulliano, Origine, Ambrosio, Augustino, Hieronymo,

eronymo, Chryſoſtomo, Baſilio, Dionyſio, aliiſque catholicis Patribus, figuras, ſigna, ſymbola, typos, antitypa, formas, ſigilla, ſignacula, ſimilitudines, exemplaria, imagines, recordationes, memorias appellamus. Nec dubitamus etiam cum eiſdem dicere, eſſe illa viſibilia quædam verba, ſignacula juſtitiæ, ſymbola gratiæ; diſertéque pronunciamus, in Cœna credentibus verè exhiberi corpus & ſanguinem Domini, carnem Filii Dei, vivificantem animas noſtras, cibum ſupernè venientem, immortalitatis alimoniam, gratiam, veritatem, vitam: eámque communionem eſſe corporis & ſanguinis Chriſti, cujus participatione vivificamur, vegetamur, & paſcimur ad immortalitatem, & per quam conjungimur, unimur & incorporamur Chriſto, ut nos in illo maneamus, & ille in nobis.

Duo autem ſacramenta, quæ eo nomine propriè cenſenda ſint, agnoſcimus, Baptiſmum, & Euchariſtiam: tot enim videmus tradita eſſe & conſecrata à Chriſto,

sto, & à veteribus Patribus, Ambrosio et Augustino, approbata.

Et Baptismum quidem Sacramentum esse remissionis peccatorum, & ejus ablutionis quam habemns in Christi sanguine; & ab eo neminem qui velit profiteri nomen Christi, ne infantes quidem Christianorum hominum, quoniam nascuntur in peccato, et pertinent ad populum Dei, arcendos esse.

Eucharistiam esse Sacramentum, hoc est, symbolum conspicuum corporis et sanguinis Christi, in quo subjicitur quodammodo oculis nostris mors Christi, et ejus resurrectio, et quæcunque gessit in humano corpore, ut de ejus morte & nostra liberatione gratias agamus, et frequentatione Sacramentorum, ejus rei memoriam assiduè renovemus, ut verò Christi corpore et sanguine alamur in spem resurrectionis et vitæ æternæ, útque pro certissimo habeamus, id esse animis nostris alendis corpus et sanguinem Christi, quod alendis corporibus est panis & vinum.

vinum. Ad hoc epulum invitandum esse populum, ut omnes inter se communicent, & societatem suam inter se, spemque eam quam habent in Christo Jesu, publicè significent, et testificentur. Itaque si quis fuisset, qui spectator tantùm esse velit, et à sacra Communione abstineret, illum veteres Patres, et Romanos Episcopos in Primitiva Ecclesia, antequam nata esset privata Missa, tanquam improbum atque Ethnicum excommunicâsse; neque ullum fuisse eo tempore hominem Christianum, qui, cæteris spectantibus, communicaret solus. Ita olim decrevit Calixtus, ut peractâ consecratione, omnes communicarent, nisi mallent carere Ecclesiasticis liminibus: sic enim ait Apostolos statuisse, & sanctam Romanam Ecclesiam tenere. Populo verò ad sacram Communionem accedenti, utramque partem Eucharistiæ tradendam esse. Id enim et Christum jussisse, & Apostolos ubique terrarum instituisse, et omnes veteres Patres, & catholicos Episcopos secutos esse:

Chrysost. ad Ephes. ser. 3. De cons. dist. 1. cap. Omnes.

Dist. 2. cap. Seculares.

De consec. Dist. 2. cap. Peracta.

De conſecr. Diſt. 1. cap. Comperimus.

eſſe: & ſi quis contrà faciat, eum, ut Gelaſius ait, committere ſacrilegium: & adverſarios hodie noſtros, qui explosâ atque abdicatâ communione, ſine verbo Dei, ſine veteri Concilio, ſine ullo catholico Patre, ſine exemplo Primitivæ Eccleſiæ, ſine etiam ratione, privatas Miſſas & multitudinem ſacramentorum defendant, idque non tantùm contra expreſſum mandatum & juſſum Chriſti, ſed etiam contra omnem antiquitatem faciant, improbè facere, & eſſe ſacrilegos.

Panem & Vinum dicimus eſſe ſacra & cœleſtia myſteria corporis & ſanguinis Chriſti, & illis Chriſtum ipſum, verum panem æternæ vitæ ſic nobis præſentem exhiberi, ut ejus corpus, ſanguinemque per fidem verè ſumamus. Non tamen id ita dicimus, quaſi putemus naturam panis & vini prorſus immutari, atq; abire in nihilum, quemadmodum multi proximis iſtis ſeculis ſomniârunt, neq; adhuc potuerunt unquam ſatis inter ſe de ſuo ſomnio convenire. Neq; enim id

id Chriſtus egit, ut panis triticeus abjiceret naturam ſuam, ac novam quandam divinitatem indueret; ſed ut nos potiùs immutaret, utq; Theophylactus loquitur, tranſelementaret in corpus ſuum. Quid enim magis perſpicuè dici poteſt, quàm quod Ambroſius ait, Panis & Vinum ſunt quæ erant, & in aliud commutantur? aut quod Gelaſius, Non definit eſſe ſubſtantia panis, vel natura vini: aut quod Theodoretus, Poſt ſanctificationē myſtica ſymbola naturam ſuam propriam non abjiciunt; manent enim in priori ſua ſubſtantia, & figura, & ſpecie: aut quod Auguſtinus, Quod videtis, panis eſt & calix, quod etiam oculi renunciant; quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, Panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis: aut quod Origines, Ille panis qui ſanctificatur per verbum Dei, quod quidem ad materiam attinet, in ventrem abit, & in ſeceſſum ejicitur: aut quod Chriſtus non tantùm poſt conſecrationem calicis, ſed etiam poſt communionem dixit, Non bibam ampliùs

In Joan. cap. 6.

De ſacram. lib. 4. cap. 4.

In Dialogis 1. & 2.

In Sermone ad infantes.

De conſecr. Diſt. 2. cap. Qui manducant.

In Mat. 19.

Luc. 22. 18.

ampliùs de hac generatione vitis. Certum enim est ex vite progenerari vinum, non sanguinem. Nec tamen cùm ista dicimus, extenuamus Cœnam Domini, aut eam frigidam tantùm cæremoniam esse docemus, & in ea nihil fieri; quod multi nos docere calumniantur. Christum enim asserimus, verè sese præsentem exhibere in Sacramentis suis; in Baptismo, ut eum induamus; in Cœna, ut eum fide & spiritu comedamus, & de ejus cruce ac sanguine habeamus vitam æternam: idque dicimus non perfunctoriè, & frigidè, sed re ipsâ, & verè fieri. Etsi enim Christi corpus dentibus & faucibus non attingimus, eum tamen fide, mente, spiritu, tenemus et premimus. Neque verò vana ea fides est quæ Christum complectitur, nec frigidè percipitur quod mente, fide, & spiritu percipitur. Ita enim nobis in illis mysteriis Christus ipse totus, quantus quantus est, offertur & traditur, ut verè sciamus, esse jam nos carnem de ejus carne, & os de ossibus ejus, & Christum

in

in nobis manere, & nos in illo.

Itaque in peragendis mysteriis, antequam ad sacram communionem veniatur, rectè admonetur populus, ut sursum habeant corda, & animos in cœlum dirigant: ibi enim esse illum, de quo nos oporteat satiari ac vivere. Et Cyrillus in percipiendis mysteriis, excludendas esse ait crassas cogitationes. Et Concilium Nicenum, ut græcè citatur à quibusdam, diserte vetat, ne humiliter intenti simus ad propositum panem & vinum. Et, ut Chrysostomus rectè scribit, corpus Christi dicimus esse cadaver, nos oportere esse aquilas, ut intelligamus in altum subvolandum esse, si velimus ad Christi corpus accedere: hanc enim aquilarum esse mensam, non graculorum. Et Cyprianus, Hic, inquit, panis, cibus mentis est, non cibus ventris. Et Augustinus, Quomodo, inquit, tenebo absentem? Quomodo in cœlum mittam manum, ut ibi sedentem teneam? Fidem, inquit, mitte, & tenuisti.

De consec. Dist. 1. cap. Quando.

De Cœna Domini.

In Joan. tract. 50.

Nundinationes verò & auctio-

nes Miſſarum, & circumgeſtationes atque adorationes panis, & alias idololatricas & blaſphemas ineptias, quas nemo iſtorum affirmare poteſt Chriſtum & Apoſtolos tradidiſſe, in Eccleſiis noſtris non ferimus: & Epiſcopus Romanos rectè reprehendimus, qui ſine verbo Dei, ſine autoritate ſanctorum Patrum, ſine exemplo, novo more, non tantùm proponunt populo panem Euchariſticum divino cultu adorandum, ſed etiam illum in equo gradario, quocunque ipſi iter faciunt, ut olim ignem Perſicum, aut Iſidis ſacra, circumferunt, & Chriſti ſacramenta ad ſcenam jam & pompam traduxerunt; ut in ea re, in qua mors Chriſti inculcanda & celebranda erat, & in qua myſteria redemptionis noſtræ ſanctè & reverenter erant agitanda, hominum oculi nihil aliud quàm inſanis ſpectaculis, & ludicrâ levitate paſcerentur. Quod autem dicunt (& interdum etiam ſtultis perſuadent) ſeſe Miſſis ſuis poſſe diſtribuere atq; applicare hominibus (ſæpe etiam

Libro de cæremoniis Eccleſiæ Rom.

tiam nihil de ea re cogitantibus, nec quid agatur intelligentibus) omnia merita mortis Christi, & ridiculum, & ethnicum, & ineptum est. Fides enim nostra mortem & crucem Christi nobis applicat, non actio sacrificuli: Fides, inquit Augustinus, sacramentorum justificat, non sacramentum. Et Origines, Ille, inquit, est sacerdos, & propitiatio, & hostia, quæ propitiatio ad unumquemq; venit per viam fidei. Atque ad hunc modum, sine fide ne vivis quidem prodesse dicimus sacramenta Christi, mortuis verò multò minùs. Nam quod de Purgatorio isti suo jactare solent, etsi illud scimus non ita novum esse, tamen non aliud quàm fatuum & anile commentum est. Augustinus quidem modò hujusmodi quendam locum esse, ait; modò posse esse, non negat; modò dubitat, modò prorsus pernegat, & in eo homines humanâ quadam benevolentiâ putat falli. Tamen ab hoc errore uno, tanta crevit seges sacrificulorum, ut cùm in omnibus angulis, Missæ palàm & publicè vendereu-

Ad Rom. cap. 3. lib. 3.

Aug. in Ps 85. In enchiridio ca. 6 De civitat. Dei, lib. 21. cap. 26. Contra Pelagianos lib. hypognosticon. 5.

derentur, templa Dei facta fuerint tabernæ meritoriæ,& miseris mortalibus persuasum fuerit, nihil prorsus esse vendibilibus: istis quidem certè nihil erat utilius.

De multitudine otiosarum cæremoniarum, scimus Augustinum graviter suo tempore conquestum esse. Itaque nos magnum earum numerum resecavimus, quòd illis sciremus affligi conscientias hominum, & gravari Ecclesiam Dei.

Ad Joan. Epist. 119.

Retinemus tamen & colimus, non tantùm ea quæ scimus tradita fuisse ab Apostolis, sed etiam alia quædam, quæ nobis videbantur sine Ecclesiæ incommodo ferri posse; quòd omnia cuperemus in sacro cœtu, ut Paulus jubet, decenter, atque ordine administrari. Ea verò omnia, quæ aut valde superstitiosa, aut frigida, aut spurca, aut ridicula, aut cum sacris literis pugnantia, aut etiam sobriis hominibus indigna esse videbamus, (qualia infinita sunt hodie in papatu) prorsus sine ulla exceptione repudiavimus; quòd nollemus Dei cultum ejusmodi ineptiis

1 Cor. 14. 40.

tiis longiùs contaminari.

Precamur eâ linguâ, quam noſtri, ut par eſt, omnes intelligant; ut populus, quemadmodum Paulus monet, è communibus votis utilitatem cõmunem capiat: quemadmodum omnes pii Patres, & catholici Epiſcopi, non tantùm in Veteri, verumetiam in Novo Teſtamento, & precati ſunt ipſi, & populum precari docuerunt; ne, ut Auguſtinus ait, tanquam pſittaci & merulæ, videamur ſonare quod neſcimus. 1 Cor. 14.

Mediatorem & precatorem, per quem accedendum ſit ad Deum Patrem, non alium habemus quàm Jeſum Chriſtum, cujus unius nomine, omnia à Patre impetrantur. Turpe autem & planè ethnicum eſt, quod in iſtorum Eccleſiis videmus paſſim fieri, non tantùm quòd infinitum numerum habere volunt precatorum, ídque prorſus ſine autoritate verbi Dei, (ut, quemadmodum Hieremias ait, Divorum numerus æquet nunc, vel potiùs ſuperet, numerum civitatum, & miſeri mortales neſciant ad Hier. 2. 28. & 11. 13.

quem se potissimùm debeant vertere) quódque, cùm tot sint ut numerari non possint, illis tamen singulis suum cuique ab illis munus & officium, quid impetrare, quid dare, quid efficere debeant, descriptum est: sed etiam quòd ita, non tantùm impiè, sed etiam impudenter appellant Virginem matrem, ut se matrem esse meminerit, ut imperet filio, ut in illum utatur jure suo.

Bernardus.

Dicimus, Hominem natum esse in peccato, & in peccato vitam agere; neminem posse verè dicere, mundum esse cor suum; justissimum quemque servum esse inutilem; Legem Dei perfectam esse, & à nobis requirere perfectum & plenam obedientiam; illi à nobis in hac vita satisfieri non posse ullo modo, neque esse mortalium quenquam, qui possit in conspectu Dei propriis viribus justificari. Itaque unicum receptum nostrum & perfugium esse ad misericordiam Patris nostri per Jesum Christum, ut certò animis nostris persuadeamus, illum esse propitiationem

pro

pro peccatis noſtris; ejus ſanguine omnes labes noſtras deletas eſſe; illum pacificâſſe omnia ſanguine crucis ſuæ; illum unicâ illâ hoſtiâ, quam ſemel obtulit in cruce, omnia perfeciſſe, & eâ causâ, cùm animam ageret, dixiſſe, Conſummatum eſt; quaſi ſignificare vellet, perſolutum jam eſſe pretium pro peccato humani generis. Joan. 19. 30.

Hoc ſacrificium, ſiqui ſunt qui non putant eſſe ſatis, eant ſanè & quærant aliud melius. Nos quidē, & quia illud unicum eſſe ſcimus, uno contenti ſumus, nec expectamus aliud; & quia ſemel tantùm offerendum erat, non jubemus repeti; & quia plenum & omnibus numeris & partibus perfectum erat, non ſubſtituimus continentes hoſtiarum ſucceſſiones.

Quamvis autem dicamus, nihil nobis eſſe præſidii in operibus & factis noſtris, & omnem ſalutis noſtræ rationem conſtituamus in ſolo Chriſto; non tamen eâ causâ dicimus, laxè & ſolutè vivendum eſſe, quaſi tingi tantùm & credere, ſatis ſit homini

Christiano, & nihil ab eo aliud expectetur. Vera fides viva est, nec potest esse otiosa.

Sic ergo docemus populum, Deum vocâsse nos, non ad luxum & libidinem, sed, ut Paulus ait, ad opera bona, ut in illis ambulemus: Eph. 2, 10. Deum eripuisse nos à potestate tenebrarum, ut serviamus Deo viventi, ut rescindamus omnes reliquias peccati, ut in timore & tremore operemur salutem nostram, ut appareat Spiritum sanctificationis esse in membris nostris, & Christum ipsum per fidem in cordibus nostris habitare.

Postremò credimus, hanc ipsam carnem nostram, in qua vivimus, quamvis mortua abierit in pulverem, tamen ultimo die redituram esse ad vitam, propter Spiritum Christi qui habitat in nobis. Tum verò, quicquid hîc interim patimur ejus causâ, Christum absterfurum esse omnem lacrymam ab oculis nostris, & nos propter illum fruituros esse æternâ vitâ, & semper futuros cum illo in gloria, Amen.

Istæ

Iſtæ ſunt horribiles illæ hæreſes, quarum nomine bona pars orbis terrarum hodie à Pontifice inaudita condemnatur. In Chriſtum potiùs, in Apoſtolos, in ſanctos Patres iis intendenda fuit. Nam ab illis iſta non tantùm profecta, ſed etiam conſtituta ſunt; niſi iſti fortè velint dicere (quod etiam fortaſſe dicent) Chriſtum non inſtituiſſe ſacram Cõmunionem, ut inter fideles diſtribueretur; aut Apoſtolos Chriſti, veteresque Patres dixiſſe privatas Miſſas in omnibus angulis templorum, modò denas, modò vicenas, uno die; aut Chriſtum & Apoſtolos abegiſſe omnem plebem à ſacramento ſanguinis; aut id quod ab ipſis hodie ubique fit (atque ita fit, ut eum condemnent pro hæretico, qui ſecus faciat) à Gelaſio ſuo non appellari ſacrilegium; aut non eſſe iſta verba Ambroſii, Auguſtini, Gelaſii, Theodoreti, Chryſoſtomi, Originis, panem & vinum in ſacramentis manere eadem quæ fuerant; illud quod videtur in ſacra menſa, eſſe panem, non deſinere

esse substantiam panis, & naturam vini; panis substantiam & naturam non mutari: aut illum ipsum panem, quod quidem ad materiam attinet, abire in ventrem, et in secessum ejici; aut Christum, Apostolos, & sanctos Patres, non precatos esse eâ linguâ quæ à populo intelligeretur; aut Christum unicâ illâ hostiâ quam semel obtulit, non omnia perfecisse; aut illud sacrificium fuisse imperfectum, ut nunc nobis opus sit alio. Hæc illis omnia dicenda sunt, nisi fortè malint hoc dicere, omne jus & fas esse conclusum in scrinio pectoris pontificii: quódq; olim quidam ex ejus assecl is & parasitis non dubitavit dicere, illum posse dispensare contra Apostolum, contra Concilium, contra Canones Apostolorum; & istis exemplis atque institutis & legibus Christi non teneri.

Dist. 36. Lector in Glossa. Dist. 81. Presbyter.

Ista nos didicimus à Christo, ab Apostolis, & sanctis Patribus, et eadem bonâ fide docemus populum Dei; atque eâ causâ hodie ab antistite, scilicet, religionis, appellamur hæretici.

O

O Deũ immortalem! Ergo Christus ipse, & Apostoli, & tot Patres unà omnes erraverunt? Ergo Origines, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, Gelasius, Theodoretus erant desertores fidei Catholicæ? Ergo tot Episcoporum & doctorum virorum tanta consensio nihil aliud erat quàm conspiratio hæreticorum? Aut quod tum laudabatur in illis, id nunc damnatur in nobis? Quódque in illis erat catholicum, id nunc, mutatis tantùm hominum voluntatibus, repentè factum est schismaticum? Aut quod olim erat verum, nunc statim, quia istis non placet, erit falsum? Proferant ergo aliud Evãgelium, aut causas ostendant, cur ista quæ tam diu in Ecclesia Dei publicè observata, & approbata fuerint, nunc demum oportuerit revocari. Nos quidem illud verbũ quod à Christo patefactum, & ab Apostolis propagatũ est, scimus & ad salutẽ nostram, & ad omnẽ veritatem propugnandam, & ad omnem hæresin convincendam esse satis. Ex illo nos solo omne genus veterum

veterum hæreticorum, quos isti nos aiunt ab inferis revocâsse, cõdemnamus; & Arrianos, Eutychianos, Marcionitas, Ebionæos, Valentinianos, Carpocratianos, Tatianos, Novatianos, eósque uno verbo omnes, qui vel de Deo Patre, vel de Christo, vel de sancto Spiritu, vel de ulla alia parte religionis Christianæ impiè senserunt, quia ab Evangelio Christi coarguuntur, impios & perditos pronuntiamus, & usque ad inferorum portas detestamur: nec id solùm, sed etiam, si fortè erumpant uspiam, & sese prodant, eos legitimis & civilibus suppliciis severè & seriò coërcemus.

Fatemur quidem novas quasdam, & antea non auditas sectas, Anabaptistas, Libertinos, Mennonios, Zuenkfeldianos, statim ad exortum Evangelii extitisse. Verùm agimus Deo nostro gratias, satis jam orbis terrarum videt, nos nec peperisse, nec docuisse, nec aluisse ista monstra. Lege sodes, quisquis es, libros nostros: prostant ubiq; venales. Quid unquam scriptum

scriptum est à quoquam nostrorum hominum, quod posset apertè istorum favere insaniæ ? Immo nulla hodie regio ita libera est ab istis pestibus, atque illæ sunt, in quibus liberè & publicè docetur Evangelium. Quòd si rem ipsam attentè & rectè putare velint, magnum hoc argumentum est, esse hanc Evangelii veritatem quam nos docemus: Nam nec lolium facilè sine frumento nasci solet, nec palea sine grano. Statim ab Apostolorum ipsorum temporibus, cùm primùm propagaretur Evangelium, quis nescit quot hæreses unà exortæ fuerint? Quis unquam antea audierat Simonem, Menandrum, Saturninum, Basilidem, Carpocratem, Corinthum, Ebionem, Valentinum, Secundum, Marcosium, Colorbasium, Heracleonem, Lucianum, Severum? Et quid istos commemoramus ? Epiphanius numerat octoginta, Augustinus plures etiam distinctas hæreses, quæ unà creverint cum Evangelio. Quid ergo? An Evangelium quòd unà cum illo hæreses nascegentur,

rentur, non erat Evangelium? aut Christus eâ causâ non erat Christus?

Neque tamen apud nos, uti diximus, pullulat ista seges, qui publicè & liberè docemus Evangelium. Apud adversarios nostros, in cæcitate ac tenebris istæ pestes exordiuntur, & incrementa ac vires capiunt, ubi veritas tyrannide sævitiâque opprimitur, nec nisi in angulis, & occultis congressionibus audiri potest. Faciant sanè periculũ, dent cursum liberum Evangelio, luceat veritas Jesu Christi, & radios in omnes partes porrigat; statim videbunt ut nocturnam caliginem ad aspectum solis, ita istas umbras ad lucem Evangelii protinus evanuisse. Nam nos quidem omnes illas hæreses, quas isti nos alere & fovere calumniantur, illis interim sedentibus atque aliud agentibus quotidie repellimus et propulsamus.

Quòd autem dicunt nos in varias sectas abiisse, & velle alios Lutheranos, alios Zuinglianos appellari, neq; adhuc potuisse satis

tis inter nos ipſos de ſumma doctrinæ convenire; quid illi dixiſſent, ſi primis illis temporibus Apoſtolorum, & ſanctorum Patrum extitiſſent? cùm alius diceret, Ego ſum Pauli; alius, Ego ſum Cephæ; alius, Ego ſum Apollo: cùm Paulus Petrum reprehenderet: cùm ſimultatis causâ Barnabas à Paulo diſcederet: cùm, ut autor eſt Origenes, Chriſtiani in tot jam factiones diſtracti eſſent, ut nomen tantùm Chriſtianorum cõmune, aliud autem præterea nihil, Chriſtianorum ſimile retinerent; útq; Socrates ait, diſſenſionum et ſectarum causâ in theatris à populo publicè riderentur: cúmque, ut ait Imperator Conſtantinus, tot eſſent diſſenſiones et rixæ in Eccleſia, ut ea calamitas videri poſſit omnem aliam ſuperiorem calamitatem ſuperâſſe: cùm Theophilus, Epiphanius, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Ruffinus, Hieronymus, omnes Chriſtiani, omnes Patres, omnes Catholici, acerbiſſimis atq; etiam implacabilibus inter ſe contentionibus conflictarentur: cùm, ut Nazianzenus

zenus ait, ejusdem corporis membra inter se consumerentur: cùm Oriens ab Occidente de fermentato, & de Paschate, non ita magnis de rebus, scinderetur: cùm in omnibus Conciliis nova subinde symbola, & nova decreta cuderentur? Quid isti tum dixissent? Ad quos se potissimùm applicuissent? Quos fugissent? Cui Evangelio credidissent? Quos pro hæreticis, quos pro catholicis habuissent? Nunc duo tantùm nomina, Lutherus, & Zuinglius, quas istis tragœdias excitant? Ut quoniam illi duo de re aliqua nondum consentiunt, idcirco utrunque errâsse, neutrum habuisse Evangelium, neutrum verè ac rectè docuisse arbitremur?

Verùm, ô Deus bone, quinam isti tandem sunt, qui dissensiones in nobis reprehendunt? An verò omnes isti inter se consentiunt? An singuli satis habent constitutum quid sequantur? An inter illos nullæ unquam dissensiones, nullæ lites extiterunt? Cur ergo Scotistæ & Thomistæ de merito congrui

congrui & condigni, de peccato originis in beata Virgine, de Voto solenni & simplici, non meliùs inter se conveniunt? Cur Canonistæ auricularem confessionem de jure humano & positivo esse aiunt, scholastici contrà, de jure divino? Cur Albertus Pighius à Cajetano, Thomas à Lombardo, Scotus à Thoma, Occanus à Scoto, Allienſis ab Occano, Nominales à Realibus dissentiunt? Utque taceam tot dissensiones fraterculorum, & monachorum (quòd alii in piscibus, alii in oleribus, alii in calceis, alii in crepidis, alii in linea veste, alii in lanea, sanctitatem constituunt; alii albati, alii pullati, alii latiùs, alii angustiùs rasi; alii soleati, alii nudipedes; alii cincti, alii discincti ambulant.) Meminisse debent esse aliquos ex suis qui dicant, Christi corpus adesse in Cœna naturaliter; contrà ex iisdem illis suis esse alios qui negent: esse alios qui dicant, corpus Christi in sacra Communione dentibus nostris lacerari & atteri, rursus esse alios, qui negent: esse alios

Ste. Gardinerus in Sophistica Diaboli. Richard. Faber. Recantatio Berengarii Scholæ, & Glossa. Guimundus. De consecr. Dist. 2. Ego Beren.

os qui scribant, corpus Christi in Eucharistia esse quantum, esse alios contrà qui negent: esse alios qui Christum divina quadam potentia, alios qui benedicendo, alios qui quinque conceptis verbis, alios qui eadem illa quinque verba repetendo, dicant consecrâsse: esse alios qui in illis quinque verbis, [Hoc] pronomine demonstrativo, putent panem, triticeum; alios qui malint vagum quoddam, individuum indicari: esse alios qui dicant, canes & mures posse verè & reipsa comedere corpus Christi; esse alios qui id constanter pernegent: esse alios qui dicant, accidentia ipsa panis vinique nutrire posse; esse alios qui dicant, redire substantiam. Quid plura? Prolixum & permolestum esset omnia numerare. Ita universa forma horum religionis & doctrinæ, adhuc apud illos ipsos à quibus nata & profecta est, prorsus incerta, & controversa est. Vix enim unquam inter se convenient, nisi fortè, ut olim Pharisæi & Sadducæi, aut Herodes & Pilatus,

Thomas.

Cardinerus.

De consecr. Dist. 2. Species. Glossa.

Pilatus, contra Christum.

Eant ergo sanè, & pacem potiùs inter suos domi sanciant. Unitas quidem & consensio maximè convenit religioni: non tamen est ea certa & propria nota Ecclesiæ Dei. Summa enim erat consensio inter eos qui adorabant aureum vitulum, & inter eos qui conjunctis vocibus in Servatorem nostrum Jesum Christum clamabant, Crucifige. Neque quia Corinthii dissensionibus inter se laborabant, aut quia Paulus à Petro, aut Barnabas à Paulo, aut Christiani statim sub ipsis initiis Evangelii aliqua de re à se mutuò dissidebant, idcirco nulla erat inter eos Ecclesia Dei? Illi quidem, quos isti contumeliæ causâ appellant Zuinglianos, & Lutheranos (re autem verâ sunt utrq; Christiani, & inter sese amici ac fratres.) Non de principiis aut fundamentis religionis nostræ, nõ de Deo, non de Christo, nõ de sancto Spiritu, non de ratione justificationis, non de æterna vita, tantùm de una, nec câ ita gravi aut magnâ quæstione, inter se dissentiunt.

Nec

Nec desperamus, vel potius non dubitamus, brevi fore concordiam: & si qui sunt, qui aliter sentiant quàm par est, positis aliquando affectionibus, & nominibus, Deum id illis esse patefacturum, ut re melius animadversâ atque exploratâ, quod olim in Calcedonensi Concilio factum est, omnes dissensionũ causæ et fibræ, ab ipsis radicibus extirpentur, & ἀμνησία sepeliantur sempiternâ, Amen.

Gravissimum verò est, quòd nos dicunt esse homines impios, & omnem religionis curam abjecisse, quanquam non debet id multum nos movere, quòd illi ipsi, à quibus objicitur, sciunt contumeliosum & falsum esse. Nam Justinus Martyr autor est, cùm primùm Evangelium cœptum esset publicari, & Christi nomen patefieri, Christianos omnes dictos fuisse ἄθεους. Cúmque Polycarpus staret pro judicio, populus his vocibus incitavit Proconsulem ad cædem & internecionem eorum omnium qui Evangelium profiterentur, αἶρε τὸν ἄθεους, hoc est, Tol-

Euseb. lib. 4.

le

e de medio istos homines impios, qui Deum non habent. Non quòd Christiani Deum revera non haberent, sed quòd saxa, & stipites, quæ tum pro Diis colebantur, non adorarent. Verùm orbis terrarum satis jam videt, quid nos nostrique istis, religionis, & unius Dei nostri causâ perpessi simus. In carceres, in aquas, in ignes nos abjecerunt, & in nostro sanguine voluati sunt; non quòd aut adulteri essemus, aut latrones, aut homicidæ, sed tantùm quòd agnoscerenus Evangelium Jesu Christi, & peraremus in Deum vivum, quòdque nimium (ô Deus bone!) justè, veréque quererentur, traditionum maniſſimarum causâ violari ab istis legem Dei; & adversarios nostros, qui scientes & prudentes Dei justa ita obstinatè contemnerent, esse hostes Evangelii, & inimicos crucis Christi.

Verùm isti, cùm viderent doctrinam nostram non posse rectè accusari, maluerunt in mores nostros invehere: nos omnia rectè facta damnare, ad licentiam & libidinem

bidinem fores aperire, & populum ab omni ſtudio virtutis abducere. Et certè ea eſt, ſemperque fuit hominum omnium, etiam piorum & Chriſtianorum, vita, ut ſemper etiam in optimis & caſtiſſimis moribus tamen aliquid poſſes deſiderare: eáque propenſio omnium ad malum, eáque omnium proclivitas ad ſuſpicándum, ut quæ nec facta, nec cogitata unquam fuerint, audiri tamen, & credi poſſint. Utque in candidiſſima veſte facilè exigua notatur labes; ita in vita candidiſſima, facilè leviſſima nota turpitudinis deprehenditur. Neque nos, aut eos omnes qui amplexi ſunt hodie doctrinam Evangelii, angelos eſſe arbitramur, & prorſus ſine macula ulla rugaque vivere: aut iſtos vel ita cæcos, ut ſi quid in nobis notari queat, non poſſint id vel per tenuiſsimam rimam animadvertere; vel ita candidos, ut quidquam velint in meliorem partem interpretari; vel ita ingenuos, ut oculos ſuos velint in ſe reflectere, & mores noſtros de ſuis moribus æſtimare. Quò

si rem ipsam ab initiis velimus repetere, scimus temporibus ipsis Apostolorum fuisse homines Christianos, propter quos nomen Domini blasphemaretur, & malè audiret inter Gentes.

Queritur apud Sozomenum Imperator Constantius, multos postquam ad Christianam religionem accessissent, evasisse deteriores. Et Cyprianus lugubri oratione describit corruptelam sui temporis. Disciplinam, inquit, quam Apostoli tradiderant, otium jam & pax longa corruperat. Studebant augendo patrimonio singuli, & obliti quid credentes, aut sub Apostolis ante fecissent, aut semper facere deberent, insatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. Non in Sacerdotibus religio devota, non in Ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina. Corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata. Et ante illum Tertullianus, O miseros, inquit, nos, qui Christiani dicimur hoc tempore! De lapsis.

pore l Gentes agimus ſub nomine Chriſti.

Poſtremò, ne omnes commemoremus, Gregorius Nazianzenus de miſerabili ſtatu ſuorum temporum ita loquitur: Vitiorum, inquit, noſtrorum causâ, odio jàm laboramus inter Gentes. Spectaculum etiam jam facti ſumus, non ſolùm angelis & hominibus, ſed etiam omnibus impiis. Hoc loco erat Eccleſia Dei, cùm primùm lucere cœpiſſet Evangelium, cùm nondum rabies tyrannorum refrixiſſet, aut gladius à Chriſtianorum hominum cervicibus ablatus eſſet. Scilicet, non eſt novum, homines eſſe homines, etiamſi appellentur Chriſtiani.

Sed iſti cùm ita odioſè nos accuſant, nihilne interim de ſe cogitant? An illi, quibus tam procul ſpectare, & quid in Germania, quídque in Anglia agatur videre otium eſt, aut obliti ſunt, aut videre non poſſunt quid agatur Romæ? An nos ab illis accuſamur, de quorum vita nemo poteſt ſatis honeſtè & verecundè commemorare?

rare?

Nos quidem non ſumimus id nobis hoc tempore, ut ea quæ unà cum ipſis ſepulta eſſe oportebat, in lucem & in conſpectum proferamus. Non eſt id religionis, non eſt verecundiæ, non eſt pudoris noſtri. Ille tamen qui ſe Chriſti vicarium & Eccleſiæ caput dici jubet, qui audit iſta Romæ fieri, qui videt, qui patitur (nihil enim aliud addimus) qualia ea ſint, facilè poteſt cum animo ſuo cogitare. Redeat enim illi ſanè in memoriam; cogitet Canoniſtas illos ſuos eſſe, qui populum docuerunt, ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum: quaſi illam doctrinam ex Mitione comico didiciſſent: Non eſt peccatum, mihi crede, adoleſcentulum ſcortari. Cogitet, ſuos illos eſſe, qui decreverunt, Sacerdotem fornicationis causâ non eſſe ſummovendum. Meminerit Cardinalem Campegium, Albertum Pighium, alióſque complures ſuos docuiſſe, Sacerdotem illum multò ſanctiùs & caſtiùs vivere, qui alat concubinam, quàm qui uxorem

3. Quæſt. 7. lata Extra. de Bigamis. Quia circa.

habeat in matrimonio. Nondum ille, ſpero, oblitus eſt, multa eſſe Romæ publicarum meretricum millia, & ſe ex illis in ſingulos annos, vectigalis nomine, colligere ad triginta millia ducatorum. Obliviſci non poteſt, ſe Romæ lenocinium publicè exercere, & de fœdiſſima mercede fœdè ac nequiter delitiari. An omnia tum Romæ ſatis aut ſalva aut ſancta erant, cùm Joanna fœmina integræ ætatis magis quàm vitæ, eſſet Papa, & ſe gereret pro capite Eccleſiæ; & cùm ſe biennium totum in illa ſancta ſede aliorum libidini expoſuiſſet, poſtremò in luſtranda civitate, inſpectantibus Cardinalibus & Epiſcopis, palam pareret in publico?

Statua ejuſdem fœminæ parturientis adhuc Romæ eſt.

Sed quid opus erat concubinas & lenones commemorare? vulgare enim jam illud Romæ & publicum, & non inutile peccatum eſt. Meretrices enim ibi jam ſedent, non ut olim extra civitatem, obnupto, & obvoluto capite, ſed in Palatiis habitant, per forum vagantur apertâ fronte; quaſi id non tan-

Gen. 38. 14, 15.

In Concilio dilectorum Cardinalium. to. 3.

tantùm liceat, sed etiam laudi esse debeat. Quid plura? Illorum jam libidines terrarum orbi sunt satis notæ. D. Bernardus, de Pontificis familia, ipsóque adeo Pontifice, liberè & verè scribit: Aula, inquit, tua, bonos recipit, non facit: Mali ibi proficiunt, boni deficiunt. Et quicunque ille fuit, qui scripsit opusculum Tripartitum, quod adjunctum est ad concilium Lateranense; Tantus, inquit, hodie est luxus, non tantùm in Clericis & Sacerdotibus, sed etiam in Prælatis & Episcopis, ut horribile sit auditu. De consideratione ad Eugenium.

Atqui ista non tantùm usitata sunt, & eâ causâ consuetudinis & temporis gratiâ approbata, (ut cætera sunt istorum ferè omnia) sed etiam antiqua jam & putida. Quis enim non audivit quid Petrus Aloisius, Pauli tertii filius, designârit in Cosmum Cherium, Episcopum Fanensem? quid Joannes Casa, Archiepiscopus Beneventanus, Legatus Pontificis apud Venetos, scripserit de horrendo scelere; & quod ne fando quidem audiri

diri debeat, id verbis ſpurciſſimis, & ſceleratâ eloquentiâ commendârit? Quis non audivit Alphonſum Diazium, Hiſpanum, cùm eâ gratiâ Româ miſſus fuiſſet in Germaniam, innocentiſſimum & ſanctiſſimum virum Joannem Diazium, fratrem ſuum, tantùm quòd amplexus eſſet Evangelium Jeſu Chriſti, & Romam redire nollet, nefariè atque impiè interfeciſſe? Sed iſta, inquient, in Repub. optimè conſtituta, etiam invitis Magiſtratibus, poſſunt interdum accidere; & bonis legibus vindicantur.

Eſto ſanè: Sed quibus bonis legibus animadverſum eſt in iſtas peſtes? Petrus Aloiſius cùm ea flagitia, quæ diximus, deſignâſſet, ſemper fuit in ſinu atque in deliciis apud patrem ſuum, Paulum tertium. Diazius, interfecto fratre ſuo, Pontificis ope ereptus eſt, ne in eum animadverteretur bonis legibus. Joannes Caſa, Archiepiſcopus Beneventanus adhuc vivit; immo etiam Romæ, & in Sanctiſſimi oculis & conſpectu vivit. Oc-

ciderun

ciderunt fratrum nostrorum infinitos numeros, tantùm quòd verè ac purè crederent in Jesum Christum: At ex illo tanto numero meretricum, scortatorum, adulterorum, quem unquam, non dico, occiderunt, sed aut excommunicarerunt, aut omnino attigerunt? An verò, libidines, adulteria, lenocinia, scortationes, parricidia, incestus, & alia nequiora Romæ peccata non sunt? Aut si sunt in urbe Roma, in arce sanctitatis, à vicario Christi, à successore Petri, à sanctissimo patre ita facilè & leviter, quasi peccata non sint, ferri possunt?

O sancti Scribæ & Pharisæi, quibus ista sanctitas nota non fuit! O sanctitatem & fidem Catholicam! Non ista Petrus Romæ docuit: Paulus non ita Romæ vixit. Non illi lenocinium publicè exercuerunt; non illi vectigal & censum à meretricibus exegerunt; non illi adulteros & parricidas palam & impunè tolerârunt; non eos in sinum, non in concilium, non in familiam, non in Christia-

norum hominum cœtum receperunt. Non debebant isti tantopere exaggerare vitam nostram. Consultius multò fuit, ut priùs vel approbarent hominibus, vel certè occultiùs aliquantò tegerent vitam suam.

Nam nos quidem utimur prisceis & avitis legibus; &, quantum his moribus & temporibus, in tanta corruptela rerum omnium potest fieri, disciplinam Ecclesiasticam diligenter & seriò administramus. Prostibula quidem meretricum, & concubinarum, aut scortatorum greges non habemus; nec adulteria matrimoniis anteponimus, nec lenocinium exercemus, nec de fornicibus stipendia colligimus; nec incesta, & flagitiosas libidines, nec Alorsios, nec Casas, nec Diazios parricidas impunè ferimus. Nam si ista nobis placuissent, nihil opus erat, ut ab istorum societate ubi ea vigent & habentur in pretio, discederemus, & eâ causâ in odia hominum, & in certissima pericula incurreremus. Habuit Paulus quartus ante nos

it

ita multos menses Romæ in carcere aliquot fratres Augustinianos, & complures Episcopos, & magnum numerum aliorum piorum hominum religionis causâ. Habuit tormenta, exercuit in illos quæstiones, nihil reliquit intentatum. Ad extremum ex illis omnibus, quot potuit mœchos, quot scortatores, quot adulteros, quot incestos invenire? Sit Deo nostro gratia; etsi illi non sumus, quos esse oportebat, quósque profitemur; tamen, quicunque sumus, si cum istis conferamur, vel vita nostra atque innocentia facilè has calumnias refutabit. Nos enim non tantùm libris & concionibus, sed etiam exemplis & moribus populum ad omne genus virtutis & rectè factorum cohortamur. Evangelium docemus non esse ostentationem scientiæ, sed legem vitæ; útque Tertullianus ait, Christianum hominem non loqui magnificè oportere, sed magnificè vivere: nec auditores, sed factores legis justificari apud Deum. Ad hæc omnia hoc etiam solent addere, íd-

In Apologet. 45.

que omni conviciorum genere amplificare, nos esse homines turbulentos, Regibus sceptra de manibus eripere, populum armare, tribunalia evertere, leges rescindere, possessiones dissipare, regna ad popularem statum revocare, sursum deorsum omnia confundere; breviter, in Repub. nihil integrum esse velle. O quoties his verbis inflammaverunt animos Principum, ut illi in herba extinguerent lucem Evangelii; priúsque illud odisse inciperent, quàm nôsse possent: atque Magistratus quoties aliquem videret nostrûm, toties se putaret hostem videre suum!

Tertullian. in Apolog. 1.2. & 3.

Molestum quidem nobis esset ita odiosè accusari gravissimo crimine Majestatis, nisi sciremus Christum ipsum aliquando, & Apostolos, & infinitos alios homines pios & Christianos, vocatos fuisse in invidiam, eodem ferè crímine. Nam Christus quidem quãvis docuisset, dandum esse Cæsari quod esset Cæsaris; tamen accusatus est seditionis, quòd res novas moliri, & regnum appetere dice-

diceretur: itaque occlamatum eſt pro tribunalibus publicè adverſus eum, Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. Et Apoſtoli, quamvis ſemper & conſtanter docuiſſent, obtemperandum eſſe Magiſtratibus, omnem animam ſuperioribus poteſtatibus eſſe ſubditam, idque non tantùm propter iram & vindictam, ſed etiam propter conſcientiam: tamen dicti ſunt commovere populum, & multitudinem ad rebellionem incitare. Amanus hoc maximè pacto, genus & nomen Judæorum adduxit in odium apud Regem Aſſuerum, quòd illos diceret eſſe populum rebellem & contumacem, & Principum edicta & juſſa contemnere. Impius Rex Achabus, Eliæ Prophetæ Dei, Tu, inquit, conturbas Iſrael. Amaſias ſacerdos Bethel, apud Regem Hieroboam accuſat Amos Prophetam conſpirationis: Ecce, inquit, Amos conjurationem fecit contra te, in medio domûs Iſrael. Breviter, Tertullianus ait, adversùs omnes Chriſtianos hanc ſuo tem-

Joan. 19. 12.

Heſt. 3.

3. Reg. 18. 18.

Amos 7.

In Apolog. cap. 37.

pore accusationem fuisse publicam; esse illos proditores, esse perduelles, esse hostes humani generis.

Quare si nunc quoque veritas malè audiat, &, eadem cùm sit, iisdem nunc contumeliis afficiatur, quibus affecta est olim, & id molestum & ingratum est, novum tamen aut insolens videri non potest.

Facilè istis fuit ante annos quadraginta, ista maledicta, & alia graviora in nos confingere, cùm in mediis illis tenebris exoriri primùm cœpisset & lucere radius aliquis ignotæ tum & inauditæ veritatis; cùm Martinus Lutherus, & Huldericus Zuinglius, præstantissimi viri, & ad illustrandum orbem terrarum à Deo dati, primùm accessissent ad Evangelium; cùm & res adhuc nova esset, et eventus incertus, & animi hominum suspensi atq; attoniti, et aures apertæ ad calumnias, et nullum in nos tam grave flagitium fingi posset, quod non, propter rei ipsius novitatem atque insolentiam, facilè à populo crederetur. Ita enim veteres hostes

ſtes Evangelii, Symmachus, Celſus, Julianus, Porphyrius, olim aggreſsi ſunt accuſari omnes Chriſtianos ſeditionis, & Majeſtatis, antequam aut Princeps, aut populus, quinam illi Chriſtiani eſſent, aut quid profiterentur, aut quid crederent, aut quid vellent, ſcire poſſent. Nunc verò poſtquam etiam hoſtes noſtri vident, & negare non poſſunt, nos ſemper omnibus dictis noſtris, ſcriptíſq; diligenter admonuiſſe populum officii ſui, ut Principibus ſuis & Magiſtratibus, quamvis impiis, obtemperarent, ídque et uſus ipſe et experientia ſatis docet, & omniũ hominum, quicunq; atq; ubicunq; ſunt, oculi vident & conteſtantur; putidum erat iſta objicere, &, cùm nova & recentia crimina nulla eſſent, obſoletis tantùm mendaciis nobis invidiam facere voluiſſe.

Agimus enim Deo noſtro, cujus hæc ſolius cauſa eſt, gratias, in omnibus regnis, ditionibus, Rebuſp. quæ ad Evangelium acceſſerunt, nullum unquam adhuc hujuſmodi exemplum extitiſſe.

Nullum

Nullum enim nos regnum evertimus: Nullius ditionem aut jura minuimus: Rempub. nullâ turbavimus. Manent adhuc suo loco, & avitâ dignitate Reges Angliæ nostræ, Daniæ, Suetiæ, Duces Saxoniæ, Comites Palatini, Marchiones Brandeburgici, Lantgravii Hessiæ, Respub. Helvetiorum, & Rhetorum, & liberæ civitates, Argentina, Basilea, Francofordia, Ulma, Augusta, Norinberga, omnes eodem jure, eodémque statu quo fuerunt anteà, vel potiùs quia propter Evangelium populum habent obsequentiorem, multò meliore. Eant sanè in illa loca, ubi nunc Dei beneficio auditur Evangelium; Ubi plus majestatis? Ubi minus fastûs & tyrannidis? Ubi Princeps magis colitur? Ubi populus minus tumultuatur? Ubi unquam fuit publica res, ubi Ecclesia tranquillior?

At Rustici, inquies, à principio hujus doctrinæ passim cœperunt furere, & tumultuari per Germaniam. Esto. At in illos promulgator hujus doctrinæ Martinus Lutherus

therus vehementissimè atque acerrimè multa scripsit, eósque ad pacem & ad obedientiam revocavit.

Quod autem objici solet interdum ab hominibus imperitis rerum, de mutato statu Helvetiorum, & interfecto Duce Austriæ Leopoldo, & patriâ in libertatem vindicatâ, factum est id (uti ex omnibus historiis satis constat) ante annos ducentos sexaginta, sub Bonifacio octavo, cùm maximè vigeret potestas Pontificum, ducentos circiter annos antequam Huldericus Zuinglius, aut docere inciperet Evangelium, aut omnino natus esset. Ex eo verò tempore semper illi omnia pacata & tranquilla habuerunt, non tantùm ab hoste externo, sed etiam à tumultu intestino.

Quòd si peccatum fuit patriam suam ab externa dominatione, præsertim cùm insolenter & tyrannicè opprimerentur, liberare; tamen vel nos alienis, vel illos avitis criminibus onerare, & iniquum, & absurdum est.

Sed

Sed ô Deum immortalem! an Romanus Episcopus accusabit nos perduellionis? An ille docebit populum obtemperare atque obsequi Magistratibus? Aut omnino rationem Majestatis habet ullam? Cur ergo nunc ille, (quod nullus veterum Episcoporum Romanorum unquam fecit) quasi omnes Reges & Principes, quicunque atque ubicunque sint, velit esse servos suos, patitur se à suis parasitis, Dominum dominantium appellari? Cur ille se jactat esse Regem regum, & habere jus Regum in subditos?

Augusti. Steuchus. Anton. de Rosellis.

Cur omnes Imperatores & Monarchas, jurejurando adigit in verba sua? Cur Majestatem Imperatoriam septuagies septies se inferiorem esse gloriatur: idque eâ maximè causâ, quòd Deus duo lumina in cœlo fecerit; quódque cœlũ & terra non in duobus principiis, sed in uno principio creata fuerint? Cur ille, ejusque sectatores, Anabaptistarum & Libertinorum more, quo licentiùs & securiùs grassarentur, jugum excusserunt,

De Major. & obed. solit.

De Major. & obed. Unam sanctam.

runt, & se ab omni civili potestate exemerunt ?

Cur ille Legatos suos, hoc est, callidissimos exploratores, habet tanquam in insidiis, in aulis, in cōciliis, in cubiculis Regū omnium ? Cur ille, ubi visum est, Principes Christianos inter se committit, & pro sua libidine turbat seditionibus orbem terrarum? Cur proscribit, et pro Ethnico et Pagano haberi vult, si quis Princeps Christianus ab imperio suo discesserit: & indulgentias ita liberaliter pollicetur, si quis quacunque ratione interficiat hostem suum ? An ille conservat imperia & regna, aut omnino consultum cupit otio publico ? Ignoscere nobis debes, pie lector, si ista videmur acriùs & vehementiùs agere, quàm deceat homines Theologos : Tanta enim est rei indignitas, tantáq; in Pontifice, támq; impotens libido dominandi, ut aliis verbis aut tranquilliùs proponi non possit. Ille enim in publico concilio ausus est dicere, omne jus Regum omnium à se pendere. Ille ambitionis, & regnandi

Clemens 5. in Concil. Viennensi. Leo Papa.

gnandi causâ distraxit Romanum Imperium, & commovit, ac laceravit orbem Christianum. Ille Romanos atque Italos, seque adeo ipsum, jurejurando quo Imperatori Græco obstringebatur, perfidè liberavit; & subditos ad defectionem solicitavit, & Carolum Magnum Martellum è Gallia in Italiam evocavit, & eum novo more Imperatorem fecit. Ille Gallorum Regem, Chilpericum, non malum Principem, tantùm quòd ipsi non placeret, de regno dejecit, & in ejus locum Pipinum surrogavit. Ille, ejecto (si id efficere potuisset) Philippo Pulchro Rege, decrevit atq; adjudicavit regnum Galliæ Alberto, Regi Romanorũ. Ille florentissimæ civitatis, & Reipublicæ, Florentiæ, patriæ suæ, opes fregit, eámque è libero & tranquillo statu, unius libidini in manum tradidit. Ille cohortatione suâ effecit, ut tota Subaudia hinc ab Imperatore Carolo quinto, inde à Gallorum Rege Francisco, miserè discerperetur, & infelici Duci, vix una civitas quò

Zacharias Papa.

Clemens Papa 7.

Idem Clemens.

se

ſe reciperet, relinqueretur.

Tædet exemplorum, & moleſtum eſſet omnia Romanorum Pontificum egregiè facta commemorare. Quarum, obſecro, partium erant illi, qui Henricum ſeptimum Imperatorem veneno ſuſtulerunt in Euchariſtia? qui victorem Papam in ſacro calice? qui Joannem noſtrum Regem Angliæ in menſario poculo? Quicunque illi tandem, & quarumcunque partium fuerint, Lutherani certè, aut Zuingliani non fuerunt. Quis hodie ſummos Reges & Monarchas admittit ad oſcula beatorum pedum? Quis Imperatorem jubet ſibi adſtare ad frænũ: & Gallorum Regem ad ferrum illud penſile quo in equum aſcenditur? Quis Franciſcum Dandalum, Ducem Venetiarum, Regem Cretæ ac Cypri, catenis vinctum abjecit ſub menſam ſuam, ut oſſa liguriret inter canes? Quis Imperatori Henrico ſexto, Romæ diadema non manu, ſed pede impoſuit; & eodem pede rurſus dejecit; atque etiam addidit, habere ſe poteſtatem

Sabellicus.

Cœleſtinus Papa.

Hidebrandus Papa.

potest tem & creandi Imperatores, & summovendi? Quis Henricum filium armavit in Imperatorem Henricum quartum, patrem suum; effecitque ut pater à filio suo caperetur, & detonsus atque ignominiosè habitus, conjiceretur in monasterium, & inediâ, ac
Alexander 3. mœrore contabesceret? Quis cervices Imperatoris Frederici subjecit fœdum in modum pedibus suis? & quasi id non esset satis, addidit etiam insuper ex Psalmis Davidis, Super aspidem et basiliscũ ambulabis, conculcabis leonẽ & draconem: quale exemplum spretæ & contemptæ majestatis, nunquam anteà ullâ memoriâ auditum fuerat; nisi fortè vel in Tamberlane, Scythâ, homine fero & barbaro, vel in Sapore, Rege Persarum?

Omnes isti fuerunt Papæ, omnes successores Petri, omnes sanctissimi, quorum singulas voces singula nobis oporteat esse Evangelia.

Si nos rei sumus Majestatis, qui Principes nostros colimus, qui illis omnia, quantum quidem per verbum Dei fas est, deferimus, qui

qui pro illis precamur; quid ergo isti sunt, qui non tantùm hæc fecerunt omnia, quæ diximus, sed etiam ea quasi optimè facta comprobârunt? An verò illi aut ad hunc modum docent populum revereri Magistratum, aut satis verecundè possunt nos, tanquam homines seditiosos, & perturbatores pacis publicæ, & Majestatis contemptores accusare? Nam nos quidē nec jugū excutimus, nec regna movemus, nec Reges aut facimus, aut dejicimus, nec imperia transferimus, nec Regibus nostris venena propinamus, nec illis pedes osculandos porrigimus, nec pedibus nostris illorum cervicibus insultamus. Hæc potiùs est professio, hæc est doctrina nostra; omnē animam, quæcunq; tandē ea sit, sive sit Monachus, sive Evangelista, sive Prophetа, sive Apostolus, oportere Regibus & Magistratibus esse subditam; et Pontificem adeò ipsum (nisi Evangelistis, nisi Prophetis, nisi Apostolis major videri velit) quod veteres Episcopi Romani meliоribus temporibus semper fecerunt, oportere

Chrysost. 13. ad Roman.

Greg. sæpe in epist.

oportere Imperatorem dominum ſuum & agnoſcere, & appellare. Nos publicè docemus, ità obtemperandum eſſe Principibus, tanquam hominibus à Deo miſſis: quiſque illis reſiſtit, illum Dei ordinationi reſiſtere. Hæc ſunt inſtituta noſtra, hæc in libris, hæc in concionibus noſtris, hæc in moribus, & modeſtiâ populi noſtri elucęſcunt.

Illud verò, quòd nos dicunt diſceſſiſſe ab unitate Eccleſiæ catholicæ, non tantùm eſt odioſum, ſed etiam, etſi verum non eſt, tamen ſpeciem aliquam & ſimilitudinem habet veri. Apud populum verò & imperitam multitudinem, non tantùm vera & certa fidem faciunt, ſed etiam ſiquæ ſunt, quæ videri poſſint veriſimilia. Itaque videmus vafros homines & callidos, quibus vera non ſuppeterent, ſemper veriſimilibus pugnaviſſe; ut qui rem ipſam penitus intueri non poſſent, ſpecie ſaltem aliquâ & probabilitate caperentur. Olim quòd veteres Chriſtiani, Patres noſtri, cùm preces Deo adhiberent,

Tertull. in Apo. ca. 16.

rent, ad orientem Solem converterentur, erant qui dicerent, eos Solem venerari, & habere pro Deo. Cúmque illi dicerent, se, quod ad æternam & immortalem vitam attinet, non aliunde vivere, quàm de carne & sanguine ejus Agni qui non haberet labem, hoc est, Servatoris nostri Jesu Christi; invidi & inimici crucis Christi (quibus id tantum erat curæ, ut religio Christiana quacunq; ratione malè audiret) persuaserunt populo, esse eos homines impios, mactare humanas hostias, & sanguinem humanum bibere. Cúmque illi dicerent, apud Deum nec marem esse nec fœminam, nec omnino, quod ad justitiam adipiscendam attinet, distinctionem esse ullam personarum, seque omnes inter se sorores fratrésque salutarent; non deerant qui calumniarentur, Christianos nullum habere inter se discrimen aut ætatis, aut generis, sed omnes bestiarum ritu promiscuè inter se concumbere. Et cùm precationis & Evangelii audiendi causâ sæpe inter se in crypta, & abdita

Tertull. in Apolog. cap. 7, 8, 9.

Idem ca. 39.

abdita quædam loca convenirent, quòd idem interdum ab hominibus conjuratis soleret fieri, rumores publicè spargebantur, eos conspirare inter se, & habere consilia vel de occidendis Magistratibus, vel de evertenda Repub. Quódq; ad agitanda sacra mysteria, de instituto Christi adhiberent panem & vinum, putabantur à multis non Christum colere, sed Bacchum & Cererem; quòd illa numina ab Ethnicis hominibus profanâ superstitione, simili ritu, pane & vino colerentur.

Augustinus.

Credebantur ista à multis, non quòd vera essent (quid enim esse posset minus?) sed quòd essent verisimilia, & specie aliquâ veri possent fallere.

Ita isti nos calumniantur esse hæreticos, ab Ecclesia & Christi communione discessisse, non quòd ista vera esse credant (neque enim id illis curæ est) sed quòd ea hominibus imperitis possint aliquâ fortè ratione videri vera. Nos enim discessimus, non ut hæretici solent, ab Ecclesia Christi, sed, quòd

quod omnes boni debent, à malorum hominum & hypocritarum contagione. Hic tamen iſti mirificè triumphant, illam eſſe Eccleſiam, illam eſſe ſponſam Chriſti, illam eſſe columnam veritatis, illam eſſe arcam Noë, extra quam nulla ſalus ſperari poſſit: Nos verò diſceſſionem feciſſe, Chriſti tunicam lacerâſſe, à corpore Chriſti avulſos eſſe, & à fide catholica deficiſſe. Cúmque nihil relinquant indictum, quod in nos, quamvis falsò & calumniosè, dici poſſit, hoc tamen unum non poſſunt dicere, nos vel à verbo Dei, vel ab Apoſtolis Chriſti, vel à primitiva Eccleſia deſciviſſe.

Atqui nos Chriſti, & Apoſtolorum, & ſanctorum Patrum, primitivam Eccleſiam, ſemper judicavimus eſſe catholicam: nec eam dubitamus arcam Noë, ſponſam Chriſti, columnam & firmamentum veritatis appellare, aut in ea omnem ſalutis noſtræ rationem collocare.

Odioſum quidem eſt, à ſocietate, cui aſſueveris, diſcedere; maximè verò

verò illorum hominum, qui quamvis non sint, tamen videantur saltem, atque appellentur Christiani. Et certè nos istorum Ecclesiam, qualiscunque tandem ea nunc est, vel nominis ipsius causâ, vel quòd in ea Evangelium Jesu Christi aliquando verè ac purè illustratum fuerit, non ita contemnimus; nec ab ea, nisi necessariò, & perinviti discessionem fecissemus. Sed quid si in Ecclesia Dei idolum excitetur, & desolatio illa, quam Christus futuram prædixit, stet palam in loco sancti? Quid si arcam Noë prædo aliquis aut pirata occupet? Certè isti, quoties Ecclesiam nobis prædicant, se ipsos solos eam faciunt, & omnes illos titulos sibi ipsis adscribunt; atque ita triumphant, ut olim illi qui clamabant, Templum Domini, Templum Domini; aut ut Pharisæi & Scribæ, cùm jactarent se esse filios Abrahami.

Mat. 24. 15.

Joan. 8. 39.

Ita inani splendore imponunt simplicibus, nósque nomine ipso Ecclesiæ quærunt obruere; ut si latro, occupatâ domo aliquâ alienâ,

nâ, & vel vi exturbato, vel interfecto domino, eam postea adscribat sibi, & herilem filium de possessione dejiciat: aut si Antichristus, postquam occupabit Templũ Dei, dicat postea, illud jam esse suum, & nihil ad Christum pertinere. Nam isti quidem cùm in Ecclesia Dei nihil Ecclesiæ simile reliquerint, Ecclesiæ tamen patroni & propugnatores videri volunt prorsus ut Gracchus olim defendebat ærarium, cùm largitionibus faciendis, & insanis sumptibus ærarium funditus effudisset. Nihil autem unquam tam impium aut absurdum fuit, quin Ecclesiæ nomine facilè tegi & defendi posset. Faciunt enim etiam vespæ favos & impii cœtus habent similes Ecclesiæ Dei.

At non quicunque dicuntur populus Dei, sunt statim populus Dei; nec quicunque sunt ex patre Israele, sunt omnes Israelitæ. Hæretici Arriani se solos jactabant esse catholicos: cæteros omnes, modò Ambrosianos, modò Athanasianos, modò Joannitas Aug. epist. 48 ad Vincen.

appellabant. Nestorius, ut ait Theodoretus, cùm esset hæreticus, tamen tegebat se τῆς ὀρθοδοξίας σχήματι, hoc est, specie quadam ac velo orthodoxæ fidei. Ebion, quāvis sentiret cum Samaritanis, tamen, ut Epiphanius ait, appellari volebat Christianus. Mahometani hodie, quamvis eos ex omnibus historiis satis constet, ídq; ipsi negare non possint, ab Agara ancilla ducere originem, tamen quasi oriundi sint â Sara muliere libera, & uxore Abrahami, nominis ipsius & stirpis causâ, malunt appellari Saraceni.

Ita Pseudoprophetæ omnium temporum, qui sese Prophetis Dei, qui Esaiæ, qui Hieremiæ, qui Christo, qui Apostolis opponebant, nihil unquam æquè crepabant atque nomen Ecclesiæ. Neque eos alia de causa ita acerbè lacerabant, aut perfugas & apostatas appellabant, quàm quòd â sua societate discessissent, & instituta majorum non observarent. Quòd si nos hominum tantùm illorum, à quibus tum Ecclesia regebatur, judicium

sequi,

sequi, aliud autem nihil, nec Deum, nec ejus verbum spectare volumus; negari prorsus non potest, Apostolos, quòd à Pontificibus & Sacerdotibus, hoc est, ab Ecclesia catholica defeciſſent, & illis invitis & reclamantibus, multa in religione innovâſſent, rectè fuiſſe ab illis & secundùm leges condemnatos. Itaque, ut Antæum aiunt olim ab Hercule tollendum fuiſſe à Terra matre, antequam ab eo posset vinci: ita adversarii nostri, ab ista matre sua, hoc est, ab ista inani specie atque umbra Ecclesiæ, quam præ se gerunt, levandi sunt; alioqui non possunt videre verbo Dei. Itaque Hieremias, Nolite, inquit, tantopere jactare, esse apud vos Templum Domini; vana ea fiducia est: sunt enim ista, inquit, verba mendacii. Et Angelus in Apocalypsi, Dicunt, inquit, se Judæos esse, at sunt Synagoga Satanæ. Et Christus cùm Pharisæi jactarent genus & sanguinem Abrahami, Vos, inquit, ex Diabolo patre estis: Abrahamũ enim patrem non refertis. Ac si illis ita diceret;

Hier. 7. 4.

Apoc. 2. 9.

Joan. 8. 44.

Non estis id quod tantopere dici vultis. Imponitis populo inanibus titulis, & ad evertendam Ecclesiam abutimini nomine Ecclesiæ. Quare hoc istos primùm liquidò & verè probâsse oportuit, Ecclesiam Romanam esse veram & orthodoxam Ecclesiam Dei, eámque, ut hodie ab ipsis administratur, cum primitiva Christi, Apostolorum, & sanctorum Patrum Ecclesia, quam non dubitamus fuisse catholicam, convenire. Nos quidem, si inscitiam, si errorem, si superstitionem, si cultum idolorum, si hominum inventa, eáque sæpe pugnantia cum sacris Scripturis, judicâssemus, aut placere Deo, aut ad æternam salutem esse satis; aut si statuere potuissemus, verbum Dei ad aliquot tantùm annos fuisse scriptum, postea oportuisse abrogari; aut omnino dicta & jussa Dei subjicienda esse voluntati humanæ, ut quicquid ille dicat aut jubeat, nisi Romanus Episcopus idem velit & jubeat, pro irrito & indicto habendum sit; si hæc in animum nostrum inducere

ducere potuissemus credere ; fatemur nihil fuisse causæ, cur istorum societatem relinqueremus. Quod autem nunc fecimus, ut discederemus ab illa Ecclesia cujus errores testati ac manifesti essent, quæque jam apertè discessisset à verbo Dei ; neque tam ab ea, quàm ab ejus erroribus ; idq; non turbulentè aut improbè, sed tranquillè ac modestè faceremus ; nihil aut à Christo, aut ab Apostolis fecimus alienum. Neque enim ea est Ecclesia Dei quæ infuscari labe aliquâ non possit, aut non interdum egeat instauratione : alicqui quid tot Coitionibus & Conciliis opus est, sine quibus, ut ait Ægidius, stare fides Christiana non potest? Quoties enim, inquit, Concilia intermittuntur, toties Ecclesia à Christo derelinquitur. Aut si nihil periculi est, ne quid Ecclesia detrimenti accipiat, quid opus est (ut nunc quidem est apud istos) inanibus nominibus Episcoporum? Cur enim illi Pastores appellantur, si oves nullæ sunt quæ possint errare? Cur vigiles, si civitas nulla

In Lateran. Concil. sub Julio.

est

est quæ possit prodi? Cur columnæ, si nihil est quod possit ruere? Statim ab initio rerum Ecclesia Dei cœpta est propagari, eaq; instructa cœlesti verbo quod Deus ipse fuderat ab ore suo, instructa sacris cæremoniis, instructa Spiritu Dei, instructa Patriarchis & Prophetis; atque ita continuata est ad ea usq; tempora, cùm Christus sese ostenderet in carne.

Sed, ô Deum immortalem, quoties ea interim, & quàm horribiliter obscurata atque inmunita est! Ubi enim ea tum fuit, cùm omnis
Gen.6.12. caro contaminâsset viam suam super terram? Ubi ea fuit, cùm ex omni mortalium numero, octo tantùm essent homines, & ne illi quidem omnes casti ac pii, quos Deus à communi clade atque interitu vellet esse superstites? Cùm
3.Reg.19.14. Elias Prophèta ita lugubriter & acerbè quereretur, se solum ex omni terrarum orbe relictum esse, qui Deum verè, & ritè coleret:
Esa.1.21,22. cúmque Esaias diceret, Argentum populi Dei, hoc est, Ecclesiæ, factum esse scoriam; & civitatem eam,

eam, quæ aliquando fidelis fuerat, factam esse meretricem; & in eâ à capite usque ad calcem, in toto corpore nihil esse integrum: aut cùm Christus diceret, Domum Dei à Pharisæis & Sacerdotibus factam esse speluncam latronum? Scilicet, Ecclesia, Ut ager frumentarius, nisi exaretur, nisi subigatur, nisi colatur, nisi curetur, pro tritico carduos, & lolium, & urticas proferet. Itaque Deus subinde misit Prophetas & Apostolos, postremò etiam Christum suum, qui populum in viam reducerent, & Ecclesiam vacillantem in integrum instaurarent. Néve quis dicat hæc in lege tantùm, in umbra atque in infantia contigisse, cùm figuris & cæremoniis veritas tegeretur, cùm nihil adhuc ad perfectum adductũ esset, cùm lex non in cordibus hominum, sed in lapidibus incideretur (etsi ridiculum est illud quoque) idem enim omnino erat etiam tum Deus, idem Spiritus, idem Christus, eadem fides, eadem doctrina, eadem spes, eadem hæreditas, idem fœ-

Mat. 21. 13.

dus, eadem vis verbi Dei; & Eu-
Lib.1.cap.1. sebius ait, Omnes fideles usque ab Adamo, re quidem ipsâ Christianos fuisse, quamvis non ita dicerentur: ne quis, inquam, ita dicat, Paulus Apostolus jam tum in Evangelio, in perfectione, in luce, similes errores & lapsus deprehendit; ut ad Galatas, quos jam antea instituerat, necesse habuerit ita
Gal.4.11. scribere; Vereor ne inter vos frustra laboraverim, & vos frustra au-
Ver.19. diveritis Evangelium, Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis: Nam de Corinthiorum Ecclesia, quàm illa fœdè fuerit inquinata, nihil est necesse dicere. Jam verò an Galatarum & Corinthiorum Ecclesiæ labi potuerunt, sola Romana Ecclesia errare & labi non potest? Certè Christus tantò antè prædixit de Ecclesia sua, fore aliquando
Mat.24.5. tempus, cùm desolatio staret in
2 Thes.2.4. loco sancto. Et Paulus Antichristum ait, aliquando positurum esse tabernaculum suum in Templo Dei: & futurum ut homines sa-
2 Tim.4.3. nam doctrinam non sustinerent,

sed

sed in ipsa Ecclesia ad fabulas converterentur. Et Petrus, futuros ait, in Ecclesia Christi magistros mendaciorum. 2 Pet. 2. Et Daniel Propheta, de ultimis temporibus Antichristi, Veritas, inquit, eo tempore prosternetur, & conculcabitur in terra. Dan. 8. 12. Et Christus, tantam ait fore calamitatem & confusionem rerum, ut etiam electi, si possit fieri, abducendi sint in errorem. Mat. 24. 24. Atque ista omnia futura, non apud Paganos aut Turcas, sed in loco sancto, in templo Dei, in Ecclesia, in cœtu ac societate illorum qui professuri sint nomen Christi.

Et, quamvis ista vel sola possint homini prudenti esse satis, ne temerè patiatur imponi sibi nomine Ecclesiæ, ut ne quid in eam ex verbo Dei velit inquirere; tamen multi etiam sæpe Patres, viri docti & pii, vehementer questi sunt, hæc omnia suis temporibus accidisse. Deus enim in media illa caligine tamen voluit esse aliquos, qui, etsi non lucem ita conspicuam & illustrem darent, tamen quasi scintillam aliquam, quam

homines in tenebris notare poſſent, accenderent.

Certè Hilarius, cùm res adhuc incorruptæ quodammodo eſſent, & integræ, tamen, Malè, inquit, vos parietum amor cepit; malè, Eccleſiam Dei in tectis ædificiiſque veneramini; malè ſub iis pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum eſt, in iis Antichriſtum eſſe ſeſſurum? Montes mihi, & ſylvæ, & lacus, & carceres, & voragines ſunt tutiores: in illis enim Prophetæ, aut manentes, aut demerſi, Dei Spiritu prophetabant.

Contra Auxentium.

Gregorius, quaſi videret, atque animo proſpiceret ruinam rerum, ad Joannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui primus omnium ſe novo nomine ſalutari juſſerat, univerſalem Epiſcopum totius Eccleſiæ Chriſti, ita ſcripſit: Si Eccleſia pendebit ab uno, tota corruet. Et quis eſt, qui non hoc jam olim factum viderit? Jam olim Epiſcopus Romanus Eccleſiam totam à ſe uno pendere voluit: quare mirum non eſt, ſi ea jam olim tota corruerit. Bernardus Abbas, antè

In regiſt. Epiſt. ad Mauricium. lib. 4. epiſt. 32.

ante annos quadringentos, Nihil, inquit, jam integrum eſt in clero : ſupereſt ut reveletur homo peccati. Idem in converſione D. Pauli ; Videtur, inquit, jam ceſsâſſe perſecutio : immo jam incipit perſecutio, ab illis qui in Eccleſiæ primas obtinent. Amici tui & proximi tui adversùs te appropinquârunt & ſteterunt : à planta pedis uſque ad verticem capitis, non eſt ulla ſanitas. Egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus judicibus, vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum. Non poſſumus jam dicere, Ut eſt populus, ſic eſt ſacerdos ; quoniam non ita eſt populus, ut ſacerdos. Heu, heu, Domine Deus ! ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, & gerere principatum. Idem in Cantica ; Omnes amici, omnes inimici, omnes neceſſarii, omnes adverſarii, ſervi Chriſti, ſerviunt Antichriſto. Ecce in pace mea amaritudo mea eſt amariſsima. Rogerus Bacon, magni nominis vir, cùm acri oratione perſtrinxiſſet miſerabilem ſtatum Serm. 33.

In libello de Idiomate linguarum.

tum ſui temporis; Iſti, inquit, tot errores, Antichriſtum requirunt.

Gerſon queritur, ſuo tempore omnem vim ſacræ Theologiæ, ad ambitioſum certamen ingeniorum, & meram Sophiſticam fuiſſe revocatam.

Fratres Lugdunenſes, homines, quod quidem ad vitæ rationem attinet, non mali, Romanam Eccleſiam, à qua tum unâ oracula omnia petebantur, fidenter ſolebant affirmare, eſſe meretricem illam Babylonicam, de qua tam perſpicuæ extent prædictiones in Apocalypſi, & cœtum inferorum.

Scio horum hominum autoritatem apud iſtos levem eſſe. Quid ergo ſi illos teſtes advoco, qui ſolent ab ipſis adorari?

Platina.

Quid ſi dico Adrianum Epiſcopum Romanum ingenuè confeſſum eſſe, omnia iſta mala à Pontificio culmine cœpiſſe ruere?

Pighius in eo fatetur erratum eſſe, quòd in Miſſam, quam alioqui videri vult ſacroſanctam, abuſus complures invecti ſint. Gerſon, quòd multitudine leviſſima-

rum,

rum cæremoniarum vis omnis Spiritûs sancti, quam in nobis vigere oportuit, & vera pietas sit extincta. Græcia tota atque Asia, quòd Pontifices Romani Purgatoriorum suorum & Indulgentiarum nundinis, & vim hominum conscientiis attulerint, & illorum loculos expilaverint.

De Tyrannide verò Episcoporum Romanorum & fastu Persico, ut alios taceamus, (quos illi, quòd vitia sua liberè & ingenuè reprehendant, hostium fortasse suorum loco numerabunt) illi ipsi, qui Romæ, in Urbe sancta, in oculis sanctissimi patris egerunt vitam, & omnia ejus intima videre potuerunt, & nunquam à catholica fide discesserunt, Laurentius Valla, Marsilius Patavinus, Franciscus Petrarcha, Hieronymus Savanarola, Abbas Joachimus, Baptista Mantuanus, & ante istos omnes, Bernardus Abbas, sæpe multúmq; conquesti sunt; ipsúmque interdum Pontificem, verè ne, an falsè, nihil dicimus, certè non obscurè significabant esse Antichristum.

Neque

Neque verò est, quòd quisquam objiciat, fuisse illos Lutheri discipulos, aut Zuinglii: extiterunt enim non tantùm annis, sed etiam seculis aliquot, antequam illorum nomina audirentur. Videbant illi etiam tum errores irrepsisse in Ecclesiam, eósque cupiebant emendatos. Et quid mirum si Ecclesia erroribus abducta fuerit; illo præsertim tempore, cùm nec Episcopus Romanus, qui summæ rerum solus præerat, nec alius ferè quisquam, aut officium suum faceret, aut omnino officium suum intelligeret? Vix enim est credibile, illis otiosis & dormientibus, Diabolum toto illo tempore, aut dormivisse perpetuò, aut fuisse otiosum. Quid enim illi interim fuerint, quáque fide curaverint domum Dei, ut nos taceamus, audiant saltem Bernardum suum.

Ad Eugenium. Episcopi, inquit, quibus nunc commissa est Ecclesia Dei, non doctores sunt, sed seductores; non pastores, sed impostores; non prælati, sed Pilati.

Hæc

Hæc Bernardus de Pontifice qui se summum appellabat, déque Episcopis qui tum sedebant ad gubernaculum. Non erat ille Lutheranus, non erat hæreticus, ab Ecclesia non discesserat; tamen Episcopos illos qui tum erant, non dubitavit seductores, impostores, Pilatos appellare. Jam verò, cùm populus palam seduceretur, & oculis hominũ Christianorũ imponeretur, & Pilatus sederet pro tribunalibus, & Christum Christíque membra ferro flammæque adjudicaret, O Deus bone, quo tum loco erat Ecclesia Christi! Ex tot autem támq; crassis erroribus, quem unquam isti errorem repurgaverunt? aut quem omnino errorem agnoscere & confiteri voluerunt?

Sed quoniam isti suam esse affirmant universam possessionem Ecclesiæ catholicæ; & nos, quòd cum ipsis non sentiamus, appellant hæreticos; vide sanè, Ecclesia ista quam tandem habeat notam aut significationem Ecclesiæ Dei. Neque verò Dei Ecclesiam, si eam velis seriò & diligenter quærere,

rere, est adeo difficile deprehendere: est enim excelso & illustri
Esa.2.2. loco, in vertice montis posita, ædificata, videlicet, in fundamentis
Ephes.2.20. Apostolorum, & Prophetarum.
De unitate Eccles.ca.3. Ibi (inquit Augustinus) quæramus Ecclesiam; ibi decernamus causam nostram. Utque alibi idem ait,
Cap.4. Ecclesia ex sacris & canonicis Scripturis ostendenda est: quæque ex illis ostendi non potest, non est Ecclesia.

Nescio tamen quo pacto, reverentiâne, an conscientiâ, an desperatione victoriæ, ut latro crucem, ita isti semper horrent & fugiunt verbum Dei. Neque id sanè mirum. Ut enim cantharum aiunt in opobalsamo, odoratissimo alioqui unguento, facillimè extingui atque emori: ita illi causam suam in verbo Dei, tanquam in veneno, extingui vident & suffocari.

Itaque sacrosanctas Scripturas, (quas Servator noster Jesus Christus non tantùm in omni sermone usurpavit, sed etiam ad extremum sanguine suo consignavit) quò populum ab illis, tanquam à

re

re periculosa & noxia, minore negotio abigant, solent literam frigidam, incertam, inutilem, mutam, occidentem, mortuam appellare : quod nobis quidem perinde videtur esse, ac si eas omnino nullas esse dicerent. Sed addunt etiam simile quoddam non aptissimum ; eas esse quodammodo nasum cereum, posse fingi flectique in omnes modos, & omnium instituto inservire. An Pontifex ista à suis dici nescit ? aut tales se habere patronos non intelligit ? Pighius in Hierarchia.

Audiat ergo quam sanctè quamque piè de hac re scribat Hosius quidam, Polonus, ut ipse de se testatur, Episcopus ; certè homo disertus, & non indoctus, & acerrimus ac fortissimus propugnatur ejus causæ. Mirabitur, opinor, hominem pium de illis vocibus, quas sciret profectas ab ore Dei, vel tam impiè sentire potuisse, vel tam contumeliosè scribere; ita præsertim, ut eam sententiam non suam unius propriam videri vellet, sed istorum communem

munem omnium.

Hæc Hosius in lib. de expresso verbo Dei, sed astutè, & sub alterius persona: quamvis & ipse aliàs eadem, in eodem etiam libro, disertis verbis affirmet.

Nos, inquit, ipsas Scripturas, quarum tot jam non diversas modò, sed etiam contrarias interpretationes afferri videmus, facesse re jubebimus; & Deum loquentem potiùs audiemus, quàm ut ad egena ista elementa nos convertamus, & in illis salutem nostram constituamus. Non oportet Legis & Scripturæ peritũ esse, sed à Deo ductum. Vanus est labor qui Scripturis impenditur: Scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elementum. Hæc Hosius; eodem prorsus spiritu atque animo, quo olim Montanus, aut Marcion, quos aiunt, solitos esse dicere, cùm sacras Scripturas contemptim repudiarent, se multò & plura, & meliora scire, quàm aut Christus unquã scivisset, aut Apostoli. Quid ergo hîc dicam? O calumnia religionis! O præsides Ecclesiæ Christi! An hæc ea reverentia vestra est, quam adhibetis verbo Dei? An nos sacras Scripturas, quas D. Paulus ait divinitus afflatas esse, quas Deus tot miraculis illustrârit, in qui-

quibus Christi ipsius certissima vestigia impressa sint, quas omnes sancti Patres, quas Apostoli, quas Angeli, quas Christus ipse filius Dei, cùm opus esset, pro testimonio citârit; an eas vos, quasi indignæ sint quæ à vobis audiantur, facessere jubebitis? hoc est, Deo ipsi, qui vobis in Scripturis clarissimè loquitur, silentium imponetis? aut illud verbum, quo uno, ut Paulus ait, reconciliamur Deo, quódque Propheta David ait, sanctum & castum esse, & in omne tempus esse duraturum; egenum tantùm, & mortuum elementum appellabitis? Aut in eo, quod Christus nos diligenter scrutari, quódq; in oculis assiduè habere jussit, omnem nostram operam dicetis frustra collocari? Et Christum, Apostolosque cùm hortarentur populum ad sacras literas, ut ex illis abundarent in omni sapientia, & scientia, voluisse hominibus fucum facere? Non est mirum, si isti nos, nostráque omnia contemnant, qui Deum ipsum, ejúsque oracula ita parvi faciãt. Insulsum tamẽ erat, ut nos

Psal. 18. 9.

Joh. 5. 39.

nos læderent, injuriam eos tam gravem facere verbo Dei.

Tamen quasi hoc parum esset, comburunt etiã sacrosanctas Scripturas, ut olim impius Rex Aza, aut Antiochus, aut Maximinus; eásque hæreticorum libros appellant; omninóque id videntur velle facere, quod olim Herodes, obtinendæ potentiæ suæ causâ, in Judæa fecit. Is enim, cùm esset Idumæus, alienus à stirpe & sanguine Judæorum, haberi tamen cuperet pro Judæo, quo magis Regnum illorum, quod ab Augusto Cæsare impetraverat, sibi, posterísque suis confirmaret, omnes genealogias, quæ apud illos in archivis ab Abrahamo usq; diligenter fuerant asservatæ, & ex quibus facilè nullo errore deprehendi posset, è quo quisque genere oriundus esset, jussit incendi & aboleri, videlicet, ne quid supereſſet in posterum, quo ipse notari posset alieni sanguinis: Ita prorsus isti, cùm omnia sua, quasi ab Apostolis, aut à Christo tradita, velint haberi in pretio, ne quid uspiam super-

Eusebius.

superſit, quod hujuſcemodi ſomnia, & mendacia poſſit coarguere, aut incendunt, aut populo intervertunt ſacras Scripturas.

Rectè ſanè, & valde in iſtos apoſitè ſcribit Chryſoſtomus: Hæretici, inquit, claudunt januas veritati. Sciunt enim, ſi illæ pateant, Eccleſiam non fore ſuam. Et Theophylactus; Verbum, inquit, Dei, eſt lucerna, ad quam fur deprehenditur. Et Tertullianus; Sacra, inquit, Scriptura hæreticorum fraudes & furta convincit. Cur enim celant, cur ſupprimunt Evangelium, quod Chriſtus de tecto ſonari voluit? Cur illud lumen abdunt ſub modium, quod ſtare oportuit in candelabro? Cur multitudinis imperitæ cæcitati, atque inſcitiæ magis, quàm cauſæ bonitati confidunt? An putant, artes jam ſuas non videri? aut ſe nunc, quaſi Gygis annulum habeant, poſſe ambulare inconſpicuos? Satis jam omnes, ſatis vident, quid ſit in illo ſcrinio pectoris Pontificii: vel hoc ipſum argumento eſſe poteſt, non rectè ab illis, non verè agi. Suſpecta

In opere imperfecto.

cta meritò videri debet ea causa, quæ examen & lucẽ fugitat. Nam qui malè facit, ut Christus ait, quærit tenebras & odit lucem, animus bene sibi conscius ultrò venit in conspectum, ut opera, quæ à Deo profecta sunt, videri possint. Illi autem non usque adeo cæci sunt, quin ut hoc satis videant, si Scripturæ semel obtineant, actum esse statim de regno suo: útque olim aiunt idola Dæmonum, à quibus omnia tum oracula petebantur, repentè obmutuisse ad aspectum Christi, cùm ille venisset in terras; ita nunc omnes artes suas ad aspectum Evangelii statim ef-
2 Thes. 2. se ruituras. Antichristus enim non abjicitur, nisi claritate adventu Christi.

Nos quidem, non ut isti solent ad flammas confugimus, sed a Scripturas, nec illos ferro obsidemus, sed verbo Dei. Ex illo, ut Tertullianus ait, fidem alimus, ex illo spem erigimus, ex illo fiducia firmamus. Scimus enim, Evangelium Jesu Christi esse vi-
Rom. 1. 16. Dei ad salutem, & in illo esse æter-

na

nam vitam; útque Paulus monet, nè Angelum quidem Dei de cœlo venientem audimus, si nos ab aliqua parte hujus doctrinæ conetur avellere. Immo, ut vir sanctissimus Justinus Martyr de se loquitur, Ne Deo quidem ipsi fidem haberemus, si aliud nos doceret Evangelium. Nam quòd isti sacras Scripturas, quasi mutas & inutiles, missas faciunt, & ad Deum potiùs ipsum in Ecclesia & in Conciliis loquentem, hoc est, suos ipsorum sensus & sententias, provocant; est ea ratio inveniendæ veritatis & admodum incerta, & valde periculosa, & quodammodo fanatica, & à sanctis Patribus non approbata. Chrysostomus quidem ait, multos esse sæpe, qui jactent Spiritum sanctum. At enim qui loquuntur de suo, falsò se illum habere gloriantur. Quemadmodum enim, inquit, Christus negabat se loqui á seipsò, cùm loqueretur ex Lege & è Prophetis; ita nûc si quid præter Evangelium nomine sancti Spiritus nobis obtrudatur, non est credendum. Ut enim Christus Gal. 1. 8.

est

est impletio Legis & Prophetarum: ita Spiritus est impletio Evangelii. Hæc Chrysostomus.

Isti verò quamvis non habeant sacras literas, habent tamen fortasse Doctores veteres, & sanctos Patres. Id enim semper magnificè jactaverunt, omnem antiquitatem, & perpetuum omnium temporum consensum à se facere: Nostra verò omnia nova esse & recentia, ante paucos istos annos proximos nunquam audita.

Certè in religionem Dei nihil gravius dici potest, quàm si ea accusetur novitatis. Ut enim in Deo ipso, ita in ejus cultu nihil oportet esse novum. Nescimus tamen, quo pacto ab initio rerum ita vidimus semper fieri, ut quotiescunque Deus quasi accenderet, & hominibus patefaceret veritatem suam, quamvis ea non tantùm antiquissima, sed etiam æterna esset, tamen ab impiis hominibus & hostibus, recens & nova diceretur. Impius & sanguinarius vir Aman, ut Judæos in odium adduceret, sic eos apud Regem Assuerum accusavit; Habes

bes hîc, inquit, Rex, populum novis quibusdam utentem legibus, ad omnes autem tuas leges contumacem, & rebellem. Paulus etiam Athenis cùm primùm tradere cœpisset atque indicare Evangelium, dictus est, novorum Deorum, hoc est, novæ religionis annunciator. Et, an non possumus, inquiunt, ex te scire, quæ sit ista nova doctrina? Et Celsus, cùm ex professo scriberet adversùs Christum, ut ejus Evangelium novitatis nomine per contemptum eluderet, An, inquit, post tot secula nunc tandem subiit Deum tam sera recordatio? Eusebius etiam autor est; Christianam religionem ab initio contumeliæ causâ dictam fuisse νέαν καὶ ξένην, hoc est, peregrinam, & novam. Ita isti, nostra omnia, ut peregrina & nova condemnant, sua autem omnia quæcunque ea sunt, laudari volunt ut antiquissima. Ut hodie magi, & malefici, quibus cum diis inferis res est, dicere solent, se habere libros suos, atque omnia sacra & recondita mysteria ab Athanasio, à Cy-

ano, à Moſe, ab Abelo, ab Adamo, atque etiam ab Archangelo Raphaële, quo ars illa excelſior & divinior judicetur, quæ ab hujuſmodi patronis & inventoribus profecta ſit: ita iſti, quò illa ſua religio, quam ipſi ſibi, idque non ita pridem peperérunt, vel ſtultis hominibus, vel parum quid agant quídque agatur cogitantibus, facíliùs & magis commendetur, eam ſolent dicere ad ſe ab Auguſtino, à Hieronymo, à Chryſoſtomo, ab Ambroſio, ab Apoſtolis, à Chriſto ipſo perveniſſe.

Satis enim ſciunt, nihil iſtis nominibus popularius eſſe, aut in vulgus gratius. Verùm, quid ſi ea, quæ iſti nova videri volunt, inveniantur eſſe antiquiſsima? Rurſus, quid ſi ea ferè omnia, quæ iſti antiquitatis nomine tantopere prædicant, ubi ea probè ac diligenter excuſſa fuerint, ad extremum inveniantur recentia & nova?

Profectò Judæorum leges, & cæremoniæ, quamvis eas Amanus accuſaret novitatis, non poterant hominum cuiquam, verè & recte

rectè cogitanti, videri novæ: cùm tant enim antiquissimis tabulis consignatæ. Et Christus, quamvis eum multi putarent ab Abrahamo, & priscis Patribus discessisse, & novam quandam religionem suo nomine invexisse; tamen verè respondit, Si crederetis Mosi, crederitis mihi quoque; nam doctrina mea non est ita nova: Moses enim, antiquissimus autor, cui vos omnia tribuistis, de me locutus est. Et D. Paulus, Evangelium Jesu Christi, etsi à multis novum esse judicetur, tamen habet, inquit, antiquissimum testimonium Legis & Prophetarum. Nostra verò doctrina, quàm rectiùs possumus Christi catholicam doctrinam appellare, ita non est nova, ut eam nobis antiquus dierum, Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, monumentis vetustissimis in Evangelio, & in Prophetarum atq; Apostolorum libris commendârit: eáq; nunc nova nemini videri possit, nisi si cui aut Prophetarum fides, aut Evangelium, aut Christus ipse videatur novus. Istorum

verò religio, si ita antiqua & vetus est, uti eam ipsi videri volunt, cur unam ab exemplis primitivæ Ecclesiæ, ex antiquis Patribus & Conciliis veteribus non probant? Cur tam vetus causa tamdiu deserta jacet sine patrono? Ferrum quidem & flammam semper habuerunt ad manum; de Conciliis verò antiquis, & Patribus, magnum silentium. Atqui absurdum erat ab istis ita cruentis & feris rationibus incipere, si potuissent alia argumenta leviora & mitiora inveniri. Quòd si illi ita prorsus fidunt vetustati, & nihil simulant; cur ante non ita multos annos, Joannes Clemens, Anglus, aliquot folia vetustissimi Patris, & Græci Episcopi, Theodoreti, in quibus ille perspicuè ac luculenter docebat, naturam panis in Eucharistia non aboleri, cùm putaret nullum aliud exemplar posse uspiam inveniri, inspectantibus aliquot bonis viris, & fide dignis, laceravit & abjecit in focum? Cur negat Albertus Pighius, veterem Patrem Augustinum rectè sensisse de peccato

Dist. 27. Quidam. De bono viduitatis. cap. 10.

cato originis? aut de matrimonio, quod post votum nuncupatum sit initum, (quod Augustinus asserit esse matrimonium, nec posse rescindi) illum errare, & falsum esse dicit, nec proba vel Dialectica? Cur nuper cùm excuderent veterem Patrem Originem in Evangelium Joannis, sextum illud caput, ubi illum credibile, vel potiùs certum est, contra ipsos de Eucharistia multa tradidisse, integrum omiserunt: & librum mutilum potiùs quàm integrum, qui errores suos coargueret, dare maluerunt? An hoc est antiquitati cõfidere, antiquorum Patrum scripta lacerare, supprimere, truncare, comburere? Operæ pretium est videre, quàm pulchrè isti cum illis Patribus, quos jactare solent esse suos, de religione conveniant. Vetus Concilium Elibertinum decrevit, ne quid quod colitur à populo, pingeretur in templis. Vetus Pater Epiphanius ait, esse horrendum nefas, & non ferendũ flagitiũ, si quis vel pictam, quamvis Christi ipsius imaginem, excitet in templis

Caus. 27 4. c. nuptiarum bonum. In controversiis.

Liber hodie circumfertur mutilus.

Christianorum. Isti imaginibus & statuis, quasi sine illis religio nulla sit, omnia templa sua, atq; omnes angulos compleverunt. Veteres Patres, Origines & Chrysostomus, hortantur populum ad lectionem sacrarum literarum, ut libros coëmant, ut de rebus sacris inter se, uxores cum viris, parentes cum liberis, domi disputent: Isti Scripturas condemnant tanquam mortua elementa, & ab illis quantum maximè possunt, arcent populum. Veteres Patres, Cyprianus, Epiphanius, Hieronymus, siquis fortè voverit, se velle vivere vitam cælibem, & postea vivat impurè, nec possit incendia cupiditatum cohibere; satius esse dicunt, ut ducat uxorem, & sese castè gerat in matrimonio; atque illud ipsum matrimonium, vetus Pater Augustinus, ratum & firmum esse judicat, nec oportere revocari: Isti eum, qui se voto semel obstrinxerit, quantumvis uratur postea, quantumvis scortetur, quantumvis flagitiosè & perditè contaminetur, tamen illum non sinunt uxorem ducere: aut si fortè

Origines in Leviticum cap. 16.
Chrysost. in Mat. primum hom. 2.
In Joan. hom. 31.

Epist. 11. Lib. 1. Cont. Aphæres. 61.
De virginitate servanda, ad Demetriadem.

fortè duxerit, tamen negant illud esse matrimonium; & satius multò, ac sanctius esse docent, concubinam aut scortum alere, quàm ita vivere. Augustinus, vetus Pater, querebatur de multitudine inanium cæremoniarum, quibus jam tum videbat hominum animos & conscientias opprimi: Isti, quasi aliud nihil Deo curæ sit, ita cæremonias auxerunt in immensum, ut nihil jam penè aliud in illorum templis, & sacris relictum sit. Vetus Pater Augustinus negat fas esse, monachum ignavum in otio degere, & specie ac simulatione sanctitatis, ex alieno vivere; & illum qui ita vivat, vetus Pater Apollonius ait, latroni esse similem: Isti monachorum habent, armentáne dicam, an greges, qui cùm prorsus nihil agant, & ne simulent quidem, aut præ se gerant speciem ullam sanctitatis, tamen non tantùm vivant, sed etiam luxurientur ex alieno. Vetus Concilium Romanum decrevit, ne quis interfit sacris, quæ dicantur ab illo sacerdote, quem certum sit, alere concubinam:

De opere monachorum.

Can. 3.

cubinam: Isti & concubinas locant mercede Sacerdotibus suis, & ad illorum sacrilegia homines invitos per vim adigunt. Veteres Canones Apostolorum, illum Episcopum, qui simul & civilem Magistratum, & Ecclesiasticam functionem obire velit, jubent ab officio summoveri: Isti utrunq; Magistratum & obeunt, & obire omnino volunt; vel potiùs alterum, quem ab illis maximè obiri oportuit, non attingunt: nemo tamen est qui illos jubeat summoveri. Vetus Concilium Gangrense jubet, ne quis ita distinguat Sacerdotem cælibem à marito, ut cælibatus causâ alterum putet altero sanctiorem: Isti eos ita distinguunt, ut à pio & probo viro qui uxorem duxerit, omnia sua sacra statim putent profanari. Vetus Imperator, Justinianus, jussit in sacro ministerio omnia clarâ, & quàm maximè argutâ & expressâ voce pronuntiari, ut fructus ex ea re aliquis ad populum redire posset: Isti ne quid populus intelligat, omnia sua non tantùm obscurâ &

Can. 8.

Tu novellis const. 23. & 146.

sub-

ſubmiſsâ voce, ſed etiam alienâ, & barbarâ linguâ muſſitant. Vetus Concilium Carthaginenſe jubet, ne quid in ſacro cœtu legatur præter Scripturas Canonicas: Iſti ea legunt in templis ſuis, quæ ne ipſi quidem dubitant eſſe mera mendacia, & inanes fabulas. Quòd ſiquis iſta infirma putat eſſe, ac levia, quòd ab Imperatoribus, & minutis quibuſdam Epiſcopis, & non ita plenis Conciliis decreta fuerint, & Papæ magis autoritate ac nomine delectatur; Julius Papa diſertè vetat, ne Sacerdos, dum peragit ſacra myſteria, panem immergat in calicem: enim nemo. Iſti contra decretum Julii Papæ, panem dividunt, & immergunt. Clemens Papa negat fas eſſe Epiſcopo gerere utrunque gladium; & ſi utrunque, inquit, habere vis, & teipſum decipies, & eos qui te audient: jam Papa gladium utrunque ſibi vendicat, & utrunque gerit: quare minùs mirum videri debet, ſi illud ſecutum ſit quod Clemens ait, ut ille & ſeipſum deceperit, & illos qui eum audierint.

Tertium Carth. ca. 47.

De conſe. diſt. 2. Cùm

rint. Leo Papa in uno templo unam tantùm ait fas esse Missam dicere uno die: Isti in uno templo quotidie, sæpe denas, sæpe vicenas, sæpe tricenas, sæpe etiam plures Missas dicunt; ut miser spectator vix scire possit, quò se potissimùm debeat vertere. Gelasius Papa, si quis dividat Eucharistiam, & cùm alteram partem suscipiat, abstineat ab altera, tum ait improbè facere; & sacrilegium committere: Isti contrà verbum Dei, contráque Gelasium Papam, alteram tantùm partem Eucharistiæ populo dari jubent; & in ea re, sacerdotes suos alligant sacrilegio.

Quòd si illi hæc omnia usu jam ipso antiquata esse dicent, & mortua, & nihil ad ista tempora pertinere; tamen, ut omnes intelligant, quæ fides istis hominibus habenda sit, quáque spe Concilia ab illis convocentur, videamus paucis, quàm probè curent ea, quæ proximis istis annis, recenti adhuc memoriâ, in publico Concilio legitimè indicto, ipsi sanctè observanda esse decreverunt. In Concilio proxime

ximo Tridentino, vix ante annos quatuordecim, sancitum est communibus suffragiis omnium ordinum, ne cui uni committerentur duo sacerdotia uno tempore. Ubi nunc est illa sanctio? An ea quoq; tam citò antiquata est & mortua? Nam isti quidem non tantùm duo sacerdotia, sed etiam complura sæpe monasteria, & Episcopatus modò binos, modò ternos, modò quaternos uni tribuunt; eíque non tantùm indocto, sed etiam sæpe homini militari. In eodē Concilio decretum est, oportere omnes Episcopos docere Evangelium: Isti neque docent, neque in pulpitum unquam ascendunt, neque id putant quidquam ad munus suum pertinere. Quæ ergo est ista pompa vetustatis? Quid de priscorum Patrum, quid de Conciliorum novorum veterúmq; nominibus gloriantur? Quid videri volūt niti autoritate illorum, quos cùm visum est, pro libidine contemnunt? Sed gestit animus cum Pontifice potiùs ipso agere, & hæc illi coràm in os dicere: Dic ergo nobis, pie Pontifex,

tifex, qui omnia antiqua crepas, & omnes tibi uni addictos esse gloriaris; ex omnibus Patribus quis unquam te vel summum Pontificem, vel universalem Episcopum, vel caput Ecclesiæ appellavit? Quis tibi traditum esse dixit utrunque gladium? Quis, te habere autoritatem & jus convocandi Concilia? Quis, universum Mundum esse diœcesim tuam? Quis, de tua plenitudine Episcopos omnes accipere? Quis, tibi datam esse omnem potestatem tam in cœlo, quàm in terra? Quis, te nec à regibus, nec à toto clero, nec ab universo populo posse judicari? Quis, Reges & Imperatores, de jussu & voluntate Christi, à te accipere potestatem? Quis, te ita exquisitâ, & Mathematicâ ratione, septuagies septies majorem esse maximis Regibus? Quis, tibi potestatem ampliorem tributam esse, quam reliquis Patriarchis? Quis, te Dominum Deum esse, aut non purum hominem, aut quiddam coagmentatũ & concretũ ex Deo & homine? Quis, te unum fontem esse

De Major. & obed. Unam sanctam. In extrav. Bonifacii 8. Durandus. Concil. Lat. sub Julio 2. Dis. 9. Innocentii. De Major. & in obed. solite. In extravag. Joan. 22. ca. Cùm inter nonnullos. In glossa finali. In edit. impressa Parisiis 1503.

esse omnis juris? Quis, te imperium habere in purgatoriũ? Quis, te pro tuo arbitrio imperare posse Angelis Dei? Quis, te esse Regẽ regũ, & Dominum dominantiũ unquam dixit? Possumus alia quoq; eodem modo, ex omni numero veterũ Episcoporũ & Patrũ. Quis unquam unus te docuit, vel inspectante populo, Missam privatam dicere, vel Eucharistiam supra caput attollere, qua in re omnis nunc religio tua continetur; vel Christi sacramenta truncare, & contra ejus institutum, atque expressa verba, alterâ parte populum fraudare? Utque semel finem faciamus, ex omnibus Patribus, quis unus te docuit, Christi sanguinem, & sanctorum Martyrum merita dispensare, & indulgentias tuas, atque omnia spatia Purgatorii, ceu merces in foro vendere? Soliti sunt isti sæpe r conditam quandam doctrinam suam, & multiplices variásq; lectiones prædicare. Proferant ergo nunc aliquid si possunt, ut aliquid saltem legisse ac scire videantur. Clamârunt sæpe fortiter in omnibus

Antonius de Rosellis.

omnibus circulis, omnes partes religionis ſuæ antiquas eſſe, & non tantùm multitudine, ſed etiam conſenſu & continuatione omnium nationum & temporum approbatas.

Oſtendant ergo aliquando antiquitatem iſtam ſuam: faciant, ut appareat illa, quæ tantopere prædicant eſſe tam latè propagata: doceant, omnes nationes Chriſtianas in ſuam iſtam religionem conceſsiſſe, ſed fugiunt, ut jam antè diximus, à decretis ipſi ſuis; eáque quæ ante ita paucos annos ab ipſis in omnem æternitatem ſancita erant, tam brevi tempore reſciderunt. Quid ergo illis fidendũ eſt in Patribus, in veteribus Conciliis, in verbis Dei? Non habent, ô Deus bone, non habent ea, quæ ſe habere gloriantur; non antiquitatem, non univerſalitatem, non locorum, non temporum omnium conſenſum. Idque ipſi, etſi diſsimulatum potiùs cuperent, tamen non ignorant: immo etiam interdum non obſcurè confitentur. Itaq; veterum Conciliorum & Patrum ſanctiones,

nes, aiunt ejuſmodi eſſe, ut interdū mutari poſſint: aliis enim temporibus Eccleſiæ, alia atque alia decreta convenire. Atque ita ſeſe abdunt ſub nomine Eccleſiæ, & inani fuco miſeris mortalibus illudunt. Et mirum eſt, aut ita cæcos eſſe homines, ut iſta videre nō poſſint; aut ſi videant, ita eſſe patientes, ut ea tam facilè, támque æquo animo poſsint ferre.

Sed cùm illa tanquam nimiùm jam vetera & obſoleta, juberent eſſe irrita; alia quædam, fortaſſe meliora atque utiliora repoſuerunt. Solent enim dicere, ne Chriſtum quidem ipſum, aut Apoſtolos, ſi reviviſcant, meliùs, aut ſanctiùs adminiſtrare poſſe Eccleſiam Dei, quàm quomodo nunc adminiſtratur ab ipſis. Repoſuerunt illi quidem alia, ſed quemadmodū Hieremias ait, Paleam pro tritico: cáque, ut ait Eſaias, quæ Deus ab illis non requiſivit. Obturârunt omnes venas aquæ vivæ, & exſciderunt populo Dei ciſternas ruinoſas, & lutulentas, plenas limo & ſordibus, quæ nec habent aquam puram,

puram, nec eam poterant continere. Eripuerunt populo sacram Communionem, verbum Dei, unde omnis consolatio petenda erat, verum cultum Numinis, rectum usum sacramentorum & precum; dederunt autem nobis de suo, quibus nos interim oblectaremus, sales, aquas, ampullas, sputa, ramusculos, bullas, jubilæa, indulgentias, cruces, suffitus, & infinitum numerum cæremoniarum, & ludos, ut Plautus ait, ludificabiles. In his illi rebus omnem religionem collocârûnt, his rebus docuerunt Deũ ritè placari posse, his abigi Dæmones, his confirmari hominum conscientias: hæc, videlicet, sunt pigmenta, & Myrothecia religionis Christianæ; hæc Deo videnti, grata & accepta sunt; hæc oportuit in honorem venire, ut Christi & Apostolorum institutа tollerentur. Atque, ut olim Rex impius Hieroboam, cùm cultum Dei sustulisset, & populum ad aureos Vitulos adduxisset, ne fortè posteà mutarent voluntatem, & à se dilaberentur, & redirent Hierosolymam ad Templum

plum Dei; eos longâ oratione cohortatus eſt ad conſtantiam. Hi, inquiens, Iſraël ſunt Dii tui: Hoc pacto Deus veſter juſſit ſe à vobis coli: Grave autem vobis, & moleſtum erit, iter tam longinquum ſuſcipere, & quotannis ad ſalutandum & colendum Deum aſcendere Hieroſolymam. Ita prorſus iſti, cùm ſemel traditionum ſuarum causâ irritã feciſſent legem Dei, ne populus poſtea oculos aperiret, & aliò dilaberetur, atque aliundè peteret certiorem aliquam rationem ſalutis ſuæ; O quoties acclamârunt, hunc eſſe illũ cultum qui Deo placeat, quémque ille à nobis exigat, quoque iratus flecti velit! his rebus Eccleſiæ conſenſum contineri: his rebus omnia peccata expiari, & tranquillari conſcientias: qui diſceſſerit ab his, eum ſibi nihil ſpei ad æternam ſalutem reliquiſſe! grave autem ac moleſtum populo eſſe, ad Chriſtum, ad Apoſtolos, ad veteres Patres reſpicere, quídq; illi velint aut jubeant, perpetuò attendere! hoc, videlicet, eſt, populum Dei ab infirmis

Mundi

Mundi elementis, à fermento Scribarum & Phariſæorum, & ab humanis traditionibus abducere. Chriſti atq; Apoſtolorum juſſa loco moveri oportuit, ut iſta ſuccederent? O juſtam cauſam! cur vetus, & multis ſeculis probata doctrina antiquaretur, & in Eccleſiâ Dei nova forma religionis inveheretur? Tamen quidquid eſt, clamant iſti, nihil oportere immutari, his rebus hominum animis ſatisfieri, Romanam Eccleſiam iſta decreviſſe, eam errare non poſſe. Sylveſter enim Prierias ait, Eccleſiam Romanam eſſe normam, & regulam veritatis; ſacras Scripturas ab illa, & autoritatem, & fidem accipere. Doctrina, inquit, Romanæ Eccleſiæ, eſt regula fidei infallibilis, à qua ſacra Scriptura robur accipit: Et indulgentiæ, inquit, autoritate Scripturæ non innotuerunt nobis, ſed innotuerunt autoritate Romanæ Eccleſiæ, Romanorúmq; Pontificum, quæ major eſt. Pighius etiam non dubitat dicere, injuſſu Romanæ Eccleſiæ, ne clariſſimæ quidem Scripturæ credendum eſſe

pror-

prorsus, ut si quis istorum, qui latinè rectè ac purè loqui non possit, aliquid tamen in ea lingua pro forensi consuetudine celeriter & expeditè balbutiat, omnino dicat, ad eum nunc modum aliis etiam omnibus loquendum esse, quo antè multos annos Mammetrectus aut Catholicon locuti sunt, quoque adhuc ipsi utantur in foro; (sic enim satis intelligi posse, quid dicatur, & hominum voluntati satisfieri) ridiculum autem esse, nunc tandem novo dicendi genere turbare orbem terrarum, & Ciceronis aut Cæsaris, veterem in dicendo puritatem atque eloquentiam, revocare.

Tantùm, scilicet, isti debent inscitiæ ac tenebris superiorum temporum. Multa, ut ait quidam, habentur sæpe in pretio, tàtùm quòd dicata aliquando fuerint Deorum templis: Ita nos videmus multa hodie probari ab istis, & magnifieri, non quòd ea tanti esse judicent, sed tantùm quòd recepta fuerint consuetudine, & quodammodo dicata templo Dei. Plinius.

At

At Ecclesia, inquiunt, nostra, errare non potest. Id opinor, ita dicunt, ut olim Lacedæmonii solebant dicere, in tota sua Repub. nullum posse inveniri adulterum cùm reverà omnes potiùs essent adulteri, & incertis nuptiis, & uxoribus inter se communibus uterentur: aut ut hodie Canonistæ ventris causâ solent de Papa dicere, Illum, cùm sit Dominus omnium beneficiorum, etsi precio vendat Episcopatus, monasteria, sacerdotia, & nihil à se gratis abire sinat; tamen, cùm ea omnia dicat esse sua, etiamsi maximè velit, non posse committere Simoniam. Quàm autem id firmum sit, quámque consentaneè rationi dicatur, nos adhuc videre non possumus; nisi fortè, ut olim veteres Romani victoriæ, ita isti veritati, postquam ea semel ad illos perveniisset, alas, quibus advolaverat, detraxerint, ne posset in posterũ avolare. Sed quid si illis Hieremias dicat, ut suprà commemoravimus, Hæc esse verba mendacii? Quid si idẽ rursus dicat, illos ipsos, quos vinitores esse oportuit, dissipâsse,

Summa Anglica. Dist. Papa.

Theodorieus de Schismate.

pâsse, ac perdidisse vineam Domini? Quid si Christus dicat, illos quibus maximè templum oportuit esse curæ, ex templo Domini fecisse speluncam latronum? Quòd si errare Ecclesia Romana non potest, felicitatem ejus oportet majorem esse, quàm istorum prudentiam. Ea enim est illorum vita, doctrina, diligentia, ut per eos quidem non tantùm errare Ecclesia, sed etiam funditus interire, & extingui possit. Profectò si errare Ecclesia ea potest, quæ à verbo Dei, quæ à jussis Christi, quæ ab Apostolorum institutis, quæ à primitivæ Ecclesiæ exemplis, quæ à veterum Patrum & Conciliorum sanctionibus, quæ à suis ipsius decretis discesserit, quæ nullis, nec vetibus, nec novis, nec suis, nec alienis, nec humanis, nec divinis legibus teneri velit; certum est Ecclesiam Romanam non tantùm potuisse errare, sed etiam flagitiosè & turpiter erravisse.

At de nostris, inquient, fuistis, nunc autem apostatæ facti estis, & nobis discessistis. Discessimus quidem

quidem ab illis, & ea de re, & Deo Opt. Maximo gratias agimus, & nobis magnopere gratulamur: at à primitiva Ecclesia, ab Apostolis, à Christo non discessimus. Educati quidē sumus apud istos in tenebris & ignoratione Dei, ut Moses in disciplinis, & in sinu Ægyptiorum. De vestris fuimus, inquit Tertullianus, fateor, nec mirum: fiunt enim, inquit, non nascuntur Christiani. Sed cur ipse de suis illis septem montibus, in quibus olim Roma steterit, descenderunt, ut in planicie potiùs, in campo Martio habitarent? Dicent fortasse, quòd jàm aquarum ductus, sine quibus non possent commodè vivere, in illis montibus defecissent. Dent isti sanè eam nobis veniam de aqua æternæ vitæ, quam volumus sibi dari de aqua puteali: Aqua jam apud istos defecerat. Seniores, ut Hieremias ait, mittebant parvulos suos ad aquas: at illi, cùm nihil invenirent, miseri, & siti perditi, retulerunt vasa inania. Egeni, inquit Esaias, & pauperes quærebant aquas, sed eas nullas uspiam

inv

invenerunt. Lingua illorũ siti jam aruerat. Isti omnes canales, & ductus perfregerant: isti obstruxerãt omnes venas, & cœno, lutóque oppleverant fontem aquæ vivæ: útque olim Caligulà, occlusis omnibus horreis, publicam populo inediam & famem; ita illi, obturatis omnibus fontibus verbi Dei, sitim populo miserabilem induxerant. Illi hominibus famem, ut ait Amos Propheta, sitímque attulerant: non famem panis, non sitim aquæ, sed audiendi verbi Dei. Circumibant miseri quærentes scintillam aliquam divinæ lucis, ad quam exhilararent conscientias: at ea jam prorsus extincta erat, nihil potuerunt invenire. Hæc erat conditio, hæc erat miserabilis forma Ecclesiæ Dei: Miserè in ea sine Evangelio, sine luce, sine consolatione ulla vivebatur.

Quare etsi discessio illis nostra molesta est, tamen cogitare debent, quàm justa fuerit causa discessionis. Nã si dicent, ab ea societate in qua fueris educatus, nullo modo fas esse discedere; facilè possunt

in

in noſtro capite & Prophetas, & Apoſtolos, & Chriſtũ ipſum condemnare. Nam cur hoc etiam non queruntur, Lothum è Sodoma, Abrahamum è Chaldæa, Hebræos ex Ægypto, Chriſtum à Judæis, Paulũ à Phariſæis diſceſſiſſe? Niſi enim juſta aliqua poſſit eſſe cauſa diſceſſionis, nihil videmus, cur non illi quoq; poſſint eodem modo, factionis & ſeditionis accuſari.

Quòd ſi nos damnandi ſumus pro hæreticis, qui iſtorum imperata omnia non facimus, quid illi? qui tandem, aut quales videri debent, qui Chriſti & Apoſtolorum imperata contemnunt? Si nos ſimus Schiſmatici, qui diſceſſimus ab iſtis; quo tandem illos nomine appellabimus, qui à Græcis, à quibus fidem acceperunt, ab Eccleſia primitiva, à Chriſto ipſo, ab Apoſtolis, tanquam à parentibus diſceſſerunt? Nam Græci quidem, qui hodie profitentur religionem, & nomen Chriſti, etſi multa habeant contaminata, magnam tamen adhuc partem retinent eorum quæ acceperant ab Apoſtolis. Itaq;

nec privatas habent Missas, nec truncata Sacramenta, nec Purgatoria, nec Indulgentias. Pontificios verò titulos, & magnifica nomina tanti faciunt, ut quicunque eos imponat sibi, seq; vel universalem Episcopum, vel Ecclesiæ totius caput velit appellari, eum illi non dubitent, & superbum hominem, & in omnes alios Episcopos fratres suos contumeliosum, & hæreticum esse dicere.

Jam verò cùm perspicuum sit, & negari non possit, istos ab illis à quibus Evangelium, à quibus fidem, à quibus religionem, à quibus Ecclesiam acceperunt, defeciisse; quid causa est, cur nunc ad eosdem, tanquam ad fontes, nolint revocari? Cur, quasi Apostoli omnes, Patrésque nihil viderint, ita illorum temporum similitudinem reformidant? An enim isti plus vident? aut Ecclesiam Dei pluris faciunt, quàm illi qui ista tradiderunt? Nam nos quidem discessimus ab illa Ecclesia in qua nec verbum Dei purè audiri potuit, nec sacramenta administrari, nec Dei nomen,

in noſtro capite & Prophetas, & Apoſtolos, & Chriſtũ ipſum condemnare. Nam cur hoc etiam non queruntur, Lothum è Sodoma, Abrahamum è Chaldæa, Hebræos ex Ægypto, Chriſtum à Judæis, Paulũ à Phariſæis diſceſſiſſe? Niſi enim juſta aliqua poſſit eſſe cauſa diſceſſionis, nihil videmus, cur non illi quoq; poſſint eodem modo, factionis & ſeditionis accuſari.

Quòd ſi nos damnandi ſumus pro hæreticis, qui iſtorum imperata omnia non facimus, quid illi? qui tandem, aut quales videri debent, qui Chriſti & Apoſtolorum imperata contemnunt? Si nos ſimus Schiſmatici, qui diſceſſimus ab iſtis; quo tandem illos nomine appellabimus, qui à Græcis, à quibus fidem acceperunt, ab Eccleſia primitiva, à Chriſto ipſo, ab Apoſtolis, tanquam à parentibus diſceſſerunt? Nam Græci quidem, qui hodie profitentur religionem, & nomen Chriſti, etſi multa habeant contaminata, magnam tamen adhuc partem retinent eorum quæ acceperant ab Apoſtolis. Itaq;

nec

nec privatas habent Miſſas, nec truncata Sacramenta, nec Purgatoria, nec Indulgentias. Pontificios verò titulos, & magnifica nomina tanti faciunt, ut quicunque eos imponat ſibi, ſeq; vel univerſalem Epiſcopum, vel Eccleſiæ totius caput velit appellari, eum illi non dubitent, & ſuperbum hominem, & in omnes alios Epiſcopos fratres ſuos contumelioſum, & hæreticum eſſe dicere.

Jam verò cùm perſpicuum ſit, & negari non poſſit, iſtos ab illis à quibus Evangelium, à quibus fidem, à quibus religionem, à quibus Eccleſiam acceperunt, defeciſſe; quid cauſa eſt, cur nunc ad eoſdem, tanquam ad fontes, nolint revocari? Cur, quaſi Apoſtoli omnes, Patréſque nihil viderint, ita illorum temporum ſimilitudinem reformidant? An enim iſti plus vident? aut Eccleſiam Dei pluris faciunt, quàm illi qui iſta tradiderunt? Nam nos quidem diſceſſimus ab illa Eccleſia in qua nec verbum Dei purè audiri potuit, nec ſacramenta adminiſtrari, nec Dei no-

 men,

men, ut oportuit, invocari; quam ipsi fatentur multis in rebus esse vitiosam; in qua nihil erat quod quenquam posset prudentem hominem, & de sua salute cogitantem, retinere. Postremò, ab Ecclesia ea discessimus quæ nunc est, nõ quæ olim fuit: atque ita discessimus, ut Daniel è cavea leonum, ut tres illi pueri ex incendio: nec tam discessimus, quàm ab istis, diris, & devotionibus ejecti sumus.

Accessimus verò ad illam Ecclesiam, in qua ne ipsi quidem, si verè atque ex animo loqui volunt, negare possunt, omnia castè ac reverenter, & quantum nos maximè assequi potuimus, proximè ad priscorum temporum rationem administrari. Conferant enim Ecclesias nostras suásque inter se: videbunt, & se turpissimè ab Apostolis, & nos ab ipsis justissimè discessisse. Nos enim cum Christo, Apostolis, & sanctis Patribus, Eucharistiam populo damus integram: isti, contra omnes Patres, contra omnes Apostolos, contra Christum ipsum, cum sum-

mo

mo, ut Gelasius ait, sacrilegio, sacramenta dividunt, & alteram partem populo eripiunt.

Nos Cœnam dominicam ad Christi institutionem revocavimus, eámq; quàm maximè, quámque plurimis communem, útque appellatur, ita re ipsa Communionem esse volumus: isti contra institutum Christi omnia immutârunt, & ex sacra Cõmunione privatam fecerunt Missam: atque ita nos Cœnam præbemus populo, isti inane spectaculum.

Nos cum antiquissimis Patribus affirmamus, corpus Christi nõ comedi nisi ab hominibus piis & fidelibus, & imbutis spiritu Christi: isti docent ipsissimũ corpus Christi re ipsa, útque ipsi loquuntur, realiter, & substantialiter, non tantùm ab impiis & infidelibus, sed etiam, quod horrendum dictu est, à muribus & canibus posse comedi.

Nos ita precamur in templis, ut, quemadmodum Paulus monet, populus scire possit quid precemur, & communibus votis respon- 2 Cor. 14.

dere, Amen: isti ut æs tinniens, voces in templis ignotas, & peregrinas, sine intelligentia, sine sensu, sine mente fundunt: & omnino id agunt, ne populus quidquam possit intelligere.

Et ne omnia discrimina commemoremus, (sunt enim propè infinita) nos Scripturas sacras convertimus in omnes linguas: isti eas vix exstare patiuntur in ulla lingua. Nos invitamus populum ad legendum, & audiendum verbum Dei: isti abigunt. Nos causam apud omnibus cognóscì volumus: isti fugiunt judicium. Nos scientiâ nitimur: isti insciti â. Nos luci fidimus: isti tenebris. Nos colimus, ut par est, voces Apostolorum & Prophetarum: isti comburunt. Postremò, nos in Dei causa De[illegible] unius judicio stare volumus: [illegible] stare volunt suo. Quòd si illi ha[illegible] omnia tranquillo animo, & ad a[illegible] diendum, discendúmque comp[illegible] rato spectare velint, non tantu[illegible] probabunt institutum nostrum[illegible] qui relictis erroribus, Christu[illegible] ejúsque Apostolos secuti [illegible]

sed ipsi etiam à se deficient, séque ultrò aggregabunt ad partes nostras.

Atqui sine sacro Oecumenico Concilio, nefas, inquient, fuit ista tentare; ibi enim esse omnem vim Ecclesiæ; ibi Christum pollicitum esse, sese semper præstò affuturum. Atqui ipsi mandata Dei & Apostolorum decreta violârunt, utque jam diximus, omnia propè, non tantùm instituta, sed etiam dogmata primitivæ Ecclesiæ dissipaverunt, nihil expectato sacro Concilio.

Verùm quòd aiunt, nihil cuiquam fas esse innovare sine Concilio, quis tandem scripsit nobis istas leges? Aut unde isti hoc edictum habuerunt?

Ridiculè quidem fecit ille Rex, qui cum oraculo certus esset de sententia, & voluntate summi Jovis, posteà rem integram retulit ad Apollinem, ut sciret, an idem illi videretur quod patri. Nos autem multò ineptiùs faceremus, si cùm Deum ipsum nobis in sacrosanctis scripturis apertè loquentē audia- Agesilaus.

mus, ejúſque voluntatem & mentem intelligamus; poſtea, quaſi id nihil ſit, rem integram referre velimus ad Concilium; quod nõ aliud eſt, quàm quærere, an idem hominibus videatur quod Deo; & an homines velint mandata Dei autoritate ſuâ comprobare. Quid enim? niſi Conciliũ velit & jubeat, verũ non erit verũ? aut Deus non erit Deus? Si Chriſtus ab initio ita facere voluiſſet, ut nihil doceret, aut diceret invitis Epiſcopis, omnem autem doctrinam ſuam ad Annam & Caipham retuliſſet, ubi nũc eſſet fides Chriſtiana? aut quis unquam audiſſet Evangelium? Petrus quidem (quem Pontifex ſæpius, magíſq; prædicare ſolet, quàm Jeſum Chriſtum) fidenter reſtitit ſacro Concilio; & ſatius, inquit, eſt obtemperare Deo, quàm hominibus. Et Paulus, cùm ſemel animo hauſiſſet Evangelium, ídq; non ab hominibus, neque per hominem, ſed per ſolam voluntatem Dei; nõ deliberavit cum carne & ſanguine, nec retulit ad cognatos aut fratres ſuos, ſed ſtatim abiit in Arabiam

rabiam, ut divina mysteria, Deo autore, publicaret.

Nos quidem Concilia, & Episcoporum, doctorúmq; hominũ conventus & colloquia non contemnimus: neq; ea quæ fecimus, prorsus sine Episcopis aut sine Cõcilio fecimus. Plenis comitiis res acta est longâ deliberatione, frequenti synodo. De isto verò Cõcilio, quod nunc à Pio Pontifice simulatur, in quo homines non appellati, non auditi, non visi, ita facilè condemnantur, quid nobis expectandum aut sperandum sit, non est difficile divinare.

Nazianzenus olim, cùm suo tempore videret homines in hujusmodi cõventibus ita esse cæcos & obstinatos, ut abducerentur affectibus, & victoriam magis quærerent, quàm veritatem; disertè pronuntiavit, se nullius Concilii unquam exitũ vidisse bonũ. Quid ille nunc diceret, si hodie viveret, & istorũ conatus intelligeret? Nam tum quidem, etsi studebatur partibus, tamen & causæ cognoscebantur, errores manifesti omnium par-

tium ſuffragiis communibus tollebantur: Iſti verò nec cauſam diſceptari liberè volunt, nec quantumcunque ſit errorum, quidquam patiuntur immutari.

Id enim illi ſæpe, & ſine fronte jactare ſolent, Eccleſiam ſuam errare non poſſe, nihil eſſe in ea vitii, nihil eſſe nobis concedendum: aut, ſi quid ſit, tamen Epiſcoporum & Abbatum eſſe hoc judicium; illos eſſe moderatores rerum; illos eſſe Eccleſiam Dei. Ariſtoteles ait, Spurios non poſſe facere civitatem: An autem ex iſtis effici poſſit Eccleſia Dei, ipſi videant. Certè nec legitimi ſunt Abbates, nec genuini Epiſcopi.

Sed ſint ſanè Eccleſia, audiantur in Conciliis, ſoli habeant jus ſuffragandi. Olim tamen, cùm Eccleſia Dei, ſi ad iſtorum quidem Eccleſiam conferatur, ſatis cõmodè regeretur, ut Cyprianus ait, advocabantur ad Eccleſiaſticarum cauſarum cognitionem, & Preſbyteri, & Diaconi, & nonnulla etiam pars plebis.

Sed quid ſi iſti Abbates & Epiſcopi

ſcopi nihil ſciant? Quid ſi, quid ſit religiò, quídque de Deo ſentiendum ſit, non intelligant? Quid ſi lex perierit à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus? Quid ſi, ut ait Micheas, nox illis ſit pro viſione, & tenebræ pro divinatione? Quid ſi, ut Eſaias ait, omnes ſpeculatores civitatis facti ſunt cæci? Quid ſi ſal vim ſuam & ſaporem amiſerit? útq; Chriſtus ait, ad nullum uſum ſit accommodus, ne ad id quidem ut abjiciatur in ſterquilinium?

Ad Papam, ſcilicet, omnia deferent, qui errare non poteſt. At illud primùm ineptum eſt, Spiritum ſanctum à ſacro Concilio curriculo avolare Romam; ut ſi quid dubitet aut hæreat, & ſeſe explicare non poſsit, ab alio neſcio quo ſpiritu doctiore conſilium capiat.

Nam, ſi ita eſt, quid opus erat tot Epiſcopos tantis impenſis, tā longinquis itineribus, Tridentum hoc tempore convocari? Conſultius multò erat, & ſatius certè multò, & brevius, & commodius, ut ad Papam potiùs omnia rejicerent, & ſtatim ad illius ſacri pectoris oraculum

culum devenirent. Deinde etiam iniquum est, causam nostram à tot Episcopis & Abbatibus, ad unius hominis judicium devolvere; ejus præsertim, qui à nobis gravissimis criminibus accusetur, nec adhuc causam suam dixerit, & nos antequam vocaremur ad judicium, sine judicio condemnârit. An ergo nos ista fingimus? Aut ista hodie non est ratio Conciliorũ? Aut non omnia à sacro Concilio ad unum Pontificem deferuntur; ut, quasi tot sententiis, & subscriptionibus nihil sit actum, ille unus possit addere, mutare, minuere, abrogare, approbare, relaxare, restringere, quicquid velit? Quorum ergo hominũ sunt hæc verba? cur Episcopi & Abbates non ita pridem in proximo Concilio Tridentino ita ad extremum decreverunt, salvâ semper in omnibus sedis Apostolicæ autoritate? Aut cur Paschalis Papa ita insolenter de se scribit? Quasi, inquit, Romanæ Ecclesiæ legem concilia ulla præfixerint; cùm omnia Cõcilia per Romanæ Ecclesiæ autoritatem, & facta sint, & robur

De electione & electi potestate. ca. Significa.

acce-

acceperint, & in illorũ ſtatutis Romani Pontificis patienter excipiatur autoritas? Si iſta rata eſſe volunt, cur Concilia indicũtur? ſin ea jubent eſſe irrita, cur in iſtorum libris, quaſi integra relinquuntur?

Sed ſit ſanè Pontifex unus ſupra omnia Concilia, hoc eſt, ſit pars aliqua major quàm totum; plus poſſit, plus ſapiat, quàm omnes ſui; & vel invito Hieronymo, ſit urbis unius autoritas major quàm orbis terrarum: At quid ſi ille de his rebus nihil viderit, & nec ſacras Scripturas, nec veteres Patres, nec Concilia ſua unquam legerit? Quid ſi ille, ut olim Papa Liberius, deficiat ad Arrianos; aut, ut nõ ante ita multos annos, Joannes Papa, de futura vita, & animarũ immortalitate impiè & nefariè ſentiat; aut, ut olim Papa Zoſimus, Concilium Nicenũ, ita ille nunc (poteſtatis ſuæ augendæ causâ) alia Cõcilia corrumpat, &, quæ ne cogitata quidẽ unquam fuerint, ea à ſanctis Patribus deliberata & conſtituta eſſe dicat; útq; Camotẽſis ait, Pontifices ſolitos eſſe ſæpe facere, vim

Ad Evagrium.

adhibeat Scripturis, ut habeat plenitudinem poteſtatis? Quid ſi abjiciat fidem Chriſtianam, & efficiatur apoſtata, quales Lyranus ait, multos fuiſſe Papas? Taménne Spiritus ſanctus ſtatim illi pulſabit pectus, atque etiam nolenti, & invito accendet lumen ne poſsit errare? Aut ille erit fons omnis juris? & omnis theſaurus ſapientiæ atq; intelligentiæ in illo, tanquam in ſcrinio invenietur? Aut, ſi iſta in illo non ſunt, potéſtne de rebus tantis rectè & commodè judicare? Aut, ſi judicare non poteſt, petit ut iſta ad ſe unum omnia referantur? Quid ſi advocati Pontificum, Abbates, & Epiſcopi, nihil diſsimulent, ſed apertè ſe gerant pro hoſtibus Evangelii, & quod vident, videre nolint, & vim faciant Scripturis, & videntes ac ſcientes depravent atque adulterent verbum Dei; & ea quæ perſpicuè ac propriè dicta ſunt de Chriſto, nec poſſunt cuiquã mortaliũ alii convenire, impurè atque impiè ad Papã transferant? Quid ſi dicant, Papam eſſe omnia, & ſuper omnia; aut

Hoſtien. ca. Quanto Abbas de Electione. ca. Venerabili.

aut illum, ea posse omnia quæ Christus potest; & Papæ Christíque unum esse tribunal, & unum consistorium? aut illum esse lucem illam quæ venerit in mundum, (quod Christus de se uno pronuntiavit) eúmque qui malè agit odisse ac fugere illam lucem: aut alios Episcopos omnes de ejus accipere plenitudine? Postremò, quid si non dissimulanter aut obscurè, sed perspicuè & apertè decernant, contra expressum verbum Dei? An quidquid illi dicunt, statim erit Evangelium? An iste erit exercitus Dei? An ibi Christus præstò erit? An in istorum linguis natabit Spiritus sanctus? aut illi possunt verè dicere, Visum est Spiritui sancto, & nobis? Petrus quidem à Soto, & ejus adstipulator Hosius, nihil dubitant affirmare, Concilium illud ipsum, in quo Christus Jesus adjudicatus est morti, habuisse Spiritũ propheticum, Spiritum sanctum, Spiritũ veritatis; nec falsum aut vanum fuisse, quod Episcopi illi dixerunt; Nos habemus legem, & secundùm legem nostram debet

Cornelius Episcop. in Concilio Tridentino.

Durandus.

Hosius contra Brentium. lib. 2.

Joan. 19. 7.

debet mori: Illos judicâſſe (ſic enim ſcribit Hoſius) judicii veritatem, omninóque juſtum fuiſſe illud decretum, quo ab illis pronunciatum eſt, Chriſtum dignum eſſe qui moreretur. Mirum verò eſt, non poſſe iſtos pro ſe dicere, & propugnare cauſam ſuam, niſi unà etiam Annæ Caiphæque patrocinentur. Nam qui illud ipſum Concilium, in quo Filius Dei ad crucẽ ignominioſiſſimè condẽnatus eſt, legitimũ dicent fuiſſe ac probum; quod tandẽ illi Concilium decernent eſſe vitioſum? Tamen qualia ſunt iſtorũ Cõcilia ferè omnia, neceſſe illis fuit, ut iſta de Caiphæ Annæq; cõcilio pronuntiarẽt? Verùm, an iſti Eccleſiã nobis inſtaurabunt, iidem ipſi Judices, iidémq; rei? An iſti minuent ambitionem faſtúmque ſuum? An ipſi ſeipſos ejicient? an contra ſe ferent ſententiam, ne Epiſcopi ſint indocti, ne ventres pigri, ne cumulent ſacerdotia, ne gerãt ſe pro Principibus, ne bella gerant? An dilecti Pontificum filioli, Abbates, decernent monachũ, qui ſuo ſibi labore victũ

non

non quærat, latronem esse? aut fas illi non esse, nec in civitatibus, nec in turba, nec ex alieno vivere; oportere monachũ humi cubare, pulsculo & ciceribus tueri vitam, incumbere literis, disputare, orare, opus facere, ad Ecclesiæ ministerium se parare? Eâdem operâ Pharisæi & Scribæ instaurabunt templum Dei, & ex spelunca latronum restituent nobis domum orationis.

Fuerunt ex ipsis aliqui, qui errores in Ecclesia complures deprehenderint: Adrianus Papa, Æneas Sylvius, Polus Cardinalis, Pighius, aliíque, uti jam diximus. Habuerunt postea Concilium Tridenti, eodem loco quo nunc indicitur. Convenerunt Episcopi complures, & Abbates, & alii quos oportuit. Erant soli: quidquid ageretur, nemo erat qui obstreperet. Nostros enim homines ab omni conventu prorsus excluserunt. Sederunt ibi magnâ expectatione sex annos. Primis sex mensibus, quasi id magnopere opus esset, multa de sacrosancta Triade, de Patre, de Filio, de Spiritu sancto, pia quidem

quidem, ſed non ita illo tempore neceſſaria, decreverant. Interim tamen ex tot erroribus tam perſpicuis, tam confeſsis, tam manifeſtis, quem unum errorem correxerunt? A quo genere idololatriæ populum revocârunt? Quam ſuperſtitionem ſuſtulerunt? Quam partem tyrannidis & pompæ ſuæ minuerunt? Quaſi verò jam orbis terrarum non videat conſpirationem iſtam eſſe, non Concilium: & iſtos Epiſcopos, quos nunc ſibi Pontifex advocavit, prorſus juratos & addictos eſſe ejus nomini: nec unquam quidquam facturos, niſi quod illi placere, & ad ejus potentiam augendam facere, & illum velle videant: aut non ibi numerari ſententias potiùs quàm appendi: aut non meliorem partem ſæpe à majore ſuperari. Itaq; ſcimus multos ſæpe bonos viros, & catholicos Epiſcopos, cùm hujuſmodi Concilia indicerentur, & apertè factionibus & partibus inſerviretur, & ſcirent ſe tantùm luſuros eſſe operam, adverſariorum animos prorſus eſſe obfirmatos, nihil

nihil posse promoveri, mansisse domi. Athanasius, cùm vocatus esset ab Imperatore ad Concilium Cæsariense, & videret se ad infesta adversariorum suorum odia venturum esse, adesse noluit. Idem posteà cùm venisset ad Concilium Syrmianum, & ex hostium suorum ferocia, atq; odio, animo rei eventum præsagiret; statim sarcinas collegit, atque abiit. Joannes Chrysostomus, quamvis quaternis literis ab Imperatore Arcadio vocatus esset ad Concilium Arrianorum, tamen domi se continuit. Cùm Hierosolymorum Episcopus, Maximus, sederet in Concilio Palæstino, eum senex Paphnutius manu apprehensum eduxit foras; Non est fas, inquiens, nobis consultare de his rebus cum hominibus impiis.

Theodor. li. 1. ca. 28.

Tripar. li. 10. ca. 13.

Euseb. lib. 1. ca. 17.

Ad Concilium Syrmianum, à quo se subduxit Athanasius, occidentis Episcopi venire noluerunt. Cyrillus ab illorum, qui Patropassiani dicebantur, concilio, per literas appellavit. Ad Mediolanense Concilium Episcopus Trevere-

Tripar. Sozom. lib. 5. cap. 15.

ſis Paulinus, aliique complures, cùm viderent conatus & potentiã Auxentii, venire recuſârunt. Fruſtra enim videbant ſe ituros eò, ubi non ratio, ſed factio audiretur; & ubi cauſæ non judicio, ſed ſtudio diſceptarentur.

Arque illi quantumvis habeant infeſtos & obſtinatos adverſarios, tamen ſi veniſſent, audiri ſaltem in Concilio liberè potuiſſent.

Nunc autem cùm nemo noſtrûm ne ſedere quidem, aut omnino videri in iſtorum conſeſſu, ne dum liberè audiri poſſit; cùm Pontificum legati, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, omnes conjurati, omnes eâdem culpâ conſtricti, omnes eodẽ ſacramento obſtricti, ſoli ſedeãt, & ſoli jus habeant ferendi ſuffragii; & poſtremò, quaſi ipſi nihil egerint, omnia ſua judicia Papæ unius voluntati libidiniq; ſubjiciant; videlicet, ut ille, quem oportuit potiùs cauſam dicere, de ſeipſo pronunciet; cùm vetus illa, & Chriſtiana libertas, quam æquum erat in Chriſtianis Cõciliis eſſe maximam, prorſus de

cõcilio

cõcilio sublata sit; mirari hodie nõ debent homines prudentes ac pii, si nos id nunc faeimus, quod olim in simili causa, à tot Patribus, & catholicis Episcopis factũ vident; ut quoniã audiri in Concilio non possumus, & Principum legati habẽtur ludibrio, & nos omnes, quasi res jam antea confecta & constituta sit, ante judicium condemnamur, domi manere malimus, & rem omnem Deo cõmittere, quàm eò proficisci, ubi nec locum habituri simus, nec quidquam possimus promovere. Verùm nostram injuriam patienter & sedatè ferre possumus. Sed cur Reges Christianos & pios Principes excludunt à conspectu suo? Cur eos vel ita inciviliter à se, vel contumeliosè dimittũt, ut quasi homines Christiani non sint, aut judicare nõ possint, nolint eos religionis Christianæ causam cognoscere, & Ecclesiarum suarum statum intelligere; aut si autoritatẽ suam interponant, & faciant id quod possunt, quod jubentur, quod debent, quódq; & Davidẽ & Solomonẽ, & alios bonos Principes fecisse

d

ciſſe ſcimus, ut ipſis aut dormientibus, aut nefariè reſiſtentibus, ſacerdotum libidinem coërceant, eóſque & ad officium faciendum adigant, & in officio contineant, ut idola evertant, ut ſuperſtitiones minuant, ut Dei cultum inſtaurent; cur ſtatim clamant, illos omnia turbare, in alienum officium irrumpere, & improbè atque immodeſtè facere? Quæ Scriptura Principem Chriſtianum ab hujuſmodi cauſarum cognitione unquam repulit? Quis præter iſtos ſolos unquam iſta jura decrevit? At civiles, inquient, Principes Rempub. atque arma tractare didicerunt, religionis myſteria non intelligunt. Quid ergo Papa hodie aliud eſt, quam Monarcha aut Princeps? Quid Cardinales, quos nunc vix alios eſſe fas eſt, quàm Principum & Regum filios? Quid Patriarchæ, quid magna ex parte Archiepiſcopi, quid Epiſcopi, quid Abbates in regno Pontificio aliud hodie ſunt, quàm civiles Principes, quàm Duces, quàm Comites? Quocunque incedant, magnificè ſtipati,

ſtipati, ſæpe etiam torquati, & catenati.

Amictum quidem habent illi interdum aliquem, cruces, columnas, galeros, tiaras, pallia; quam pompam veteres Epiſcopi, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Ambroſius, non habebant. Præter iſta verò quid docent, quid dicunt, quid faciunt, quid vivunt, quod deceat, non tantùm Epiſcopum, ſed etiam hominem Chriſtianum? An tanti eſt, titulum inanem gerere, & mutatâ ſolùm veſte, appellari Epiſcopum?

Certè illis ſolis, qui iſta nec ſciunt, nec ſcire omnino volunt, nec, niſi quod ad culinam & ventrem attinet, partem ullam religionis teruntii faciunt, permitti rerum omnium ſummam, illos ſolos judices fieri, & tanquam cæcos in ſpecula collocari; Principem verò Chriſtianum, rectè ſentientem, ſtare truncum & ſtipitem, non ſuffragari, non ſententiam dicere, tantùm quid illi velint aut jubeant, obſervare, ſine auribus, ſine oculis, ſine animo, ſine pectore: quidquid

quidquid ab istis imponatur, sine exceptione recipere, & cæco judicio imperata facere; quantumvis ea blasphema sint atque impia, etiam si eos jubeant religionem universam extinguere, & Christum ipsum in crucem tollere, & superbum, & contumelioſum, & iniquum est, & à Principibus Christianis, & prudentibus non ferendum. Quid enim? An Caiphas & Annas ista videre possunt, David & Ezechias non possunt? & an Cardinali, homini militari & sanguinem spiranti, in Concilio sedere licet; Imperatori, aut Regi Christiano non licet? Nam nos quidem, nihil nostris magistratibus tribuimus aliud, quàm quod illis & ex verbo Dei tributum scimus, & optimarum Rerumpub. exemplo comprobatum. Præterquam enim quòd Principi fideli à Deo mandata est cura utriusque tabulæ, ut intelligat, ad officium suum, non civilem tantùm rem, sed etiam sacram & Ecclesiasticam pertinere; præterquam quòd Deus sæpe Regem, ac disertè jubet, lucos succidere,

succidere; Idolorum statuas & aras evertere, librum Legis sibi describere; quódq; illum Esaias ait, Ecclesiæ patronum, & nutritium esse oportere: Præter, inquàm, hæc omnia, ex historiis, & optimorum temporum exemplis videmus, pios Principes procurationem Ecclesiarum ab officio suo nunquam putâsse alienam. Esa. 49. 23.

Moses, civilis magistratus, ac ductor populi, omnem religionis, & sacrorum rationem, & accepit à Deo, & populo tradidit; & Aaronem Episcopum, de aureo vitulo, & de violata religione, vehementer & graviter castigavit. Josue, & si non aliud erat quàm magistratus civilis, tamen cùm primùm inauguraretur, & præficeretur populo, accepit mandata nominatim de religione, déque colendo Deo. Exod. 12. Jos. 1.

David Rex, cùm omnis jam religio, ab impio Rege Saule prorsus esset dissipata, reduxit arcam Dei, hoc est, religionem restituit: nec tantùm adfuit ut admonitor aut hortator operis, sed etiam Psalmos & Hymnos dedit, & 2. Par. 13.

classes

classes disposuit, & pompam instituit, & quodammodo præfuit sacerdotibus.

2.Par.6. Solomon Rex ædificavit templum Domino, quod ejus pater David animo tantùm destinaverat: & postremò orationem egregiam habuit ad populum de religione, & cultu Dei: & Abiatharum

3.Reg.8. Episcopum postea summovit, & in ejus locum Sadocum surrogavit, cúmque postea templum Dei fœdum in modum esset sacerdotum vitio & negligentiâ contaminatũ,

2.Par.29. Ezechias illud Rex jussit à ruderibus & sordibus repurgari, accendi lumina, suffitus adoleri, & veteri ritu sacra fieri, æneum etiam serpentem, qui tum à populo impiè colebatur, tolli, & in pulverem

4.Reg.18. redigi. Josaphat Rex, excelsa &

2.Par.17. lucos, quibus impediri videbat cultum Dei, & populum à communi templo, quod erat Hierosolymis, ad quod ex omni parte regni quotannis eundum erat, privatâ superstitione retineri, evertit &

4.Reg.23. sustulit. Josias Rex, diligenter admonuit Sacerdotes & Episcopos officii

officii sui. Joas Rex, repressit luxũ & insolentiam sacerdotum. Jehu, impios prophetas neci dedit. Et, ne plura ex sacris Scripturis exempla commemoremus, ac potius à Christo nato quemadmodum in Evangelio Ecclesia administrata sit, consideremus. Olim Imperatores Christiani indicebant Episcoporũ Concilia: Constantinus, Nicenum; Theodosius primus, Constantinopolitanum; Theodosius secundus, Ephesinum; Martianus, Chalcedonense; cúmque Ruffinus allegâsset Synodum, quasi quæ pro se faceret, ejus adversarius Hieronymus, ut eum refutaret, Doce, inquit, quis eam Imperator jusserit convocari. Idem in Epitaphio Paulæ, citat literas Imperatorum, qui Episcopos Latinos Græcósque Romam accersiri jusserint. 4. Reg. 12. 4. Reg. 20.

Omnino per annos quingentos Imperator solus agebat conventus sacros, & Episcoporum Concilia celebrabat. Quo magis nunc miramur importunitatem Episcopi Romani, qui, quod

sciat (integris rebus) fuisse jus Imperatoris, nunc autem (postquam Reges in partem Cæsareæ majestatis devenerunt) esse jus commune omnium Principum, id ita temerè uni adscribat sibi, & satis esse putet, voluntatem suam de habendo Concilio, cum Principe orbis terrarum viro, tanquam cum famulo suo communicare.

Ut Pius 4. in Bulla sua ad Imper. Ferdinandum.

Quòd si Imperatoris Ferdinandi modestia tanta est, (fortasse, quòd artes Pontificias non satis norit) ut hanc injuriam ferre possit; Pontifex tamen pro sua sanctitate, injuriam illi facere, & jus sibi alienum arrogare non debebat.

At convocabat quidem tum, inquiet aliquis, Imperator Concilia, quòd Romanus Episcopus nondum ad istam magnitudinem perveniisset; tamen ne tum quidem aut unà sedebat cum Episcopis in Concilio, aut omnino in deliberatione autoritatem suam ullam in partem interponebat. Immo verò, ut Theodoretus ait, Imperator Constantinus, in Concilio Niceno

Hist. Eccles. lib. 1. cap. 5.

non

non solùm unà sedebat, sed etiam Episcopos, quemadmodum causæ ex Apostolicis, Propheticisque literis cognoscenda esset, admonebat. In disputationibus, inquit, de rebus divinis, propositam nobis habemus, quam sequamur, doctrinam Spiritûs sancti. Evangelici enim & Apostolici libri, & Prophetarum oracula, satis ostendunt, quid nobis de voluntate Dei sit sentiendum. Theodosius Imperator, ut ait Socrates, non solùm sedit inter Episcopos, sed etiam causæ disceptationi præfuit, & Hæreticorum scripta laceravit, & Catholicorum sententiam comprobavit. Lib. 1. cap. 9. Socrates lib. 5 cap. 10.

In Chalcedonensi Concilio magistratus civilis Dioscorum, Juvenalem, Thalassium, Episcopos, suâ sententiâ pro Hæreticis condemnavit, eósque de illo gradu Ecclesiæ dejiciendos esse censuit. Actione 2.

In Constantinopolitano Concilio 3. civilis magistratus Constantinus, non solùm sedit inter Episcopos, sed etiam subscripsit cum Episcopis: Legimus, inquit, &

subscripsimus. In Concilio Arausicano 2. legati Principum, viri Patricii, non tantùm sententiam de religione dixerunt, sed etiam inter Episcopos subscripserunt. Sic enim in illo Concilio scribitur ad extremum; Petrus Marcellinus, Felix, Liberius, viri clarissimi, & illustres præfecti Prætorii Galliarum, atque Patricii, consentientes subscripserunt. Syagrius, Opilio, Panthagathus, Deodatus, Cariatho, Marcellus, viri clarissimi, subscripserunt.

Quòd si præfecti Prætorii, & viri Patricii, subscribere in Concilio potuerunt, Imperatores & Reges non potuerunt? Non sanè opus erat, rem ita perspicuam, tot verbis & tam prolixè prosequi, nisi nobis res cum illis esset, qui omnia clarissima, etiam ea, quæ vident, quæque oculis usurpant, tamen contentionis & vincendi studio negare solent. Imperator Justinianus legem tulit de corrigendis moribus, & de frænanda insolentia sacerdotum; & quamvis esset Christianus & Catholicus Imperator

rator, tamen duos Papas, ſucceſſores Petri, vicarios Chriſti, Sylverium & Vigilium, de Papatu dejecit.

Jam verò qui autoritatem ſumunt in Epiſcopos, qui à Deo accipiunt mandata de religione, qui reducunt arcam Dei, componunt ſacros Pſalmos, præſunt ſacerdotibus, ædificant templa, habent conciones de cultu Dei; qui templa repurgant, demoliuntur excelſa, incendunt lucos; qui ſacerdotes admonent officii, & illis ſcribunt leges vitæ; qui Prophetas impios occidunt, qui Epiſcopos ſummovent, qui cogunt Concilia Epiſcoporum, qui cum Epiſcopis unà ſedent, eóſque quid agendum ſit, inſtituunt; qui Epiſcopum hæreticum adjudicant ſupplicio, qui de religione cognoſcunt, qui ſubſcribunt, qui pronunciant; atque hæc omnia, non alieno juſſu, ſed nomine ſuo, & rectè, & piè faciunt; an ad eos dicemus religionis curam non pertinere? aut magiſtratum Chriſtianum, qui hiſce rebus ſeſe admi-

ceat, aut improbè, aut immodestè, aut impiè facere? His rebus Imperatores & Reges antiquissimi, & Christianissimi sese admiscuerunt: non tamen eâ causâ unquam notati sunt aut impietatis, aut immodestiæ. Et quis quærat, vel Principes magis catholicos vel exempla illustriora?

Quòd si hoc illis licebat, cùm essent civiles tantùm magistratus, & præsint rebus publicis; quid hodie peccaverunt nostri Principes, quibus, cùm eo loco sint, idem tamen non liceat? Aut quæ tanta vis doctrinæ, judicii, sanctitatis est in istis, ut præter consuetudinem omnium veterum & catholicorum Episcoporum, qui cum Principibus viris de religione deliberârunt, nunc Principes Christianos à causæ cognitione, & à suo congressu rejiciant? Sed recte illi cavent sibi, regnóque suo, quod alioqui vidêt brevi esse ruiturum. Nam si illi, quos Deus in altissimo gradu collocavit, viderent, atque intelligerent istorum artes, contemni ab illis jussa Christi, obscu-

ran

rari & extingui lucem Evangelii, sibi fucum fieri, imprudentibus illudi, atque obstrui aditum ad regnum Dei; nunquam illi se vel ita superbè despici, vel ita contumeliosè haberi ludibrio, ita facilè paterentur. Nunc autem illi eos inscitiâ & cæcitate obstrictos sibi habent atque obnoxios.

Nos quidem, uti diximus, de mutanda religione, nihil temerè aut insolenter, nihil nisi cuctanter, & magnâ cum deliberatione fecimus: neque id unquam animum induxissemus facere, nisi nos & manifesta, atque indubitata voluntas Dei nobis in sacrosanctis Scripturis patefacta, & salutis nostræ ratio coëgisset. Etsi enim discessimus ab illa Ecclesia, quam isti appellant Catholicam, & eâ re nobis, apud illos qui judicare non possunt, invidiam faciunt; tamen id satis est nobis, (satisque esse debet homini prudenti & pio, & de æterna vita cogitanti) nos ab ea Ecclesia discessisse, quæ errare potuerit, quam Christus,

qui errare non poteſt, tantò antè prædixerit erraturam, quámque nos ipſi oculis perſpicuè videbamus à ſanctis Patribus, ab Apoſtolis, à Chriſto ipſo, à primitiva & catholica Eccleſia diſceſsiſſe. Acceſsimus autem, quantùm maximè potuimus, ad Eccleſiam Apoſtolorum, & veterum catholicorum Epiſcoporum, & Patrum, quam ſcimus adhuc fuiſſe integram, útque Tertullianus ait, incorruptam virginem, nullâ dum idololatriâ, nec errore gravi ac publico contaminatam: nec tantùm doctrinam noſtram, ſed etiam Sacramenta, precúmque publicarum formam, ad illorum ritus & inſtituta direximus, útq; Chriſtum ipſum, & omnes ferè pios feciſſe ſcimus, religionem ab iſtis turpiter neglectam & depravatam, ad originem & ad primordia revocavimus. Inde enim putavimus inſtaurationem petendam eſſe, unde prima religionis initia ducta eſſent. Hæc enim ratio, inquit antiquiſsimus Pater Tertullianus, valet adverſùs omnes Hæreſes, Id eſſe

esse verum, quodcunque primum; id esse adulterum, quodcunque posterius. Irenæus sæpe ad antiquissimas Ecclesias provocavit, quæ Christo fuissent viciniores, quásque credibile vix esset, erravisse. Jam verò, cur ea hodie ratio non initur? Cur ad antiquarum Ecclesiarum similitudinem non redimus? Cur id à nobis hodie audiri non potest, quod olim in Concilio Niceno, à tot Episcopis, & catholicis Patribus, nullo refragante, pronuntiatum est, ἤθη ἀρχαῖα κρατεῖν; Esdras cùm reficere vellet ruinas templi, non misit Ephesum, quamvis ibi esset Dianæ templum pulcherrimum, & ornatissimum: cúmque vellet sacra & cæremonias restituere, non misit Romam, quamvis fortasse audisset ibi esse Hecatombas, Solitaurilia, Lectisternia, Supplicationes, & libros Numæ Pompilii rituales. Satis ille sibi putavit fore, si exemplar veteris templi, quod ab initio Solomon ad Dei præscriptū excitaverat, & veteres illos ritus ac cæremonias, quas Deus ipse

Mosi nominatim scripserat, haberet ante oculos, & sequeretur.

Aggæus Propheta, cùm jam templum ab Esdra refectum esset, & populo causa oblata satis justa videri potuisset, sibi de tanto Dei Optimi Maximi beneficio gratulandi, tamen excussit omnibus lacrymas, quòd qui erant adhuc superstites, & priora templi ædificia, antequam à Babyloniis diriperetur, viderant, meminissent, multum adhuc ab ea pulchritudine abesse, quæ olim fuerat: tum enim demum putâssent, templum egregiè instauratum, si ad pristinum exemplar, & veterem templi majestatem respondisset.

Divus Paulus, ut Cœnam Domini, quam Corinthii jam tum cœperant corrumpere, repurgaret, proposuit illis institutionem Christi, quam sequerentur, Id inquit, ego vobis tradidi, quod acceperam à Domino. Et Christus, ut Pharisæorum errorem refelleret, Ad initia, inquit, redeundum est: ab initio non fuit sic.

1 Cor. 11.

Utque

Utque sacerdotum sordes & avaritiam coargueret, & templum purgaret, Hæc inquit, ab initio, domus orationis fuit, ut populus omnis piè & castè precaretur: atque ita vos oportebat nunc quoque eam instituere. Non enim eâ causâ extructa fuit, ut esset spelunca latronum.

Sic omnes in sacris Scripturis pii & laudati Principes, eo maximè nomine laudati sunt, quòd ambulâssent in viis: David patris sui, videlicet, quòd ad primordia & ad fontes rediissent, & religionem in integrum restituissent.

Itaque nos, cùm videremus omnia ab istis prorsus esse pessundata, & in templo Dei, præter miseras ruinas, nihil esse reliqui; consultissimum esse duximus, ut illas nobis Ecclesias proponeremus, quas certò sciremus, & non errâsse, & Missas privatas, & preces ignotas, ac barbaras, & istam sacrorum corruptionem, atq; alias ineptias non habuisse.

Et cùm templum Domini cuperemus

remus in integrum restitutum, non aliud fundamentum quærere voluimus, quàm quod jam olim ab Apostolis scitemus esse jactum, quod est Servator noster Jesus Christus.

Cúmque audiremus Deum ipsum nobis loquentem in verbo suo, & videremus exempla illustria veteris & primitivæ Ecclesiæ, incerta autem esset Concilii generalis expectatio, & eventus multò incertior; maximè verò, cùm certi essemus de voluntate Dei, & nefas esse duceremus nimiùm solicitos esse atque anxios de sententiis hominum, non potuimus amplius cum carne & sanguine deliberare; illud potiùs fecimus, (quod & rectè posit fieri, & à piis hominibus, & catholicis Episcopis sæpe multis factum esset) ut Provinciali Synodo nostris Ecclesiis prospiceremus: sic enim veteres Patres scimus solitos esse experiri, antequam ad publicũ orbis terrarũ Conciliũ veniretur. Extant hodie Canones scripti in Conciliis municipalibus, Carthagini sub

ſub Cypriano, Ancyræ, Neocæſariæ, Gangræ, etiam in Paphlagonia (ut quidam putant) antequam Niceni Concilii Oecumenici nomen auditum eſſet. Ad hunc modum olim ſine Concilio generali ſtatim domi privatâ diſceptatione occurſum eſt Pelagianis, & Donatiſtis. Sic cùm Imperator Conſtantinus apertè ſtuderet Auxētio, Arrianarū partium Epiſcopo, Athanaſius Epiſcopus Chriſtianus, non ad Concilium generale (in quo, videlicet, propter Imperatoris potentiam, & ſtudium partium videbat nihil poſſe fieri) ſed ad clerum, populúmque ſuum, hoc eſt, ad Provincialem Synodū provocavit. Sic decretum eſt in Concilio Niceno, ut in ſingulos annos bis, in Carthaginenſi, ut minimùm ſemel, Epiſcoporum conventus in ſingulis provinciis haberentur: quod Chalcedonenſe Concilium ait, eâ causâ fuiſſe factum, ut ſiqui errores aut abuſus uſpiam emerſiſſent, ſtatim in ipſo veſtigio, ubi nati fuiſſent, exſtinguerentur. Ita, cùm Secundus & Palladius Aquileienſe Concilium

cilium, quòd non esset generale ac publicum, repudiarent; Ambrosius, Episcopus Mediolanensis respondit, Non debere illud novum cuiquam videri, aut peregrinum, si Occidentis Episcopi cõvocent Synodos, aut agant conventus Provinciales; id enim anteà & ab Occidentalibus Episcopis non rarò, & à Græcis sæpe factum esse. Ita Carolus Magnus, Imperator, Concilium habuit provinciale in Germania, cõtra Concilium Nicenum secundum, de tollendis Imaginibus. Nec nobis quidem prorsus inaudita, aut nova est ea ratio. Nos enim habuimus aliquando in Anglia Synodos Provinciales, & domesticis legibus Ecclesias nostras ordinavimus. Quid multis? Certè Concilia illa plenissima & maxima, de quibus isti solent tantoperè gloriari, si cum omnibus Ecclesiis, quæ per totum orbem terrarum agnoscunt, & confitentur nomen Christi, conferantur, quid obsecro aliud videri possunt, quàm privata quædam Episcoporum Concilia, & Synodi Provinciales? Nam

etsi

etsi fortè Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Germania, Dania, Scotia conveniat; absit autem Asia, Græcia, Armenia, Persia, Media, Mesopotamia, Ægyptus, Æthiopia, India, Mauritania, quibus in locis omnibus, & Christiani homines multi sunt, & Episcopi: quomodo potest cuiquam sano hujusmodi Concilium videri Generale? Aut cùm tot partes orbis absint, quomodo possint verè dicere, se habere consensum orbis terrarum? Aut quale tandem erat illud Concilium proximum Tridentinum, aut quomodo dici potuit Generale, cùm ad illud ex omnibus regnis & regionibus Christianis, quadraginta tantùm Episcopi convenissent? & ex illis aliqui ita diserti, ut remittendi esse viderentur ad Grammaticos; ita verò docti, ut nunquam perlegerint sacras literas? Quicquid est, veritas Evangelii Jesu Christi, non pendet à Conciliis, aut, ut Paulus ait, ab humano die. Quòd si illi, quibus Ecclesiam Dei curæ esse oportuit, sapere nolint, & officio suo defuerint, 1 Cor. 4. 3.

fuerint, atque animos ſuos contra Deum & ejus Chriſtum obfirmaverint, & rectas vias Domini pervertere perrexerint, Deus lapides excitabit, & pueros infantes diſertos faciet, ut ſemper exiſtant aliqui, à quibus iſtorum mendacia refutentur. Poteſt enim Deus, non ſolùm ſine Conciliis, ſed etiam invitis Conciliis, & tueri, & promovere regnum ſuum. Multæ, inquit Solomon, ſunt cogitationes in humano corde: ſed Domini conſilium manet firmum. Non enim eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt concilium contra Dominum. Humanis operibus, inquit Hilarius, exſtructa non durant: aliter ædificanda, aliter conſervanda Eccleſia eſt. Ea enim poſita eſt in fundamentis Apoſtolorum & Prophetarum, & continetur uno angulari lapide, Chriſto Jeſu. Multò verò clariſsimè, & ad hæc tempora appoſitiſsimè D. Hieronymus, Quoſcunque, inquit, Diabolus deceperit, & quaſi ſuavi & perniciоſo carmine Sirenarum illexerit ad dormiendum, eos excitat ſermo divi-

In Prophetam Naum cap. 3.

divinus, & dicit, Surge qui dormis, elevare, & illuminabit te Christus. In adventu ergo Christi, & sermonis Dei, & doctrinæ Ecclesiasticæ, et consúmationis Ninivæ & speciosissimæ meretricis, elevabitur populus, & properabit, qui sub magistris anteà fuerat sopitus, & ibit ad montes Scripturarũ: ibi inveniet montes, Mosen, Jesum filium Nave: montes, Prophetas, montes Novi Testamenti, Apostolos & Evangelistas. Et cùm ad tales montes confugerit, & in hujusmodi mõtium fuerit lectione versatus, si non invenerit qui eum doceat, (messis enim erit multa, operarii pauci) tamen & populi studium comprobabitur, quòd confugerint ad hujusmodi montes, & magistrorum negligentia coarguetur. Hæc Hieronymus, ita perspicuè, ut nihil opus sit interprete, ita ad ea, quæ nos jam oculis videmus evenisse, accommodatè, ut nobis quidem videatur, universum statum temporum nostrorum, & ornatissimæ illius meretricis Babylonicæ ruinam, & Ecclesiæ Dei instau-

instaurationem, & cæcitatem atq; ignaviam Episcoporum, & studium atq; alacritatem populi, quasi Spiritu prophetico prædicere, & ante oculos nostros constituere voluisse. Quis enim tam cæcus est ut non videat, istos illos magistros esse, à quibus populus, ut Hieronymus ait, in errorem inductus sit, & cõsopitus? aut Niniven, istorum Romam, pulcherrimis aliquando fucatam coloribus, nunc detractâ personâ, & meliùs videri, & minoris fieri? aut homines pios excitatos tanquam è gravi somno, ad lucem Evangelii, & ad voces Dei, nihil expectatis hujusmodi magistrorum Conciliis, contulisse se ad montes Scripturarum?

At saltem (inquiet aliquis) injussu Romani Pontificis ista tentari non oportuit: illum enim unum esse nodum & vinculum societatis Christianæ, illum unum esse sacerdotem illum Levitici generis, quem Deus significaverit in Deuteronomio, à quo consilium in rebus arduis & veritatis judicium petendum sit: Si quis illius judi-

judicio non obtemperet, illum in conspectu fratrum suorum oportere interfici: illum, quidquid agat, non posse à quoquam mortalium judicari: Christum in cœlis regnare, illum in terris: illum unum posse quidquid Christus, aut Deus ipse potest: illius & Christi unum esse consistorium: sine illo nullam esse fidem, nullam spem, nullam Ecclesiam: qui ab illo discedat eum abjicere & repudiare salutē suam. Hæc Canonistæ, parasiti Pontificum, non nimiùm modestè illi quidem. Vix enim plura, certè non ampliora potuissent de Christo ipso dicere.

Nos quidem non voluptatis ullius humanæ, aut commodi causâ à Pontifice discessimus: atque utinam potiùs ille ita se gereret, ne opus esset discessione. Verùm ita res erat: nos, nisi illo relicto, non potuimus ad Christum pervenire. Neq; ille nunc aliud fœdus nobiscum ferire vult, quam quale olim Rex Ammonitarū Naas ferire voluit cum Jabensibus, ut illis omnibus dextros oculos effoderet. Erí- 1. Reg. 11.

pere

pere enim vult nobis sacras Scripturas, Evangelium salutis nostræ, & omnem illam spem quam habemus in Christo Jesu. Aliis enim conditionibus pacem non posse convenire.

Nam quòd quidam tantopere solent prædicare, Papam solum esse successorem Petri, quasi eâ causâ Spiritum sanctum in sinu gerat, & errare non possit, leve ac nugatorium est. Animo pio, ac Deum timenti, promissa est Dei gratia, non cathedris & successionibus. Divitiæ, inquit Hieronymus, potentiorem Episcopum facere possunt: omnes tamen Episcopi, quicunque sunt, sunt successores Apostolorum. Quòd si locus & inauguratio sola satis est, & Manasses successit Davidi, & Caiaphas Aaroni, & idolum sæpe stetit in templo Dei. Archidamus olim Lacedæmonius, multa de se prædicabat, quòd esset ex Hercule oriundus: ejus insolentiam ita refutabat Nicostratus; Atqui tu ex Hercule oriundus non videris; nam ille malos homines interfecit, tu ex bonis

malos

malos facis. Cúmque Phariſæi jactarent ſucceſsiones ſuas, & genus, & ſanguinem Abrahami, Vos, inquit Chriſtus, quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo: hoc Abraham nunquam fecit. Vos ex patre Diabolo eſtis, & ejus voluntati vultis obſequi. Tamen ut aliquid ſucceſsioni largiamur, an ſolus Papa ſucceſsit Petro? Qua ergo in re, qua in religione, in qua functione, in qua parte vitæ illi ſucceſsit? Quid unquã aut Petrus Papæ ſimile habuit, aut Papa Petro? Niſi hoc fortè velint dicere, Petrũ, cùm eſſet Romæ, nunquam docuiſſe Evangelium; nunquam paviſſe gregem; abſtuliſſe claves regni cœlorum; abſcondiſſe theſauros domini ſui; tantùm ſedíſſe in Laterano, & omnia ſpacia Purgatorii, & ſuppliciorum genera digito deſcripſiſſe; animas miſeras, alias in cruciatum relegâſſe, alias acceptâ mercede, repentè pro arbitrio exemiſſe; Miſſas privatas, quæ in omnibus angulis dicerentur, tradidiſſe; ſacra myſteria ſummiſsâ

missâ voce & alienâ linguâ mussitâsse; Eucharistiam in omnibus templis & altaribus collocâsse; eámque ante se, quocunque incederet in asturcone gradario cum hominibus & tintinnabulis circûtulisse; oleum, ceram, lanam, campanas, calices, templa, altaria, sacro anhelitu consecrâsse; jubilea, gratias, immunitates, expectationes, præventiones, annatas, pallia, usum palliorum, bullas, indulgentias, diplomata vendidisse; sese caput Ecclesiæ, & summum Pontificem, & Episcoporum Episcopum, & solum sanctissimum appellâsse, in alienas Ecclesias jus & autoritatem sibi usurpâsse; ab omni se civili potestate exemisse; bella gessisse; Principes inter se commisisse; in aurata sella, corona lemniscata, apparatu Persico, regali sceptro, aureo diademate, lucentibus gemmis, in hominum nobilium cervicibus equitâsse. Hæc, scilicet, Petrus olim Romæ fecit, eáque successoribus suis quasi per manus tradidit: hæc enim à Papis hodie Romæ fiunt; atque ita fiunt,

quasi

quasi aliud fieri nihil debeat. Aut, nisi hoc malint fortasse dicere, Papam ea nunc facere omnia, quæ olim scimus fecisse Petrum; discurrere in omnes terras; docere Evangelium, non tantùm publicè, sed etiã privatim, per singulas domos; instare oportunè, importunè, tempestivè, intempestivè; opus facere Evangelistæ; implere ministerium Christi; esse speculatorem domus Israel; accipere oracula, & voces Dei, eásque ut acceperit, ita populo reddere; esse sal terræ; esse lucem mundi; non seipsum pascere, sed gregem; non implicare se civilibus negotiis hujus vitæ; nõ exercere dominium in populum Domini; nõ quærere ut id sibi ab aliis ministretur, sed ipsum potiùs aliis ministrare; omnes Episcopos putare socios esse suos, & pares; subjectum esse Principibus, tanquam à Deo missis; reddere quod Cæsaris est, Cæsari; quódq; veteres Episcopi Romani sine exceptione fecerunt, Imperatorẽ Dominũ suũ appellare. Hæc nisi nunc Papæ faciãt, & nisi ea quæ diximus, Petrus fece-

fecerit, nihil est quòd de nomine Petri, & de ista successione tantopere glorientur, quòd autem de secessione nostra querantur, & nos ad societatem & fidem suam revocent, multò minus. Cobilonem, aiunt, quendam Lacedæmonium, cùm fœderis feriendi causâ missus esset legatus ad Regem Persarum, & aulicos fortè invenisset ludentes aleâ, statim re infectâ, rediisse domum; rogatum cur neglexisset ea facere, quæ publicè acceperat in mandatis, respondisse, quòd ignominiosum existimâsset id fore Reipublicæ, si fœdus percussisset cum aleatoribus. At si nos ad Pontificem, pontificiósque errores redire animum induceremus, & fœdus, non tantùm cum aleatoribus, sed etiam cum hominibus longè nequioribus feriremus, esset id nobis non tantùm ad famam ignominiosum, sed etiam ad inflammandam adversùs nos iram Dei, & ad opprimendam extinguendámque conscientiam nostram pernicioſum. Nam nos quidem discessimus ab illo, quem videbamus

debamus multa jam sæcula cæcâsse orbem terrarum: ab illo, qui nimium insolenter dicere solebat, se errare non posse, & quidquid ageret, non posse se à quoquam mortalium, non à Regibus, non ab Imperatoribus, non à toto clero, non ab universo populo judicari; non, si mille animas secum abduceret ad inferos: ab illo, qui sibi imperiū sumebat, non tantùm in homines, sed etiam in Angelos Dei, ut irent, redirent, ducerent animas in Purgatorium, & easdem reducerent, cùm ipse vellet: quem Gregorius clarissimè dicebat esse præcurſorem & antesignanum Antichristi, & à fide catholica defecisse: à quo Coryphæi nostri illi, qui Evangelio, atque agnitæ veritati se opponunt, ad unum omnes jampridem ultrò, & libenter discesserunt; & nunc etiam ab eodem non inviti discederent, nisi eos inconstantiæ nota, & pudor, & populi de se existimatio impediret. Postremò, ab illo discessimus, cui obstricti non eramus, quique præter genium quendam loci, & succes-

fionem, quod pro se diceret, nihil habuit. Et nos quidem ab illo longè omnium justissimè discessimus. Nostri enim Reges (illi etiam, qui autoritatem & fidem Episcoporum Romanensium observantissimè sequebantur) satis jam olim senserunt jugum & tyrannidem regni pontificii: Romani enim Episcopi & Henrico Regi nostro, ejus nominis secundo, diadema de capite detraxerunt, eúmq; abjectâ omni majestate, privato tantùm habitu (ut esset suis omnibus ludibrio) ad Legatũ suum venire demissum & supplicem voluerunt: & in Regem nostrũ Joannem, Episcopos, & Monachos, & nonnullam etiam partem Nobilitatis armaverunt, & populum omnem jurejurando quo illi erant obstricti, liberârunt; eúmque postremò nefariè per summum scelus, non tantùm regno, sed etiam vitâ exuerunt: & Henricum ejus nominis octavum, nobilissimum Principem, diris & fulminibus defixerunt, & in illum modò Cæsarem, modò Gallum commoverunt; quódq; in ipsis erat, regnum no-

noſtrũ prædæ, ac direptioni expoſuerunt: homines inſani ac fatuĩ, qui aut tantum Regem, larvis & crepitaculis perterrefieri poſſe crederent, aut tantum Regnum tam facilè, uno quaſi bolo devorari. Et quàſi hæc omnia nõ eſſent ſatis, univerſam etiam provinciam vectigalem habere voluerunt; & ex ea quotannis cenſus injuſtiſſimos exegerunt. Tanti, videlicet, nobis conſtitit amicitia urbis Romæ. Quòd ſi illi nobis iſta impoſturis, & malis artibus extorſerunt, nihil cauſæ eſt, cur non illis eadem legitimis rationibus, & bonis legibus poſsint eripi. At ſi ea illis Reges noſtri in illa caligine ſuperiorum temporũ, inducti opinione aliquâ ſimulatæ illorum ſanctitatis, religionis ergõ, ultrò & liberaliter donaverunt; poſteâ, animadverſo errore, à poſteris Regibus, qui eâdem poteſtate ſunt, poſſunt auferri: Irrita enim eſt donatio, niſi donatoris voluntate comprobetur, voluntas autem videri non poteſt, quam error obfuſcat atque impedit.

Habes, Christiane Lector, non esse novum, si hodie postliminio restituta, & quasi renascens religio Christiana, cõtumeliis & conviciis accipiatur; id enim & Christo ipsi, & Apostolis accidisse. Tamen ne tu te istis adversariorum nostrorũ clamoribus abduci, & tibi imponi patiaris, exposuimus tibi universam rationem religionis nostræ, quid de Deo Patre, quid de ejus unico Filio Jesu Christo, quid de Spiritu sancto, quid de Ecclesia, quid de Sacramentis, quid de ministerio, quid de sacris Scripturis, quid de cæremoniis, quid de omni parte persuasionis Christianæ sentiamus. Diximus, nos omnes antiquas hæreses, quas aut sacrosanctæ Scripturæ, aut vetera Concilia condemnârunt, ut pestes, & pernicies animorum detestari: nos disciplinam Ecclesiasticam, quam adversarii nostri prorsus enervârunt, quantùm maximè possumus, revocare: & omnem vitæ licentiam, & dissolutionẽ morum, priscis & avitis legibus, & eâ qua par est, quáq; possumus severitate vin-

vindicare: nos regnorum ſtatum, eo quo accepimus, loco, ſine imminutione ulla, aut mutatione retinere, & Principibus noſtris Majeſtatem, quantùm maximè poſſumus, incolumem conſervare: nos ab illa Eccleſia, quam iſti ſpeluncam latronum fecerant, & in qua nihil integrum, aut Eccleſiæ ſimile reliquerant, quámque ipſi fatebantur multis in rebus erraviſſe, ut Lothum olim è Sodoma, aut Abrahamum è Chaldæa, non contentionis ſtudio, ſed Dei ipſius admonitu diſceſſiſſe, & ex ſacris libris, quos ſcimus non poſſe fallere, certam quandam religionis formam quæſiviſſe, & ad veterum Patrum, atq; Apoſtolorum primitivam Eccleſiam, hoc eſt, ad primordia atque initia, tanquam ad fontes rediiſſe: autoritatem autem in ea re, aut conſenſum Concilii Tridentini (in quo videremus nihil rectè, atque ordine geri, ubi ab omnibus in unius nomen jurare-tur, ubi legati Principum noſtrorum contemnerentur, ubi nemo noſtrorum Theologorum audire-

tumubi apertè partibus atque ambitioni ſtuderetur) non expectâſſe; ſed quod olim ſancti Patres, quódque majores noſtri ſæpe fecerunt, provinciali conventu noſtras Eccleſias reſtituiſſe : Epiſcopi verò Romani (cui obſtricti non eramus, quíque nihil habebat nec Chriſti, nec Petri, nec Apoſtoli, nec omnino Epiſcopi ſimile) jugum & tyrannidem pro eo ac debuimus, excuſſiſſe. Poſtremò, nos inter nos de omnibus dogmatis, & capitibus religionis Chriſtianæ convenire, & uno ore, unóque ſpiritu colere Deum, & Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Quare, Chriſtiane ac pie Lector, cùm videas rationes & cauſas, & reſtitutæ apud nos religionis, & ſeceſſionis ab iſtis noſtræ, mirari non debes, ſi Chriſto noſtro obtemperare maluimus, quàm hominibus. Paulus nos admonuit, ne variis iſtis doctrinis nos abduci pateremur : útq; illos in primis fugeremus, qui ſererent diſſenſiones præter illã doctrinam quam à Chriſto & Apoſtolis accepiſſent.

Jam-

Jamdudum, ut noctua ad orientem solem, ita istorum impostura dilabuntur & fugiunt ad aspectum, & lucem Evangelii: & quamvis ad cœlum usque exstructæ atque exaggeratæ sint; tamen levi momento, & quodammodo sua sponte corruunt. Non enim putare debes ista omnia temerè, aut casu accidisse. Dei hæc voluntas fuit, ut invitis propè omnibus, Evangelium Jesu Christi in orbem terrarum his temporibus spargeretur. Itaque, divinis vocibus admoniti homines, sese ultrò ad Christi doctrinam contulerunt.

Nos quidem non gloriam ex ea re quæsivimus, non opes, non voluptates, non otium. Hæc enim isti habent abundè omnia; & nos ea, cùm apud illos essemus, multò largiùs & prolixiùs habebamus. Neque nos consensionem & pacem fugimus: sed pacis humanæ causâ, cum Deo belligerari nolumus. Dulce quidem, inquit Hilarius, est nomen pacis: sed aliud est, inquit, pax, aliud servitus. Nam ut (quod isti quærunt) Christus tace-

re

re jubeatur, ut prodatur veritas Evangelii, ut errores nefarii dissimulentur, ut Christianorum hominum oculis imponatur, ut in Deum apertè conspiretur, non ea pax est, sed iniquissima pactio servitutis. Est quædam, inquit Nazianzenus, pax inutilis; est quoddam utile dissidium. Nam paci cum exceptione studendum est quantum fas sit, quantúmque liceat: Alioqui Christus ipse, non pacem in mundum attulit, sed gladium. Quare si nos Papa secum in gratiam redire velit, ipse priùs in gratiam redire debet cum Deo. Hinc enim, inquit Cyprianus, schismata oriuntur, quia caput non quæritur, & ad fontem sacrarum Scripturarum non reditur, & cœlestis magistri præcepta non servantur. Non enim, inquit, pax ea est, sed bellum: nec Ecclesiæ jungitur, qui ab Evangelio separatur. Isti verò cauponari tantùm solent nomen pacis. Pax enim illa quam tantoperè quærunt, otiosorũ tantùm est ventrum tranquillitas. Nã hæc omnia inter nos facile componi

poni possent, nisi ambitio, venter, luxus impedirent: hinc illæ lacrymæ: animus est in patinis. Id, scilicet, clamant, atque obstrepunt, ut malè parta, fœdiùs & nequiùs tueantur. Queruntur hodie de nobis Indulgentiarii, Datarii, Quæstores, Jenones, aliique qui quæstum putant esse pietatem, nec Jesu Christo serviunt, sed suo ventri. Olim enim isti generi hominũ fuit quæstus uberrimus apud seculum prius: Nunc autem quicquid Christo accedit, id omne sibi detractum putant. Id hodie Pontifex ipse queritur, refrixisse, videlicet, pietatem; reditus suos angustiores jam esse, quàm solebant. Itaque nos in odium rapit, quantum potest, & onerat contumeliis, & condemnat pro Hæreticis; ut qui causam non intelligunt, putent, nullos esse homines nequiores. Nos tamen interim eâ causâ nec pudet, nec certè pudere debet Evangelii: Dei enim gloriam pluris facimus, quàm existimationem hominum. Scimus ista vera esse omnia, quæ docemus; nec

possu-

possumus aut vim facere conscientiæ nostræ, aut testimonium dicere contra Deum. Nam si nos negamus partem aliquam Evangelii Jesu Christi coram hominibus, ille nos vicissim negabit coram Patre suo. Quòd siqui sunt, qui offendi velint, & Christi doctrinam non ferant, cæci sunt, & duces cæcorum : Veritas tamen prædicanda, & præ nobis ferenda est, & patienter expectandum est tribunal Dei. Interim isti videant, quid agant, & de salute sua cogitent, & desinant odisse ac persequi Evangelium Filii Dei, ne illum aliquando sentiant vindicem, & ultorem causæ suæ. Deus se haberi ludibrio non sinet. Jamdudum homines vident, quid agatur. Ista flamma, quantò magis reprimitur, tantò magis magisque erumpit, atque evolat. Infidelitas istorum non frustrabitur fidem Dei. Quòd si duritiam istam animorum ponere, & Christi Evangelium recipere recusabunt, Publicani, & peccatores antevertent illis in regno Dei.

Deus,

Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti illis omnibus oculos aperiat, ut videre poſſint beatam illam ſpem, ad quam vocati ſunt, ut unà omnes glorificemus unum illum & verum Deum, eúmque quem de cœlo ad nos demiſit Jeſum Chriſtum, cui unà cum Patre, & ſancto Spiritu, reddatur omnis honor, & gloria in omnem æternitatem.

AMEN.

FINIS.